

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ 2014 – 2020 г.

Май, 2014 г.

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на използваните съкращения	4
ВЪВЕДЕНИЕ	7
АНАЛИТИЧНА ЧАСТ	122
I. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	122
1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА / ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА	122
1.1. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ	12
1.2. ГЕОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ	14
1.3. СЕЛИЩНА СТРУКТУРА	14
1.3.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНАТА	14
1.4. ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО / РЕСУРСИ	255
1.4.1. РЕЛЕФ	255
1.4.2. КЛИМАТ	266
1.4.3. ПОЧВИ	266
1.4.4. ФЛОРА И ФАУНА	277
1.4.5. ВОДИ И ВОДНИ РЕСУРСИ	288
1.4.6. ПОЗЕМЛЕНИ РЕСУРСИ	32
1.4.7. КУЛТУРНО - ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО	34
1.4.8. КУЛТУРНИ ПАМЕТНИЦИ И РЕЛИГИЯ	37
2. СОЦИАЛЕН ПРОФИЛ И СЪСТОЯНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	46
2.1. ДЕМОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ	46
2.1.1. БРОЙ НАСЕЛЕНИЕ И ГЪСТОТА	46
2.1.2. СТРУКТУРА	47
2.1.3. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ И МИГРАЦИЯ	50
2.1.4. ЕТНИЧЕСКИ СЪСТАВ	51
2.2. ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО. ПАЗАР НА ТРУДА	51
2.2.1. ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА	51
2.2.2. ОБРАЗОВАНИЕ	54
2.2.3. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	60
2.2.4. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И УСЛУГИ	62
2.2.5. КУЛТУРА	64
2.2.6. СПОРТ	688
3. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА	70
3.1. ИКОНОМИЧЕСКИ И ОТРАСЛОВ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА	70
3.1.1. ПРОМИШЛЕННОСТ	70
3.1.2. СТРОИТЕЛСТВО	72
3.1.3. СЕЛСКО СТОПАНСТВО / АГРАРЕН СЕКТОР	73
3.1.4. ГОРСКО СТОПАНСТВО	81
3.1.5. ТРАНСПОРТ И КОМУНИКАЦИИ	83
3.1.6. ЕНЕРГИЕН СЕКТОР. ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ И ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ	85
3.1.7. ТУРИЗЪМ	88
3.1.8. ТЪРГОВИЯ И УСЛУГИ	98
3.2. ВОДЕЩИ ОТРАСЛИ	99
3.3. ТЕХНОЛОГИЧНА МОДЕРНИЗАЦИЯ И ИНОВАЦИИ	100
3.4. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПРОЦЕСИ	100
4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА	101
4.1. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	101
4.1.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА	101
4.1.2. КОМУНИКАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА	104

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

4.1.3. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА	104
4.1.4. ВОДОСНАБДИТЕЛНА И КАНАЛИЗАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА	105
4.2. СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	107
4.2.1. ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНФРАСТРУКТУРА.....	107
4.2.2. ИНФРАСТРУКТУРА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО	107
4.2.3. ИНФРАСТРУКТУРА НА СОЦИАЛНИТЕ ДЕЙНОСТИ.....	108
4.2.4. ИНФРАСТРУКТУРА НА КУЛТУРНИТЕ ДЕЙНОСТИ	10109
4.2.5. ИНФРАСТРУКТУРА НА СПОРТНИТЕ ДЕЙНОСТИ.....	10109
4.3. БИЗНЕС ИНФРАСТРУКТУРА	111
4.4. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	111
4.4.1. АДМИНИСТРАТИВНО И ТЕРИТОРИАЛНО УСТРОЙСТВО	111
4.5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ	113
4.5.1. ЕКОЛОГИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	113
4.6. SWOT - АНАЛИЗ.....	117
III. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020Г.....	121
3.1. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА ПЛАНИРАНЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	121
3.2. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	125
3.3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	128
3.4. ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ И МЕРКИ	129
IV. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА	135
V. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА	135
VI. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА.....	138
VII. ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	143
VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ, С КОЯТО СЕ ХАРАКТЕРИЗИРАТ ПРОЕКТНИТЕ ЗА НЕГОВОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ, СЪОТВЕТНИТЕ ФИНАНСОВИ РЕЗУЛТАТИ И ЗВЕНА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТНИТЕ	144
IX. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ПЛАНА	161
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ФИГУРИТЕ	162

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ	Агенция по заетостта
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ДБТ	Дирекция „Бюро по труда“
ДГС	Държавно горско стопанство
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗТ	Защитени територии
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИСАК	Информационна система за администриране и контрол
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз
КЗ	Координиращо звено
КФ	Кохезионен фонд
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МО	Междинна оценка
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРР	Министерство на регионалното развитие
МСП	Малки и средни предприятия
Н/П	Неприложимо
НЕМ	Национална екологична мрежа
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НПО	Неправителствени организации
НПРР	Национална програма за регионално развитие

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
НЦЗИ	Национален център по здравна информация
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие“
ОП	Оперативна/и програма/и
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“ 2007 – 2013г.
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020г.
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“ 2007 – 2013г.; 2014 – 2020г.
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентноспособност“ 2014 – 2020г.
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020г.
ОПР	Общински план за развитие
ОПРКБИ	Оперативна програма „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика“ 2007 – 2013г.
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007 – 2013г. / „Региони в развитие“ 2014 – 2020г.
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013г.; 2014 – 2020г.
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ/и устройствен/и план/ове
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2007 – 2013г.; 2014 – 2020г.
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПЧИ	Преки чужди инвестиции
ПЧП	Публично – частно партньорство
РБ	Република България
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПР	Регионален план за развитие
РСЗ	Регионална служба по заетостта

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СОУ	Средно общообразователно училище
СЦ	Специфична цел
ТБО	Твърди битови отпадъци
ТГС	Трансгранично сътрудничество
ТИЦ	Туристически информационен център
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ЦБ	Централен бюджет
ЦДГ	Целодневна детска градина
ЮЗРП	Югозападен район за планиране

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие на Община Сапарева баня 2014 – 2020г. е водещ средносрочен стратегически и програмен документ, който очертава целите и приоритетите за устойчиво и интегрирано местно развитие, като отчита специфичните характеристики, възможности, ресурси и потенциал на територията.

ОПР е разработен съгласно изискванията на Закона за регионално развитие, Правилника за неговото прилагане и „Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие (2012 – 2022г.)”, Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 г., Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 (2014 – 2020г.), Областни стратегии за развитие (2014 – 2020г.) и Общински планове за развитие (2014 – 2020г.), одобрени от Министъра на регионалното развитие и благоустройство, със Заповед № РД – 02-14-2402/22.11.2011 г. и пр.

Документът е изготвен на база актуалното социално – икономическо състояние и потенциалът на общината и в съответствие със стратегическата рамка, очертана от регионалната политика в Европейския съюз и националните цели и приоритети за развитие. ОПР е съобразен с постановките на Областна стратегия за развитие на Област Кюстендил 2014 - 2020г., Регионалния план за развитие на Югозападен район за периода 2014 – 2020г., Националната стратегия за регионално развитие (2012 – 2022г.) и тези, заложи в Националната програма за развитие „България 2020”. В по – широк контекст, ОПР отчита приоритетите и целите на Стратегия „Европа 2020” и се съобразява с еволюцията на кохезионната политика на ЕС и трите нови приоритета за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В процеса на разработване са отчетени и хоризонталните приоритети на регионалната политика – устойчиво развитие, равни възможности и социално включване.

Времовата рамка на Общинския план за развитие е седемгодишна и съвпада с периода на действие на Областната стратегия за развитие на област Кюстендил, Регионалния план за развитие на Югозападния район и с периода на програмиране на помощта от Европейските фондове. Освен хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е постигнато и по отношение на методите за управление, наблюдение и оценка, а също и при изготвянето на индикатори за

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките при изпълнението на ОПР.

Документът е съобразен с нормативната и институционална среда за неговото прилагане, изпълнение, наблюдение и оценка. Използването на интегрирания подход за планиране, наложи целите и приоритетите на общинския план за развитие като стратегически документ, да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното пространствено развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове и схеми за развитие на територията на общината.

Основните задачи на Общинския план за развитие на община Сапарева баня за периода 2014-2020 г. са:

- Да направи задълбочен анализ на състоянието, процесите и тенденциите в развитието във всички сфери, като по някои важни показатели да се направи съпоставка със съседни и/или подобни общини, областта и страната и да се дефинира адекватна визия и приоритети в развитието за периода 2014 – 2020 година;

- ☐ Да осигури приемственост в генералната политика за развитие на общината по основни приоритети и цели и съгласуване, и интегриране с други действащи програмни и стратегически документи на Община Сапарева баня;

- Да отрази желанието и виждането на населението, местния бизнес, структурите на гражданското общество и административните структури, относно бъдещето на община Сапарева баня в дългосрочен аспект и как те си я представят в края на този стратегически период (визия за 2020 год.);

- Да очертае реалистична стратегия, развита в стратегически цели и основни приоритетни направления, специфични цели и мерки за постигането им;

- ☐ Да набележи конкретните дейности и проекти за периода 2014-2020 година, чрез които ще се реализира плана, както и институционалното му и цялостно ресурсно и финансово обезпечаване;

- Да спомогне за интегриране на всички заинтересовани местни страни в изпълнението на плана и послужи за мобилизиране и ефективно използване на собствените

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ресурси, както и за привличане на външни национални и международни ресурси в подкрепа осъществяването на набелязаните цели, мерки и дейности.

При разработването на ОПР са използвани следните методи:

- **Наблюдение** – извършено при посещения на място и чрез достъп на информация в глобалната мрежа;
- **Проучване** – проучване на документи и получаване на директна информация от дирекциите на Общинска администрация Сапарева баня, писма за получаване на данни до различни институции, изследване на опит, познания, мнения и събиране на предложения чрез въпросници и анкети и др.;
- **Описание** – създаване на писмени документи;
- **Анализ и Синтез** – анализиране на базовата входяща информация и данни и обобщаване на резултатите;
- **Оценка** – оценка на социално-икономическото състояние и степен на развитие на общината, оценка на възможностите за постигане на заложените цели, оценка на необходимите материални, човешки и финансови ресурси за изпълнение на плана;
- **Сравнение** – сравняване на цифрови данни, факти, показатели и резултати от проучването и наблюдението и на тяхна база извеждане на изводи и формулировки в плана;
- **Работа в екип** – разпределение на задачите по експерти и съгласуване действията на екипа за изготвяне на ОПР с Общинска администрация Сапарева баня;
- **SWOT анализ** – анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите за изпълнение на Общинския план за развитие на община Сапарева баня до 2020 г.;
- **Индексен метод** - сравняване равнището на даден статистически показател към момента и неговото равнище в минал период или към равнище, прието за база;
- **Графични методи** за изобразяване на резултатите, фактите и тенденциите - използвани геометрически изображения на функционални зависимости с помощта на линии на равнината. ОПР съдържа цветни таблици, графики, фигури, диаграми и схеми.

Основните източници на данни и информация за разработването на ОПР са:

- Общински план за развитие на община Сапарева баня 2007-2013 г.;
- Актуализиран общинска план за развитие на община Сапарева баня 2007-2013 г.;
- Междинна оценка за изпълнение на ОПР на Сапарева баня 2007-2013 г.;
- Областна стратегия за развитие на област Кюстендил 2014-2020 г.;

- Официални статистически данни от Териториално статистическо бюро - Кюстендил, Бюрото по труда, Областна и Общинска служби по земеделие, Разплащателна агенция на ДФЗ – Кюстендил, РИОСВ – Перник, РЗИ – Кюстендил и др. институции;
- Официални справки и въпросник, попълнени от експерти в Община Сапарева баня;
- Анкети на граждани, общински служители и кметове на малки населени места;
- ☐ ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;
- ☐ Интернет сайт на Общинска администрация Сапарева баня, Структурните фондове на ЕС в България, НСИ, Агенция по заетостта, Оперативни програми и др.

ОПР обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към общия стремеж за по - висок стандарт и доходи на хората в община Сапарева баня, за по-добра жизнена среда и качество на живот.

Общинският план за развитие на община Сапарева баня 2014-2020 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия. Всяка актуализация след приемането му ще отчита измененията във външната рамка и влиянията им върху прилаганите местни политики.

Планът е разработен от експертен екип на „София Интернешънъл Секюритиз“ АД – гр. София, с участието на всички заинтересовани страни и партньори, в условията на широка гражданска подкрепа, проведени обществени обсъждания, дискусии и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

Документът е изработен по проект с наименование: “Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено им разработване и прилагане”, с регистрационен номер на договора за безвъзмездна финансова помощ 13-13-53/31.10.2013г., финансиран по Оперативна програма “Административен капацитет”, приоритетна ос I «Добро управление», подприоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики”, Бюджетна линия BG051PO002/13/1.3-07.

Общинският план за развитие на община Сапарева баня съдържа: анализ на икономическото и социалното развитие на общината; анализ на силни и слаби страни, предимства и заплахи; приоритетите и специфичните цели и мерки за развитие;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

индикативна финансова таблица, обобщаваща възможните ресурси за реализация на дейностите и проектите; редът и начинът за осигуряване на информация, публичност, мониторинг и контрол на изпълнението; система от индикатори за наблюдение и оценка на реализацията на плана.

Европейски съюз

АНАЛИТИЧНА ЧАСТ

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

I. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Анализът, като спомагателна дейност към горепосочения Договор, цели да се предостави актуална и адекватна представа за социалната и икономическа ситуация на територията на общината. Той служи като изходна база за планирането и програмирането на устойчиво развитие на местната единица на самоуправление, като предоставя данни за географския потенциал, природните, културните, историческите и човешки ресурси, демографските процеси, техническата инфраструктура и икономическа структура.

Оценката на социалното и икономическо състояние е определяща и дава информация за предимствата и недостатъците, силните и слабите страни на община Сапарева баня, както е и основа за формирането на политики.

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА / ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

1.1. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ

Фиг. 1 Карта на област Кюстендил

Община Сапарева баня се намира в Югозападна България и заема североизточната част на област Кюстендил. Разположена е от 650м до 2700м надморска височина, непосредствено под северните склонове на Рила планина и южните склонове на планина Верила. Територията на общината е 180,9 кв. км, което представлява 6% от общата площ на област Кюстендил и 0,9% от територията на Югозападния район за планиране (ЮЗРП).

Разположението на общината ѝ дава важно предимство, както и относителната близост и добрите транспортни връзки със столицата София и областния център Кюстендил

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

и границата с икономически по-добре развитата община Дупница. В близост до Сапарева баня минава една от основните пътни артерии в страната – международен път Е-79, част от международен транспортен коридор № 4.

Община Сапарева баня граничи с общините Самоков /Софийска област/, Рила и Дупница /Кюстендилска област/.

Таблица 1: Разстояния в километри от град Сапарева баня до някои градове в България

Дупница	Рила	Кюстендил	Самоков	Благоевград	София
15	42	56	28	47	75

Източник: www.bgmaps.com

Община Сапарева баня е на четвърто място по население и на осмо място по територия сред общините в област Кюстендил. В Сапарева баня живее около 5,2% от населението на областта (7 540 души към 01.02.2011 г.) или 0.36% от населението на ЮЗР. Най - голяма е концентрацията на населението в общините Кюстендил и Дупница – 76% от общия брой жители на областта. Средната гъстота на населението в община Сапарева баня (41,7 души на кв. км) е малко по - висока от средната стойност за област Кюстендил (39,1 души на кв. км) и по – ниска от средната гъстота за ЮЗР (104,1) и за страната (67,6). По брой населени места (5), община Сапарева баня, както и община Рила, са най - малките в област Кюстендил.

Таблица 2: Основни данни за община Сапарева баня и останалите общини в област Кюстендил

Район, област, община	Територия кв. км	Население брой 2011 г.	Гъстота на населението за 2011 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)
Област Кюстендил	3051,5	136698	44.8	182	7	175
Община Бобов дол	206,2	9067	44	18	1	17
Община Бобошево	135,1	2870	21.2	12	1	11
Община Дупница	329,1	44988	136.7	17	1	16
Община Кочериново	182,3	5214	28.6	11	1	10
Община Кюстендил	959,4	60681	63.3	72	1	71
Община Невестино	439,7	2821	6.4	23	-	23
Община Рила	361,0	2888	8.0	5	1	4
Община Сапарева баня	180,9	7540	41.7	5	1	4

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Община Трекляно	257,8	629	2.4	19	-	19
-----------------	-------	-----	-----	----	---	----

Източник: Национален статистически институт

1.2. ГЕОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Сапарева баня е в относителна близост до границите на Република България с три държави - 68 км до Република Македония, 79 км до Република Сърбия и 128 км до Република Гърция. Цялата територия на общината попада в зоната на влияние на процесите на трансгранично сътрудничество с Република Сърбия и Република Македония.

Територията на община Сапарева баня е 180,9 кв. км, 94% от които земеделски и горски площи. Една трета от територията на общината е включена в национален парк „Рила“.

Най - голям е относителният дял на горските територии - 44 908 дка (54% при средно за страната 33,5%). Земеделските земи заемат общо 73 049 дка (40% от площта на общината при средно за страната 57,4%). Обработваемата земя е 34 677 дка или 47% от земеделските територии. Поливните площи са около 20% от обработваемата земеделска земя. Териториите за добив на полезни изкопаеми са 3 247 дка или близо 2% от територията на общината, но нямат национална значимост и стопанско приложение и съответно на територията на общината няма добив на полезни изкопаеми. Най - малък относителен дял - 1% и 0,4%, имат съответно водните течения и водни площи и териториите за транспорт и инфраструктура. Населените места са 3% от общата площ на община Сапарева баня (5 811 дка).

1.3. СЕЛИЩНА СТРУКТУРА

1.3.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНАТА

Община Сапарева баня, област Кюстендил, е създадена с Указ 2932 от 27.09.1983г. на ДС на НРБ (обн. в ДВ бр. 76 от 30.09.1983г.) с административен център гр. Сапарева баня. Включва населените места: Сапарева баня, Овчарци и Ресилово, които са отделени от община Дупница (Ст. Димитров).

До учредяването на Княжество България, селищата Сапарево и Баня са се водили като едно село. След това, Баня е преименувана в село Горна баня, каквото е и името на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

селището до 1943 г. Със заповед № 168 на МС от 22 януари 1943 г., селото е преименувано и получава названието Сапарева баня.

През 1955 г. с. Сапарева баня е слято със с. Гюргево, а през 1974 г. придобива статут на град. В границите на гр. Сапарева баня се присъединява кв. Сапарево (1974 г.), който отново е отделен и признат за отделно населено място през 1986 г. Със същия указ, курортът Паничище е признат за село (Указ № 970, ДВ, бр.27/1986 г.).

Така, след последните административни промени, община Сапарева баня е формирана от селищата: гр. Сапарева баня, с. Сапарево, с. Овчарци, с. Ресилово и с. Паничище. Селата са със статут на кметства и няма кметски намесничества.

Съгласно йерархичната система от градове - центрове на Националната концепция за пространствено развитие на България за периода 2013-2025 г., Сапарева баня е определен на 5-то ниво - много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответните общини.

Урбанистичната класификация на селищата е поляризирана - един град, 3 средно големи села и 1 много малко село. Общинският център (административен, стопански и културен център) - град Сапарева баня, се намира в центъра на територията на общината. Останалите населени места се обособяват в следните групи според разположението си спрямо него: на североизток - 1 село - Сапарево; на юг - 1 село – Паничище; на запад – с. Овчарци и с. Ресилово.

Специфично за общината е относително равномерното разпределение на жителите в отделните населени места. Населението в три от селищата извън общинския център е над 1000 души, като около 51% от населението на общината е съсредоточено в град Сапарева баня. По степен на благоустроеност селата имат сходни характеристики. Всички са електрифицирани, водоснабдени и канализирани и с добър транспортен достъп.

Населението на общината е добре осигурено с жилищен и сграден фонд, с преобладаващ дял на дву- и три- етажните жилища от тухли, като част от тях са модернизирани, малко са остарелите такива. На лице е тенденция за увеличение броя на необитаемите жилища. Жилищата по селата, както и в голяма част от града са тип къщи. Жилищните блокове в селата няма, изключение прави един в общинския център.

Таблица 3: Селищна структура на община Сапарева баня към 03.02.2014 г.

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

№	Населено място	Територия кв. км	Население – по настоящ адрес		
			Общо	Мъже	Жени
1	гр. Сапарева баня	79,7	4117	2049	2068
2	с. Овчарци	18,8	1075	531	544
3	с. Ресилово	28,3	1213	600	613
4	с. Сапарево	54,0	1292	649	643
5	с. Паничище	0,1	13	9	4
ВСИЧКО община Сапарева баня		180,9	7710	3838	3872

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

Съгласно Наредба № 7 на МРРБ / 22.12.2003 г. за правилата и нормативите за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, селищата от община Сапарева баня попадат в следните категории:

- много малки градове – гр. Сапарева баня, като освен функционален, градът е и пространствен център;
- средни села (с население от 1000 до 2000 жители) - 3 села (Сапарево, Ресилово и Овчарци);
- много малки села (с население до 250 жители) – с. Паничище.

Урбанизираността на територията на общината е 53 % градско, спрямо 47 % селско население (при 73% за страната в полза на градското). Селското население в община Сапарева баня е почти колкото градското.

Отстоянието в километри от административния център – гр. Сапарева баня до отделните населени места в общината е в диапазон от 4 до 10 км, както следва: Сапарево - 4 км, Овчарци -4 км, Ресилово – 7 км, Паничище – 10 км.

За територията на гр. Сапарева баня има създаден действащ регулационен и застроителен план, които като цяло са остарели и не отразяват в пълнота собствеността на гражданите и изискванията на устройственото планиране. Цифров модел на тези документи няма. Има одобрена кадастрална карта от 2008 година. Проведена е обществена поръчка и е възложено изработването на Общ устройствен план на община Сапарева баня.

Кадастралните, застроителните и регулационни планове на урбанизираните територии за община Сапарева баня, са както следва:

Таблица 4: Кадастър община Сапарева баня към 2014 г.

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

№	Землище	План		Цифров модел
		Заповед №	Година	
1.	гр. Сапарева баня	1031	16.07.1982 г.	не
2.	гр. Сапарева баня /разширение/	264	18.12.1989 г.	не
3.	гр. Сапарева баня /разширение/	91	09.01.1985 г.	не
4.	гр. Сапарева баня /разширение/	128	22.10.1999 г.	не
5.	с. Сапарево	1031	16.07.1982 г.	не
6.	с. Сапарево /разширение/	115	07.03.1988 г.	не
7.	с. Овчарци	2800	30.09.1987 г.	не
8.	с. Ресилово	213	12.09.1989 г.	не
9.	с. Паничище	ЗП - Решение № 6 от Протокол № 29/17.10.2006 г. на заседание на ОбС Сапарева баня РП- Решение № 6 от Протокол № 16/19.12.2008 г. на заседание на ОбС Сапарева баня		не

Източник: Община Сапарева баня

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана е върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на населени места и общинския център.

Характеристиката на населените места в община Сапарева баня е направена в резултат на проведено анкетно проучване сред кметовете на селата и отразява реалната социално – икономическа ситуация към 2013 г.

С. Сапарево

Сапарево е най – голямото село на територията на общината, намира се в подножието на северните склонове на Рила планина, има богата история и разполага с изключителен потенциал за развитие на туризъм. Заселено е от дълбока древност заради доброто си географско разположение – планински район с плодородна почва и наличие на минерални извори в близост, като свидетелство за това са намерените хоросовани останки от зидове, делви и части от мозайки.

Предание от турско време разказва, че минералната вода първоначално е изригнала край с. Сапарево, в местността „Бански ливади”, но местните поради страх от изригване на вулкан или заселване на турци около водата, са запушили извора с подръчни средства

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

/парцали, камъни и др./ и водата е намерила ново място за извор, в днешната Сапарева баня. Към м. февруари, 2014г. населението му наброява 1292-ма души. Няма ромско население.

Достъпността на територията е гарантирана от сравнително добре развита инфраструктура във всяко едно направление. Публичните сгради, които функционират и са база за предоставянето на спектър от услуги за общността, са кметството, здравната служба, читалище и библиотека (помещават се в сградата на кметството), филиал на детска градина. В сградата на здравната служба има лекарски и зъболекарски кабинети. Сградата се нуждае от рехабилитация и саниране. Филиалът на ОДЗ „Св. Анна“, гр. Сапарева баня, функциониращ в селото, се помещава в сградата на вече бившето училище, което е закрито през 2007 г. Сградите на кметството и здравната служба се нуждаят от ремонт и саниране, каквито не са правени през последните 5 години.

В Сапарево няма действащо училище, след закриването му през 2007 г. и сградата на същото към момента е неизползваема и следва да се преустрои и пригоди за друга стопанска или социална дейност.

В Сапарево има общинска промишлена сграда, която се предоставя на наематели с търговска цел. В селото няма функциониращи предприятия. Има закупени терени от частни инвеститори за развиване на стопански дейности, но към настоящия момент все още са в процес на обособяване и не функционират.

Поради стратегическото си местоположение и многообразните културно - исторически ресурси, Сапарево има потенциал за развитие на религиозен, еко, планински и познавателен туризъм. В селото се намира „Сапаревската вада“ - паметник на културата от 31.12.1972 г. — първото хидромелиоративно съоръжение в България. Дълга е 12 км, като строителството ѝ започва през 1862 г. по инициативата на хаджи Иван Велков, Петре Пугъов и Митьо Бонджилов и приключва през 1864 г., когато каналът е напълно завършен. Съоръжението напоява около 5 хиляди дка плодородна земя от Сапаревското землище и до днес. В знак на признателност в центъра на селото е изградена чешма с бюстовете на тримата строители на Сапаревската вада.

В селото има множество културно - исторически паметници: Възрожденската църква „Успение Богородично“ с часовникова кула и камбанария – Паметник на културата; Манастирът „Св. Архангел Михаил“ – XV – XVI век; Параклис „Св. Георги“; Параклис „Св. Петър и Павел“; Параклис „Св. Троица“; Параклис „Св. Илия“. Всяка година на следните

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

християнски празници: 15 август – Св. Богородица, 29 юни - Петровден, Св. Илия, Св. Троица, се провеждат традиционни селски събори и се прави Курбан за здраве и благополучие. Най - голям и най - почитан е съборът на 15 август.

С. Овчарци

Разположено е в подножието на Рила планина на 4 км западно от общинския център Сапарева баня. Точни дани за възникването на селището няма. Има предания, че по време на турското потисничество, селото е носело името Селище. В турските архиви е отбелязано поради близостта му със Сапарева баня. Сведение за жителите на село Овчарци има в турския регистър от 1576 г. В Джелепкешанския тефтер (дефтер) от тази година не се споменава друго име, а село Уфчар (Овчарци) и имената на овчарите: Стале Миле и Влаю Стале, малко Йове и Йове Миле, Райко Шило и Дойно Бело, и Малко Яни. Сведения за Овчарци има и от 1605 г. - знае се неговото местоположение в полето, като и до днес има местност, която носи името Друмчето, защото има остатък от римски път. Селото е било разположено на кръстопът - оттам е минавал пътят за Пауталия (днешен Кюстендил) и Македония. Не се помни името на старото село под Овчарци, което се е намирало малко по - надолу и е било разположено от двете страни на стария път, който води от Тракия през Германея за Македония.

По статистически данни от 03.02.2014г. по настоящ адрес жителите на с. Овчарци наброяват 1075 души. Няма ромско население.

Достъпността на територията е гарантирана от сравнително добре развита инфраструктура във всяко едно направление. Публичните сгради, които функционират и са база за предоставянето на спектър от услуги за общността, са: кметството, в което се помещават и здравната служба, читалището и библиотеката. Към момента в селото няма личен лекар, здравното обслужване на жителите на с. Овчарци се извършва извън населеното място (в гр. Сапарева баня и Дупница), което е голямо неудобство за населението. Предстои да бъде отворен отново стоматологичният кабинет. От друга страна, сградата, в която се помещават кметството и здравната служба, се нуждае от ремонт и саниране, каквото не е правено през последните 5 години. В селото има разкрит филиал на ОДЗ „СВ. Анна”, гр. Сапарева баня, който се помещава в самостоятелна сграда. Изградена е

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

нова сграда за детска градина и ясла, която предстои да бъде пусната в експлоатация. В Овчарци няма действащо училище, след закриването му през 2007 г. и сградата на същото към момента е неизползваема и следва да се преустрои и пригоди за друга стопанска или социална дейност. В селото няма функциониращи предприятия.

Културни и природни забележителности на територията на с. Овчарци.

- екопътека „Горица” и река Горица с нейните 7/ седем/ водопада, най - високият от които — водопадът Горица, е 39 м. Реката извира от връх Кабул, попадащ в границите на Национален парк „Рила”. Името ѝ идва от една легенда: по турско време в селото живеела една красива девойка на име Горица, която местният бей харесал. Изплашено за себе си, момичето побягнало към планината. Вече на предела на силите си стигнало висока скала и се озовало на ръба на пропаст, от която скочило, за да запази честта си. От тогава реката носи нейното име. На реката са построени и две тепавици. Необходимо е да бъде изследвана възможността за построяване на екопътеки от Овчарченските водопади до Рилските езера и до всички седем Овчарченски водопада.

- църква “Св. Йоан Богослов”;
- параклис „Успение на Св. Богородица”;
- параклис „Св. Йоан Рилски Чудотворец”;
- параклис „Св. Троица”;
- параклис „Възнесение господне - Св. Спас”;
- параклис „Св. Никола”.

Всяка година на 9 юни, 15 август, 18 август и на Спасовден се правят тържествени свети литургии и Курбан за здраве и благополучие.

С. Ресилово

Намира се в северозападното подножие на Рила планина на 7 км от Сапарева баня. Селото се споменава в турските документи с имената: Силурли, Рислидж, Рилиц (Рислец). Смята се, че името на селището идва от реса - класче от еднополови цветове на орех /по данни на Народната библиотека на Софийския държавен университет от 01.07.1961 г., стр. 463/. По най-старият път в подножието на планината, който свързва древна Германея с град Стоби, през средните векове е имало много орехови дървета, които при цъфтеж покривали

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

пътя като с килим. За древната история на Ресилово говорят и много археологически паметници. Проучванията на БАН говорят, че първите заселници по тези места са траките.

Към м. февруари, 2014г. жителите на с. Ресилово са 1213 души.

Достъпността на територията е гарантирана от сравнително добре развита инфраструктура във всяко едно направление. Публичните сгради, които функционират и са база за предоставянето на спектър от услуги за общността, са кметството, здравната служба, филиал на детска градина, читалище и библиотека. Читалището и библиотеката се помещават в сградата на кметството, същата се нуждае от рехабилитация и саниране.

Филиалът на ОДЗ „Св. Анна” - гр. Сапарева баня в селото се помещава в една обща сграда със здравната служба, с обособени лекарски и зъболекарски кабинети. Сградата се нуждае от рехабилитация и саниране. Училището в селото е закрито през 2007 г. и сградата на същото към момента е неизползваема и следва да се преустрои, съобразно нуждите на местната общност.

Икономическите дейности на територията на с. Ресилово се представляват от действащ шивашки цех. Има закупен терен от частни инвеститори, на който се изгражда вилно селище за развиване на дейности в областта на туризма. Отдадени са под аренда общински земи в размер на 98 дка, на които се отглеждат малинови масиви.

Културни и природни забележителности на територията на с. Ресилово:

- Ресиловски манастир „Покров Богородичен”;
- Църква „Св. Николай - Летен”;
- Оброчище „Свети Димитър”.

Всяка година на 9 май /храмов празник на църквата „Св. Николай Летен”/ и на 1 октомври /храмов празник на манастир „Покров на Пресвета Богородица”/ се провеждат традиционни събори, когато се правят тържествени свети литургии и Курбан за здраве и благополучие. Друга неизползвана до момента възможност за развитието на туризъм в селото е възстановяване на съществуващата в миналото дестинация и единствен път, а по-късно през 30 – те години като „екопътека”, свързваща Ресиловски с Рилски манастир.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Екопътеката преминава през различни природни пейзажи и забележителности, които са непознати за туристите.

Изводи и обобщения:

Селата Сапарево, Овчарци и Ресилово разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, водоснабдяване и канализация, съобщителни връзки и транспортен достъп. Уличната мрежа в селата е в сравнително добро състояние. Основните улици са с асфалтова настилка. Уличното осветление също е в добро състояние, няма неосветени улици. Необходимо е уличното осветление в селата да бъде подменено с лед такова за по-голяма икономическа ефективност.

По - голямата част от населението в селата е в трудоспособна възраст, като има и млади хора. Трудовата реализация на хората е предимно извън селата и общината. Една малка част от трудоспособните лица са заети по НП "ОСПОЗ" и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, друга част от хората се занимават със селско стопанство - земеделие и животновъдство, овощарство, търговия и услуги. На лице са миграционни процеси с цел трудова заетост към по -големите градове – София, Самоков, Дупница и зад границата на Р. България. Процентът на безработни лица е голям.

В селата има функциониращи земеделски кооперации, както и регистрирани земеделски производители.

На лице са възможности и предпоставки за развитие на еко селско стопанство – земеделие, животновъдство и овощарство. Към настоящия момент не се използват възможностите за развитие на селски туризъм. В селата Сапарево, Овчарци и Ресилово няма категоризирани места за настаняване и хранене /къщи за гости, семейни хотели, самостоятелни стаи и други/.

Предвид стратегическото си местоположение и доброто съчетание от природни и културно - исторически ресурси, селата имат потенциал за развитие на туризъм – еко, селски, религиозен, планински и познавателен. Могат да бъдат използвани и като изходен пункт към високите части на планината, предимно чрез пешеходни маршрути.

Освен в посока развитие на туризма, като икономически отрасъл, друг проблем се явява доизграждането на канализационна мрежа за отпадни води и подмяна на амортизирани водопроводни мрежи, разширяване на уличната мрежа, изграждане на тротоари, зелени площи, алеи и детски площадки.

Здравното обслужване на жителите на селата Сапарево, Овчарци и Ресилово се извършва от лични лекари и стоматолози, с изключение на село Овчарци. Здравното обслужване на жителите на с. Овчарци се извършва извън населеното място (в гр. Сапарева баня и Дупница).

Действащите кадастрални, застроителни и регулационни планове на населените места, като цяло са остарели и не отразяват в пълнота собствеността на гражданите и изискванията на устройственото планиране. За тях няма съставени цифрови модели.

С. Паничище

Село Паничище е основано през 1986 г. с указ на ДС на НРБ. Няма кметство и кметски наместник, управлява се от община Сапарева баня. Намира се в северозападната част на Рила, на около 10 км от административния център – Сапарева баня и на около 80 км от София. Релефът на региона, благоприятните климатични условия и природни дадености го правят **ваканционна дестинация** за целогодишен туризъм, както и създават условия за практикуване на различни **зимни спортове**. Паничище е изход към високите части на планината. Тук е началната точка за пешеходни маршрути към хижите Пионерска, Ловна, Скакавица и Скакавишкия водопад, х. Вада, х. Рилски езера, х. 7-те Рилски езера, природният феномен „Обесен камък” и др. Изходна точка е и за други красиви места в Рила планина – хижа Иван Вазов, вр. Мальовица, вр. Мусала, Рилски манастир, Рибни езера, Урдини езера и язовир Калин.

Местоположението на Паничище благоприятства изграждането на нова цялостна инфраструктура за планински и ски туризъм с прилежаща леглова база, както и подобряване състоянието на съществуващите хотели, вили, къщи за гости и хижи. Обликът на селището се нуждае от модернизирание и разширение, с оглед предпоставките за динамично развитие на дестинацията.

Особено благоприятни са условията за зимни спортове, като при с. Паничище са разположени следните писти и съоръжения:

- „Бежара” - алпийска ски - писта с дължина 470 м, съоръжена със ски - влек за 280 души за 1 час;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- „Аждера” – алпийска писта с дължина 1км, оборудвана със ски – влек с капацитет 200 души за 1 час и детски ски - плац, съоръжен с „бейби" ски - влек в най – ниската част;
- Ски – влек „Татра – пома” до хижа Рилски езера с капацитет 900 скиора / час и дължина на пистата 1100м;
- Двуседалков лифт ПВЛ „Рилски езера” с дължина 2 136м и капацитет 700 скиора / час;
- Детска ски – пътечка за начинаещи и деца с дължина 66м;
- Писта за ски бягане 1000 м при „Аждера”. Има възможност за разширяване и удължаване на пистата до 3000 м, т.к. за състезателите по планинско бягане, планината предлага изключително добри трасета с различна денивелация за провеждане на тренировки и състезания, ресурс, който трябва да се развива и популяризира.

Освен с красивата си природа и уникален планински въздух, подходящ за хора с проблеми на горните дихателни пътища /белодробни заболявания, астма и др./, тук се намират още:

- **Посетителски център към Национален парк “Рила”**, който има за цел да показва богатството от растителни и животински видове в Рила, да осъществява определени образователни програми и възпитателни задачи, свързани с опазването на природната среда, да подпомага туристите и пр.;

- **Природен феномен Безотточно езеро „Паничище”**, което е разположено на 1350м н.в. и е най - ниското и единствено безотточно езеро в Рила. Неговата площ е 12 дка, а дълбочината му достига 4 м. Поради уникалността си, езерото е определено като своеобразен природен феномен. В съседство на безотточното езеро Паничище се намира най - ниското ледниково езеро, наречено Сухото езеро. Заравненото му дъно е превърнато в стадион и се използва за спортни занимания. Тук могат да се практикуват спортове като футбол, волейбол, баскетбол и пр.

- **Църквата „Св. Иван Рилски”**.

Основен проблем в селото, чието решение е крайно належащо, е състоянието на техническата инфраструктура – наложително е изграждането на водопроводна и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

канализационна мрежи, улична мрежа, алеи, улично осветление. Маркиране на пешеходните маршрути и поставяне на информационни и указателни табла и табели. Необходимо е да се насочат усилия към развитие на развлекателна и атракционна инфраструктура, търговски обекти и др. В селището няма здравна служба.

Друг момент, върху който трябва да се акцентира, е разработване на нови пешеходни маршрути, маршрути за конен и вело туризъм, автомобилни и офроуд трасета и пр.

Село Паничище има застроителен и регулационен план, отразяващи в пълнота собствеността на гражданите и изискванията на устройственото планиране. За тях няма цифрови модели.

1.4. ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО / РЕСУРСИ

1.4.1. РЕЛЕФ

Община Сапарева баня е разположена на територия с разнообразен релеф, включващ равнинна част от Дупнишката котловина и част от долината на река Джерман, стръмните склонове на Рила към Сапарева баня и с. Овчарци и ниската планинска верига със заоблени и лесно достъпни склонове на Верила.

Надморската височина варира в големи граници, от 650м до над 2600 метра, което е причина за разнообразния физикогеографски облик на общината. Средната надморска височина е около 750 м, като релефът тук може да се отнесе към типа на хълмисто – нископланинския релеф.

Територията на общината се пресича в посока югоизток-северозапад-запад от р. Джерман. По пътя си тя приема няколко рилски притока – р. Горица, р. Отовица, р. Скакавица, р. Валявица. Друга речна единица е р. Джубрена.

Планинският склон на Северозападна Рила е стръмен и силно пресечен. Той е изграден от кристалинни шисти – предимно гнайси, гранит, гранитогнайси и др. Склонът на Верила е по - полегат и е изграден от кристалинни шисти – гнайси, слюдени шисти и др. Среща се и гранит.

Дупнишката котловина има тектонски произход. Котловинното равнище (полето) има плосък релеф и се характеризира с преобладаващ акумулативен процес. Полето е изградено от алувиални и делувиялни материали (кватернерни чакъли и пясъци), които са

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

изградени главно от кристалинни шисти – гнайси. Срещат се и гранити, гранитогнайси и др. Те представляват акумулативна повърхнина, която в по - голямата си част е заета от реките Джерман и Джубрена и вододелът между тях.

1.4.2. КЛИМАТ

В климатично отношение, районът на община Сапарева баня попада в умерено-континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична такава. Климатът е сравнително мек поради частичното проникване на въздушни маси от Средиземноморието. Котловинният характер на релефа е причина за създаване условия за образуване на температурни инверсии.

Средната месечна температура през януари е 0°C , а през юли 22°C . Средната годишна температура е 11.5°C .

Валежите са неравномерно разпределени по сезони. Средната годишна сума на валежите е 744 мм на кв.м. Наблюдават се засушавания през август и септември, а през зимата в равнинните части снеговалежите са краткотрайни и малки по количество, докато във високите части на планината те са значително по - обилни и продължителността на снегозадръжането продължава до края на месец май.

Климатът във високите части югоизточно от Сапарева баня до местността Паничище е особен вариант планински климат, а над Паничище – влажен и студен. В тази част максималните валежи в дъждовните години са над 1000 мм на кв.м, с два максимума - през декември и юни.

1.4.3. ПОЧВИ

Община Сапарева баня не се отличава с особено разнообразие по отношение на установените почвени различия. Най-високите части от територията ѝ са покрити с кафяви горски почви, като в района на разпространението им ерозията е силно развита. В по - ниските части обикновено са разположени канелени горски почви, делувиялни почви, делувиялно - ливадни почви, алувиално - делувиялни почви и алувиално - делувиялно ливадни.

Европейски съюз

1.4.4. ФЛОРА И ФАУНА

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Ниската част от терена на община Сапарева баня попада в Долния равнисто - хълмист и хълмисто - предпланински пояс на дъбовите гори /0 - 300 м н.в./. Растителните формации са главно от зимен дъб, благуна, цер, космат дъб, келяв габър, клен, мъждрян и съпътстващата ги храстова растителност. Посредством възстановителна лесокulturна дейност, част от тези формации са реконструирани, като са създадени култури от черен и бял бор, червен дъб и др., с добро общо състояние. По - високата част от територията на общината е в Средния планински пояс на горите от бук и иглолистни дървесни видове /700 - 2000 м н.в./. Тук са формирани различни чисти и смесени насаждения от бял бор, смърч, ела и бук. В следствие на антропогенната стопанска дейност, част от тези насаждения са подмладени. В новосъздадените култури са внесени и някои инстодуцирани дървесни видове - зелена дугласка ела, лиственница и веймутов бор. Най - високата част от територията на общината е разположена във високопланинския пояс /2000 - 2500 м н.в./. Тази територия е заета главно от клекови формации и мурово- смърчови насаждения. Тук се намират субалпийските и алпийските високопланински пасбища и ливади. Тази част от територията на общината попада в НП "Рила" и има защитни и ландшафтни функции.

В горските площи на територията на община Сапарева баня преобладаващ е процентът на иглолистните гори. Доминират смърчът, елата, белият и черният бор, но има и дъб и бук. Уникални за високопланинския район са клековите гори и сибирската хвойна под Рилските езера, както и бялата мура в резервата „Скакавица“.

Фауната на територията на общината е изключително богата на бозайници, влечуги, птици, земноводни и водонаселяващи видове. Срещат се редки и защитени животни - балканска дива коза, вълк, мечка, златка, смок, алпийски тритон, скален орел, скалолазка, чучулига. Езерните и речните води се обитават от различни видове риби, включително планинска пъстърва.

Защитени зони и биоразнообразие

На територията на община Сапарева баня се намират редица защитени зони, както и част от Национален парк „Рила“, включен в Националната екологична мрежа „Натура 2000“. Общата му площ е 4309,9 ха, като залесената част е 3191,8 ха, а незалесената 1118,1 ха. Паркът Рила е създаден поради голямото разнообразие на растителен и животински свят,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

както и поради наличието на застрашени от изчезване видове, като малък орел, египетски лешояд, сокол скитник, записани в Червената книга на България.

За планинските участъци са характерни редки растителни видове, защитени от закона и включени в Червената книга на България и на Европа - рилско подрумче, жълта тиква, рилски ревен, златиста кандилка, българско омайниче, рилска иглика, кръглолистна росянка и др.

От **защитените територии** в границите на община Сапарева баня се намират:

- Природен резерват “Скакавица” с обща площ 83,0 ха, създаден с цел запазването на беломуровите насаждения;
- Природна забележителност водопад “Горица”, с обща незалесена площ 1,1 ха;
- Част от НП “Рила”, с обща площ 4309,9 ха, от нея залесена 3191,8 ха и незалесена 1118,1 ха, който е включен в европейската екологична мрежа НАТУРА 2000;
- На територията на общината, в землищата на селата Ресилово и Овчарци, се намира **вододайна зона “Овчарци”**, воснабдителен източник за селата Овчарци, Ресилово, Самораново и гр. Дупница. Общата площ на вододайната зона е 919,3 ха, от която залесена 815,3 ха и незалесена 104,0 ха.
- В мрежата „Натура 2000”, попада и защитена зона „Верила” с площ 6 443.42 ха в планина Верила, съгласно Директива за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна.

1.4.5. ВОДИ И ВОДНИ РЕСУРСИ

Водните ресурси на община Сапарева баня имат определящо въздействие върху нейното развитие. Уникално е съчетанието от топли минерални извори и планинска изворна вода. Основните характеристики на водния потенциал на общината са:

- **висока водообилност на територията.** Най-голямата река, която пресича територията на общината в посока югоизток – северозапад - запад, е р.Джерман. По пътя си, тя приема няколко рилски притока – р. Горица, р. Отовица, р. Валявица, р. Скакавица и р. Джубрена. Водният дебит на реките е непостоянен, с пролетен максимум и минимум през месеците юли и август.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **наличие на езерно богатство** с изключителна ценност – живописната група на Седемте Рилски езера, ез. Паничище, ез Скакавица, Сухото езеро;
- **естетическо въздействие и разнообразяване на природния ландшафт** - бистрата вода на реките, рибното богатство, липсата на замърсители, красивите водопади и прагове, повишават качеството на природния потенциал на общината;
- два микроязовира и каскадата “Джерман - Скакавица“;
- наличие на **минерални извори** с лечебни свойства и топлинен потенциал;
- гейзерът с температура 103°C, който е най - горещият извор в континентална Европа.

Сапарева баня е изключително богата на планинска изворна вода и на термални води. В района се намират две термални зони - източна и западна, отстоящи една от друга на 250 - 300 м. В източната зона има един минерален извор - “Парилото”, а в западната зона има три минерални извора. Почти всички извори са каптирани и са с дебит 12 л./сек. Водите им са най - богатите по съдържание на сероводород в България /15,5 мг на 1л вода/. Минералната вода в Сапарева баня спада към групата на специфичните. Температурата при нейния извор е 103 °C. Характеризира се като хипертермална, сулфатно - хидрокарбонатна, натриево, флуорна, силициева и сулфидна с обща минерализация – 678 мгл/л. Сапаревобанската минерална вода е бистра, безцветна, с мирис на сероводород. Водата не е подходяща за пиене.

Община Сапарева баня притежава Решение № 25/02.02.2011г. за безвъзмездно предоставяне за управление и ползване на находище на минерална вода – изключителна държавна собственост № 67 от Приложение № 2 от Закона за водите, включително водовземните съоръжения – сондаж №1 хг, каптиран извор „КЕИ-Галерията” и сондаж №10 „Гейзера”. Разрешението е издадено от Министерство на околната среда и водите за срок от 25 години. Характеристики на находище Сапарева баня:

- Дебит 16.0 л/сек.
- Минерален водоизточник каптаж „Галерията”;
- Дебит 1.5 л/сек, температура – 56%;
- Минерален водоизточник С н – 1хг;
- Дебит 14.5 л/сек, температура – 98%;

- Минерален водоизточник С н – 10 ”Гейзера”.

Термалните извори се използват в няколко направления:

- балнеолечение и СПА туризъм;
- възобновяем източник на енергия – на този етап само за геотермално отопление;
- туристическа атракция.

В момента основното предназначение на минералните извори е за нуждите на Специализираната болница за рехабилитация и балнеолечение, частни хотели за СПА процедури и балнеолечение, отопление на публични общински сгради, включващи здравни заведения, училища, детски градини, обществени сгради.

Изключително ценен ресурс за общината представлява Гейзерът - фонтан, чиято температура достига 103°C и е най-горещият минерален извор в България и континентална Европа. **България е на** второ място в света, след Исландия, по ресурс от минерални води. Гейзерът в Сапарева баня се нарежда на второ място по топлина на водите си и е сред едни от най - горещите в света, а именно: **Мамутовите горещи извори, Йелоустоун, САЩ; Горещият извор Atami Onsen, Япония; Термалният извор Deildartunguhver, Исландия; Горещите извори Ainsworth, Британска Колумбия, Канада; Маймунските горещи извори Jigokudani, Япония; Травертиновите извори, Калифорния, САЩ.**

Планинската вода се използва в няколко направления:

- питейни нужди за населението;
- вода за напояване на земеделските площи;
- възобновяем източник на енергия;
- туристическа атракция.

Общината разполага с два микроязовира и каскадата “Джерман - Скакавица“, които осигуряват достатъчен ресурс за напояване, но поради амортизирани и разрушени поливни съоръжения и отсъствие на организирани площи за напояване, той не се оползотворява пълноценно.

На територията на общината се намират и изключително ценната и живописна група на Седемте Рилски езера – най – посещавана лятна дестинация в България, както и ез. Паничище. Те са атрактивна част от туристическите маршрути на Национален парк „Рила”.

Горещите минерални извори са благоприятна предпоставка за развитието на здравен туризъм и балнеолечение в общината. Тук могат да бъдат изградени още балнеоложки и СПА центрове, плувни басейни, комплекси за отдих и спортни центрове. Община Сапарева баня предвижда изграждането и на геотермална електроцентрала, която да задоволява частично нуждите от ел.енергия в региона.

Въпреки уникалните си природни богатства, община Сапарева баня не използва пълноценно потенциалът на горещите минерални води. За по-ефективно им ползване е необходимо да се извърши сондаж на още един кладенец, както и да се прокопае съществуващият, тъй както през годините отворът му значително се е стеснил от минералните отлагания, което е довело до намаляване на дебита на извиращата вода и затрудняване на използваемостта му.

Използването на водния ресурс на територията на общината дава основание за следните изводи:

- Няма режим на водоснабдяване - богатият воден ресурс се оползотворява за водоснабдяване на населените места.
- Наличният ресурс за напояване не се оползотворява поради амортизирани и разрушени поливни съоръжения и отсъствие на организирани площи за напояване.
- Използването на съществуващия потенциал от минерални води е в рамките на 40% и то с недостатъчна стопанска ефективност.
- Налице са предпоставки за изграждане на ВЕЦ - ове за производство на ел. енергия.
- Необходимо е изграждането на геотермална централа за производство на ел. енергия.
- Належащо е извършването на нови сондажи за осигуряване на по - голям дебит на минерална вода.
- Налице е достатъчен воден обем за производство на изкуствен сняг.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

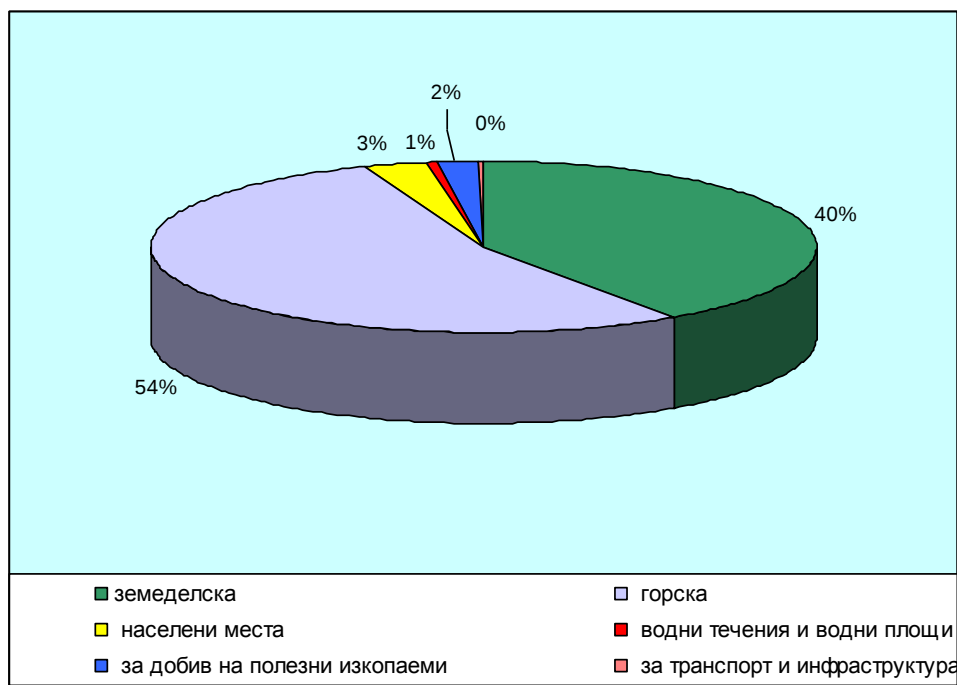
Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.4.6. ПОЗЕМЛЕНИ РЕСУРСИ

Общият размер на територията на община Сапарева баня е 180 921 дка, което представлява 5,9 % от територията на Кюстендилска област, 94% от които земеделски и горски площи. Една трета от територията на общината е включена в НП „Рила”.

Характерът на релефа на общината е дал отпечатък върху структурата на поземлените ресурси. От общата площ на територията, с най - висок относителен дял са горските - 64 741 дка (36% при средно за страната 33,5%) и земеделските територии - 81 493 дка (42,0% от площта на общината при средно за страната 57,4%).

Фиг. 2: Разпределение на площта на община Сапарева баня по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Общата площ на обработваемата земя е 36 948 дка (18,3 % от територията на общината). Поливните площи са 7 300 дка или около 24% от обработваемата земеделска земя. Нивите са с обща площ 28 243 дка, трайните насаждения – 1 405 дка; ливади, пасища мери – 44 545 дка и други обработваеми земи – 80 дка.

Необработваемата земя заема площ от 143 785 дка. От нея най - голям дял заемат горите – 95 000 дка, или 52 % от територията на общината. Лесистостта на територията е значително по - висока от средната за страната – 33,7 %.

С най-голяма площ е землището на гр. Сапарева баня – 79 383 дка, или 43,9 % от цялата територия на общината. Следват землищата на селата Сапарево с 54 151 дка (29,9%), Ресилово – 27 920 дка (15,5%) и Овчарци – 19 257 дка (10,7%). Село Паничище е обявено за населено място сравнително скоро и няма обособено землище.

Земеделските територии заемат площ от 81 493 дка, или 42,0% от територията на общината. Най - голяма е площта им в землището на гр. Сапарева баня, като с малка разлика е площта им в землището на с. Сапарево (54 151 дка).

Отнесени спрямо общата площ на землищата, относителният дял на земеделските територии е следният: в землището на с. Овчарци – 15,5%, на с. Ресилово – 17,8%, на гр. Сапарева баня – 35,8% и на с. Сапарево – 30,8 %.

Обработваемата земя в земеделските територии е с обща площ 36 948 дка – 17,4 % от територията на общината. Най - много обработваема земя има в землището на гр. Сапарева баня – 10 918 дка, следват селата Сапарево – 8 500 дка, Ресилово – 6 780 дка и Овчарци – 3 450 дка.

Мерите, ливадите и пасищата заемат площ от 32 730 дка, а високопланинските пасища – 11 813 дка, или общо 44 545 дка. Заедно с обработваемата земя, те формират т.н. стопанисвана земя – общо 74 193 дка, или 41,0 % от територията на общината.

Останалата част от земеделските територии се заема от други необработваеми земи с обща площ 4 374 дка. От тях, 483 дка са заети от полски пътища, шосета и други, а 2 014 дка са непригодни земи - скали, пясъци и др.

Горските територии включват площта на Държавния горски фонд и заемат най - голямата част от територията на общината – 95 032 дка или 52,6 %. Относителният им дял спрямо територията на землищата варира в широки граници – от 28,6% в землището на с. Овчарци до 61,2 % в землището на гр. Сапарева баня, където са разположени половината от горските територии на общината.

Залесената част от горските територии е 34 987 дка.

Територията на водните течения и водните площи заема 1 014 дка.

Площта на депата за отпадъци е само 13 454 дка в землището на гр. Сапарева баня.

Териториите за добив на полезни изкопаеми са 3 247 дка или близо 2% от територията на общината, но нямат национална значимост и стопанско приложение.

Останалата част от територията на общината се заема от територии за транспорт и инфраструктура с обща площ 674 дка. От тях 308 дка са пътища от републиканската пътна мрежа, 55 дка местни и ведомствени пътища, 307 дка летища и 4 дка наземни проводни и инженерни съоръжения.

От общата територия на общината 41 538 дка (или 23%) са **частна собственост**, заета от ниви, трайни насаждения, ливади, земи по §4 от ЗСПЗЗ, мери и пасища.

Държавна собственост са 126 387 дка, или 69,9 % от територията на общината. Това са земите на Държавния горски фонд, Държавния поземлен фонд, реките, каналите, пътищата, летище и др.

Общинска е собствеността върху 6 972 дка – обработваеми земи, мери и пасища, полски пътища, негодни земи и др.

На религиозни организации е собствеността върху 25 дка ливади.

В групата “Друга собственост” – 6 416 дка, са включени селищните територии на населените места, село Паничище, промишлени и складови зони и застроени обекти извън населените места, част от мерите и пасищата.

Най - малък относителен дял, 1% и 0,4%, имат съответно водните течения и водни площи и териториите за транспорт и инфраструктура.

Налични земи по чл. 19 от ЗСПЗЗ на територията на общината са както следва:

- с. Сапарево – 3 642,258 дка; с. Овчарци – 984,017 дка; с. Ресилово – 1 570,068 дка;
- гр. Сапарева баня – 2 187 дка.

Необходими са разяснителни кампании сред частните собствениците на земеделски земи и гори за възможностите за постигане на модерно управление и усвояване на средства по оперативните програми. Кампаниите следва да осигурят:

- научно обезпечаване на предложените модели на управление;
- правни способи и средства за окрупняване на ресурса;
- информация за приложими добри европейски практики;
- възможности за обединяване усилията на собствениците в общи проекти.

1.4.7. КУЛТУРНО – ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

Сапарева баня е район с древна история. Възникването на Сапарева баня се дължи на наличието на минералната вода. Градът е построен е върху старо тракийска селище, заради

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

топлите извори през V – VI век преди Христа. За това свидетелстват откритите и продължаващи да се откриват множество археологически находки от времето на траки и римляни.

- **Праисторическото селище „Кременик”** се намира в местността Кременик край гр. Сапарева баня. В селището са открити много археологически находки, доказващи, че там животът не е прекъсвал от ранния през средния и късния неолит. Първите обитатели на праисторическото селище са дошли от долината на Струма и са носители на една от най - древните цивилизации в Европа. Те се установяват тук, привлечени от великолепните условия за живот, богатите на дивеч места, добре защитени и непосредствената близост до изворна и течаща вода. Култовите фигури и богатата колекция от идолна пластика от разкопките при Кременик, разкриват много разпространения по нашите земи култ към плодородието, към богинята-майка, но и нови и малко познати страници от мирогледа на най - древните обитатели на територията на общината.
- **Антична Германея** - намирала се е на територията на днешния град Сапарева баня, чието име на езика на траките означава “гореща вода”. В римско време това селище прераства в град (края на II век - началото на III век). Според К. Иречек, Германея е един от главните градове на провинция Средиземноморска /вътрешна/ Дакия, заемаща място между Сердика и Пауталия. След римското завоевание (I век след Христа), селището се превръща в укрепен град. Оттук минавал най-важният път, свързващ Тракия с Македония. Пътят се виел през долината на Марица, северните склонове на Рила, Германея и долината на Струма за Солун, с разклонение при Дупница за Пауталия /днешен Кюстендил/ и Скопие. Градът, простиращ се на голяма територия, бил изключително богат и просъществувал през цялото време на римското господство по нашите земи. Крепостта на Германея била възстановена от византийския император Юстиниан Велики през VI век. Германея /дн.Сапарева баня/ е родното място на Велизарий – бележит пълководец на император Юстиниан – 527 -565 г./. Археологическите разкопки установяват територията на укрепената част на Германея. През II век по времето на император Марк Аврелий, градът е защитен с крепостна стена. Крепостта има четириъгълна форма с четири порти, флакирани с по две четириъгълни кули. В

началото на VI век по времето на Юстиниан I, укрепителната система на града е подновена и усилена. Изградена е втора долепена до първата стена. Във вътрешността на град Германея са разкрити части от правоъгълни сгради и помещения. През 1911 г. акад. Гаврил Кацаров разкрива подова мозайка на ранновизантийска базилика. Разкритите оброчни плочки на Асклепий, Хигия и Телесфор, Тракийския конник и Трите нимфи, показват почитането на тези божества на територията на Германея. В района на минералните извори, както доказват множеството археологически находки, в древността е имало светилище, издигнато в чест на Асклепий. То придобило много голяма популярност в древността поради лечебната сила на извиращите там минерални води, за което говорят и множеството надписи по култови предмети и оброчни плочки на различни божества с посвещения на Асклепий. От античното светилище при Сапарева баня произхожда и една оброчна плочка на Трите нимфи. Изображенията на Трите нимфи много често се срещат край минерални извори, усвоени от римляните и устроени като бани с лечебна цел за граждани и воители. Днес останките на този град лежат под Сапарева баня. В мазето на санаториума /дн. Специализирана болница за рехабилитация/ се намират масивните римски зидове, а изпочупени и цели амфори покриват пода. Близо до санаториума, преди входа му в ляво, огромните каменни блокове напомнят, че тук е източната порта на града. А в двора му се намира западната порта. Древна Германея е разорена в края на VI век поради славянски нашествия на Балканския полуостров. През тези бурни времена, когато много градове, реки и местности сменят имената си с нови славянски, името на Германея не се променя. Под това име тя е включена в пределите на славянобългарската държава през 809 г. по времето на хан Крум. Археологически разкопки установяват, че върху развалините на антична Германея са се заселили нашите прадеди славяните. По - конкретни сведения за Германея през последните години на византийското господство дава арабският географ Идрис. В „География на Идриси”, писана в Сицилия, за Германея се казва „... гр. Джерманея /Сапарева баня/ има три дни /път/. Последният е един великолепен град /разположен/ в низина, с много лозя и насаждения с изобилни

природни богатства...”. Несъмнено причината да бъде Германея „великолен град” са минералните извори и чудната природа със студената вода и хубави гори.

По време на османското господство, Германея, някогашният главен град на Средиземноморска Дакия, а през 1153 г. познат като "Великолепен град", е превърнат в най - обикновено село от ориенталски тип. Районът е превърнат в селскостопански с направление овцевъдство, което обслужва нуждите на турската армия и градското турско население.

Демографските промени в района, с притока на нови заселници, водят до нов икономически и политически подем. За първи път в Дупнишко, в село Сапарево, се създава еснафско взаимоспомагателно сдружение, а през 1864 г. и първото мелиоративно съоръжение в България - Сапаревската вада, дълга 14 км, чрез която се прехвърлят част от водите на река Черни Искър към Сапарево и Сапаревското поле. През същата година се построява и най-голямата черква за времето в Горно поле – „Успение на Света Богородица”.

- „Парилото“ – стара турска баня и пералня, съществуваща и днес. При изкопни работи в местността Парилото през 1915 г., е открит стар римски каптаж. Той представлява стъпаловидна кръгла шахта, стесняваща се в дълбочина, като калаени тръби отвеждали водата от каптажа.

1.4.8. КУЛТУРНИ ПАМЕТНИЦИ И РЕЛИГИЯ

КУЛТУРНИ ПАМЕТНИЦИ

Община Сапарева баня е богата на културни и религиозни паметници. Съществуват много църкви, манастири, параклиси и оброчища, разположени като ореол около населените места от общината в подножието на планините Рила и Верила.

Богатата история, култура и културни традиции живеят в многообразието на недвижимите паметници на културата на територията на община Сапарева баня.

Таблица 5. Недвижими паметници на културата в община Сапарева баня

№	Наименование	Населено място	Обявен	Деклариран	Категория на паметника на културата
---	--------------	----------------	--------	------------	-------------------------------------

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.	Праисторическо селище „Кременик”	Сапарева баня	ДВ39/73	-	С местно значение
2.	Късноантичен некропол западно до гр. Сапарева баня	Сапарева баня	ДВ39/73	-	С местно значение
3.	Античен град “Германея”	Сапарева баня	ДВ 77/68	-	С национално значение
4.	Средновековна църква ”Св. Никола”	Сапарева баня	ДВ 77/68	-	С национално значение
5.	Църква “Св. Георги”	Сапарева баня	ДВ 35/74	-	С местно значение
6.	Лобно място Н. Чуковски	Сапарева баня	ДВ 35/74	-	С местно значение
7.	Църква “Св. 40 мъченици” с камбанария	Сапарева баня	-	НИПК/ 1978 г.	С местно значение
8.	Гробищна църква “Св. Николай”	с. Сапарево	ДВ 57/69	-	С местно значение
9.	Църква “Усп. Богородично”	с. Сапарево	-	НИПК /1972г.	С местно значение
10.	Вада за напояване /XIXв./	с. Сапарево	-	НИПК /1972г.	С местно значение
11.	Църква “Арх. Михаил”- параклис	с. Сапарево	-	НИПК /1993г.	С местно значение
12.	Ансамбъл към църква “Усп. Богородично”, училище и часов. кула /камбанария/	с. Сапарево	-	НИПК /1994г.	С местно значение
13.	Църква “Св. Йоан Богослов”	с. Овчарци	-	НИПК /1978г.	С местно значение
14.	Църква “Св. Николай”	с. Ресилово	-	НИПК /1978г.	С местно значение

Източник: Община Сапарева баня

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Съгласно регистъра на военните паметници, в област Кюстендил, община Сапарева баня, се намират:

1. Паметна плоча пред сградата на кметството с. Сапарево;
2. Паметна плоча в черквата „Успение на Пресвета Богородица” в с. Сапарево;
3. Чешма - паметник, която се намира в центъра на гр.Сапарева баня;
4. Паметник на загиналите във войните, който се намира пред сградата на общинска администрация гр. Сапарева баня;
5. Чешма с паметна плоча, която се намира на площада в с. Овчарци;
6. Паметна плоча, която се намира в центъра на с. Ресилово;
7. Лобно място на Никола Чуковски „Бончук”, гр. Сапарева баня – Исторически паметник с местно значение /ДВ бр. 35 /1974/. Нуждае се от ремонт и поддръжка.

Необходимо е паметниците да бъдат поддържани в добро състояние, както и да се издирят участниците в различните войни, за да се построи паметна плоча с цел запазване на родовата памет.

Изводи и обобщения:

- Необходими са мерки за възстановяване на паметниците на културата и разкриване на пълния потенциал на културно - историческото наследство в общината.
- Необходимо е провеждането на археологически проучвания за разкриване на „Германея“ и превръщането ѝ в допълнителна възможност за развиване на културен туризъм, място за провеждане на културни събития и изяви. За целта е наложително изграждане на партньорства с неправителствени организации, Българска академия на науките, Националния археологически институт с музей, собственици на имотите, върху които следва да се проведат проучванията за постигане на обща концепция за възстановяване на „Германея“ и превръщането ѝ в нова възможност за развитието на туризма и общинската икономика като цяло.

РЕЛИГИЯ

Важно средище на духовността и културата на населението в общината са църковните храмове. В общината няма селища без църква. Гордост за населението са

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

високата архитектурна и художествена стойност на сградите, иконостасите и стенописите в местните църкви и манастири.

Крепост на православието в община Сапарева баня, е внушителният храм „Успение Богородично”, прочут с уникалната си архитектура, който представлява умален модел на Рилския манастир. Рила планина е планината на св. Иван Рилски. В ново време е засвидетелствано почит и уважение към светеца, като е построен храм „Св. Иван Рилски”, защото в дебрите на тази планина е и неговата обител, неговите свети мощи, които не престават да правят и до днес чудеса.

Територията на община Сапарева баня е богата на църкви, параклиси и манастири, които дават добра предпоставка за развитие на религиозен и поклонически туризъм.

Останалите православни манастири, храмове, параклиси и оброчища на територията на община Сапарева баня са:

Таблица 6. Религиозни обекти на територията на община Сапарева баня

№	Наименование	Населено място	Описание
1	Църква „Св. Четиридесет мъченици”	гр. Сапарева баня	Построена е през 1859 г. За майстор на градежа е нает Цветко от с. Жаблер, Радомирско, а стенописите са рисувани в периода 1878-1879 г., непосредствено след Освобождението. В църквата се съхранява чудотворна икона на св. Богородица, копие на икона от Рилския манастир – „Плачещата Богородица”. Храмов празник на църквата е 9 март. Провежда се тържествена света литургия.
2	Средновековна църква „Св. Никола”	гр. Сапарева баня	Строена през XII-XIII в. и реставрирана през 1937г. Намира се в центъра на гр. Сапарева баня. Отличава се със своята архитектура - кръстополна църква от типа на свободния кръст, с голяма полукръгла апсида. Сградата е издигната от тухли върху каменни основи, с характерен начин на градеж т.н. „потънала тухла”, което заедно с дванадесетостенния купол и аркирани ниши определя живописния ѝ вид.
3	Манастир „Свети Стефан”	кв. Гюргево, гр. Сапарева баня	Основан по време на Втората българска държава и възобновен през XX в. (1924 г.) от свещеник Теодоси Младжов. Разположен на десния бряг на р. Джерман на рида Джуганица /означава място за ловни соколи/ в Северозападна Рила, на около 3 км югоизточно от Сапарева баня. Манастирът е постоянно действащ комплекс от църква, жилищна сграда /хотел/ и аязмен параклис “Св. Стилиян Пафлагонски”.
4	Църква „Св. Влмчк.	кв.	Строена е през 1840 г. Вкопана е в земята на дълбочина

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	Георги Победоносец	Гюргево, гр. Сапарева баня	1,1м, каквито са били повечето църкви по време на османското владичество. На западния фронтон са изписани годината на завършването - 1840, името на светеца, на когото е посветена - „Светаго Великомъченика Георгия“, както и името на майстора строител - „Майстор Цветко от Жаблер, Радомирска каза“. Църквата е уникална за българските земи по своята вътрешна дървена архитектура. Храмов празник на църквата е 6 май - „Гергьовден“. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
5	Църква „Рождество Богородично“ – /малката Богородица/	гр. Сапарева баня	Храмът се намира в югозападната част на град Сапарева баня. Построен е през 2003 г. по инициатива на Църковното настоятелство, начело с неговия председател протоиерей Вергил Андреев, на мястото на старо оброчище. За църквата най-важна е нейната стенописна украса, която е дело на младия художник от Сапарева баня Радостин Ангелков. Храмов празник на църквата е 8 септември - „Рождество Богородично“. Служи се света литургия и се приготвя курбан за здраве и благополучие.
6	Параклис „Успение Богородично“	гр. Сапарева баня	Черквата е построена през 1900 г. край мащабни римски руини, които личат и сега. Храмов празник на черквата е 15 август „Успение Богородично“. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
7	Параклис „Успение Богородично“ -	кв. Гюргево, гр. Сапарева баня	Параклисът се намира в двора на семейство Йордан и Райна Пискулийски. Построен е през 2010 г. Те разказват, че поводът за построяването му е открита икона на Св. Богородица на мястото на паракиса, при рязането на тополите в двора им.
8	Параклис „Св. Петка“	гр. Сапарева баня	Построен е от Тоне Ангелков Терзийски (Коларов), живял на това място точно преди Освобождението, погребан е в черквата „Св. 40 мъченици“ през 1968 г., но не се знае точната година на построяване на параклиса „Св. Петка“. От 1985 до 2001 г. е направен основен ремонт. Празник на параклиса е 14 октомври. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
9	Параклис „Петър и Павел“	при р. Джерман, гр. Сапарева баня	Параклисът се намира над р. Джерман в близост до Манастира Св. Стефан. Празникът на параклиса е на 29 юни. Приготвя се курбан за здраве и благополучие. Мястото е често посещавано за едномеден отдиш и туризъм, за пикник или почивка, тъй като заобикалящата го природа има изключително въздействие.
10	Параклис „Св. Тодор“	гр. Сапарева баня	Параклисът се намира на 1,5 – 2 км южно от Сапарева баня. На това място до 2005 г. е имало малка руина, покрита с хресталак, а до него един стар иконостас с две-три икони и нищо друго. С изграждането на параклис на това място се заемат Стефан Косовски и неговият баща – Никола Косовски.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

			След направени изследвания от археолозите се установява, че черквата е от ранното Възраждане и е строена през 18 в.
11	Параклис „Св. Илия”	м-ст Джубрена, гр. Сапарева баня	Намира се в полето, в страни на пътя Дупница – Самоков. Историята за този параклис е оскъдна. Извършена е реставрация на храма, в момента се извършва строителство на прилежащи сгради от отец Димитър Недялков и със спонсорството на Кирил Калдръмов. Отбелязва се празникът Илинден на 20 юли. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
12	Оброчище “Св. Варвара”	гр. Сапарева баня, м-ст Езерището	Оброчището датира от древни римски времена. Намира се в района на Янкова нива, където са разкривани тракийски некрополи. Оброчище “Св. Варвара” е светилище на заселниците от Разложко след неуспялото Кресненско-разложко въстание от 1878 г. Мястото е често посещавано за едноминутен отход и туризъм, за пикник или почивка, тъй като заобикалящата го природа има изключително въздействие.
13	Оброчище “Св. Георги”	при ОДЗ “Св. Анна”, гр. Сапарева баня	Няма много сведения за това оброчище, хората си спомнят, че на това място някога е имало параклис на Св. Спас и там са носели много цветя и венци на празника на светеца. Оброчището на Св. Георги е направено на гърба на този параклис.
14	Оброчище “Света вода”	гр. Сапарева баня	Света Вода е старо оброчище, на границата между Рила планина и равнината на Горно Поле. Възникнало в следствие на пукнатина образувана между планината и котловината. Намиращо се в южния край на Сапарева баня и потстъпите на планината, особено през турско робство, е било идеално място за светилище, свързано с местните вярвания за лечебните качества на водата извираща от него. Представлява извор с непостоянен дебит на вода точно под голяма скала. До ноември 1957г. водата от Света Вода е извираща постоянно, но като са направени първите сондажи и се пускат минералните извори, водата в Света Вода пресъхва, като през определени години тя пак потича и спира. Добра отправна точка е за туристическите маршрути в тази част на Рила планина.
15	Параклис “Успение Богородично”	гр. Сапарева баня	Намира се в гробищен парк на кв. Гюргево, гр. Сапарева баня.
16	Църква “Св. Архангел Михаил”	гр. Сапарева баня	Намира се в гробищен парк гр. Сапарева баня. Посветен на Пълководеца на небесните сили - св. архангел Михаил. Построен с общите усилия на местните християни и обществени организации през 2007 г.
17	Православен храм “Св. Иван Рилски”	с. Паничище,	Храмът е най-новият в общината и е най-високо разположеният. Построен е през периода 2006 - 2008г. сред красивата природа на с. Паничище по проект на „Рила –

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

		гр. Сапарева баня	спорт” – АД, гр. София. Камбаната и кръста на черквата са изработени от майстори във възрожденски дух. Православният храм е посветен на Успението на Покровителя на българския род и игумен на Рилската пустиня - преподобния чудотворец св. Иван Рилски. Храм “Св. Иван Рилски” е предпочитано място за извършване на обредите за бракосъчетание и кръщенета. Храмов празник е 18 август. Служи се тържествена света литургия и се приготвя курбан за здраве и благополучие.
18	Манастир „Св. Архангел Михаил”	с. Сапарево	Намира се на около 1,5 км. югоизточно от село Сапарево. Построен през втората половина на XV в., Възстановяването на манастирчето е дело на кмета на с. Сапарево Иван Бимбов и даренията и доброволния труд на жителите на селото. Построена е манастирска сграда със стая за гости, кухня и трапезария, така необходими за гостите на манастира. Мястото е често посещавано за едnodневен отдиx и туризъм, за пикник или почивка, тъй като е разположена сред изключително красивата природа на Рила планина. Част е от маршрута на екопътека „По стъпките на светците”, водеща до параклиса „Св. Троица”.
19	Църква „Успение на Св. Богородица”	с. Сапарево	Строена е в периода 1861-1864 г. от Алекси Грахльов. На мястото ѝ в началото на 19 век имало само един каменен кръст, което подсказва, че там се е намирало старо оброчище. Църквата е със значителни размери и красива архитектура, представляваща умален модел на Рилския манастир, придружена от камбанария и часовник. Архитектурно-исторически и културен паметник от 1972 г., важен туристически обект поради културно-историческата си стойност, с което допринася изключително много за развитието на туризма в селото и общината. Храмов празник 15 август. Служи се тържествена света литургия и се приготвя курбан за здраве и благополучие.
20	Средновековна църква „Св. Николай”	с. Сапарево	Изградена през 1348 г. През 1952г. в навечерието на храмовия празник забравена свещ предизвиква пожар и тя изгаря напълно. Малкото запазени части от сградата и нейният стенопис казват, че гробищната църква в с. Сапарево принадлежи на прочутите църкви от западна България. Представлявала е типична еднокорабна, едноабсидна гробищна църква. Народната памет разказва, че е била изградена цялата от дърво. Имала е чардак, но няма запазен снимков материал, който да покаже нагледно какъв е бил автентичния ѝ вид преди пожара. Поддържала векове наред факела на християнската вяра. През османското робство църквата "Св. Никола" в Сапарево е поддържала връзка с Хилендарския манастир. Нуждае се от реставрация и съхранение.
21	Параклис „Св. Троица”	с. Сапарево	Намира се на висока чука и е направен от камък и тухли. До параклиса се отива по горска пътека на разстояние 1 км от селото в югоизточна посока. Празникът на параклиса е Св. Дух и се прави курбан за здраве. Мястото е често

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

			посещавано за едномдневен отдиш и туризъм, за пикник или почивка, тъй като заобикалящата го природа има изключително въздействие.
22	Параклис „Св. Петър и Павел”	с. Сапарево	Намира се от южната страна на селото на около 1.2 км от него на пътя Дупница – Самоков. Празник на параклиса е 29 юни - Петровден. Прави се курбан за здраве.
23	Параклис „Св. Георги”	с. Сапарево	Намира се в местността “Шарбан”, в землището на с. Сапарево в северна посока на 2 км. До него има два вековни дъба, които може би са над 500 г, за които съществува легенда, че който е болен трябва да се докосне до тях, да ги обгърне с ръце и тогава цялата негативна енергия и болестта, която има изчезват.
24	Параклис “Св. Илия”	с. Сапарево	Построен след Първата световна война върху старото оброчище “Пророк Св. Илия” от Ристоско Цветанов в знак на благодарност към бога, че се е завърнал жив и здрав от войната. Параклисът се намира сред вековна дъбова гора. Подходящо място за едномдневен туризъм.
25	Ресиловски манастир „Покров Богородичен”	с. Ресилово	Намира се в северозападното подножие на Рила планина, на около 1.5 км югоизточно от с. Ресилово. Възстановен в началото на 20 век. Внутрешните постройки на манастира се виждат отдалеч от пътя между курортното градче Сапарева баня и Дупница. Изграждането на храма „Покров на Пресвета Богородица” започва през 1932г. В периода 1994-1995 г., манастирът е изцяло обновен и разширен. Той е постоянно действаща женска обител, която се състои от черква, жилищни и стопански сгради. Находките от района на манастира говорят за средище на вярата на това място в различни периоди от време. В манастира има икони на много светци, сред които две чудотворни икони на Божията майка - „Ширшая небес”, „Скоропослушница” и „Дванадесетте господски празници”. Светини за манастира са изложените за поклонение частици от мощите на светците: Св. Харалампи, Св. Екатерина, Св. Варвара, Св. Ксения и Св. Пантелеймон, Св. Серафим Саровски. Храмовият празник се отбелязва на 1 октомври. Малко преди входа за манастира отдясно могат се видят аязмото на манастира и параклис “Св. Дух”, като мястото предлага идеални условия за пикник, отдиш и туризъм.
26	Църква “Св. Никола Летни”	с. Ресилово	Строителството на този християнски храм е свързано с чудотворни съновидения. Изградена е през 1806 г. на мястото на по-стар християнски храм. В двора на черквата се намират археологически артефакти, сред които база на каменна колона и фрагмент от колона, които подсказват, че на това място или в съседство е имало древен храм или светилище. Запазено е предание, че църквата е била посещавана от Апостола на българското националноосвободително движение Васил Левски. Всяка година на 9 май, когато е храмовият празник, тук става голям общоселски събор, на който идват и много гости от околността.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

27	Църква “Св. Йоан Богослов”	с. Овчарци	Църквата е строена от 1881 до 1883 г. от майсторите строители Кирияку и Малце от село Крушево, Дебърско и от боголюбивите жители на селото. Тя е шедьовър на възрожденската архитектура. Нейните майстори са представители на Дебърската художествена школа от 18-19 век. Според сведения стенописите по интериора и по интересния свод, са дело на самоковски зографи. Изографисването е с постни бои. Иконостасът е направен от майстори дърворезбари от гр. Банско. Църквата е трикорабна. Иконостасът и царския ред от икони и библейски сцени са оригинални. Кубето на църквата е построено през 1960 от майстор Цане Раков. Освещаването на храма става през 1883г. от самоковския митрополит Доситей. Храмов празник – 8 май. Провежда се тържествена света литургия и се приготвя курбан за здраве и благополучие. Тук се намира и чудотворна икона на Св. Петка Българска.
28	Параклис “Успение на Света Богородица”	с. Овчарци	Храмът се намира на по-малко от километър източно от с. Овчарци в бизост до река Фудиня. Построен е през 1878 г., в района на старо римско градище, от което се разкриват зидове, тракийски некрополи с християнски погребения, в които са открити тракийски накити. През 2003 г. се завършва нова постройка на това място, с помощта на родолюбиви дарители и с труда на много хора. Празник на параклиса - 15 август. Неповторимо място, подходящо за полудневни и целодневни излети.
29	Параклис “Възнесение Господне” или “Св. Спас”	с. Овчарци	Построен е от семейството на Стоян Лазев през 1886 г. Реконструиран е през 1989 г. от отец Васил Терзийски. Празник на параклиса е Спасов ден – 40 дни след Великден. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
30	Параклис “Св. Никола”	с. Овчарци	Параклис с древна история. Построен е върху основите на старата църква „Св. Никола”, която се намирала в село Селище /бившето населено място на с. Овчарци/ в близост до римския път /днес носи името Друмчето/, свързващ Германея с Пауталия и Македония. Към настоящия момент има видими останки от стария път и от църквата. Възстановено е от Георги Борисов Куйов и Иван Стойнев Гинин през 1996 г. Празник на параклиса е 9 май. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
31	Параклис “Св. Троица”	с. Овчарци	Построен е на мястото на старо оброчище през 1886 г. от семейството на Георги Хадживасилев. Същият дава името и на местността, където се намира. След разпадането му, е възстановен от отец Васил Стоилов Терзийски през 1987 г. Празникът на параклиса е на 9 юни, християнски празник Свети Дух. Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
32	Параклис “Св. Йоан Рилски Чудотворец”	с. Овчарци	През 2007г. от добри християни е построен параклис “Св. Йоан Рилски Чудотворец”. Намира се до аязмото “Светата Вода” в село Овчарци. Празник на параклиса е 18 август.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

			Приготвя се курбан за здраве и благополучие.
--	--	--	--

Източник: Община Сапарева баня

Гореизброените религиозни обекти могат да се разглеждат като благоприятна предпоставка за доразвиване на поклоннически и религиозен туризъм, който води началото си от ритуалите на „Бялото братство”, познати и посещавани от хиляди последователи всяка година. За целта е необходимо да се изградят партньорства за създаване и популяризиране на нов туристически продукт.

Част от комуникационните канали и инструментите, чрез които може да се постигне подкрепа и подпомагане, е създаването на **общ информационен портал за Рила**, в който община Сапарева баня да се включи, разполагащ с цялостна информация за региона, културно - историческо и духовно наследство, спортни и туристически атракции, календар на събития, интерактивни пешеходни и вело маршрути, възможности за настаняване, прогноза за времето, условия за ски и др.

2. СОЦИАЛЕН ПРОФИЛ И СЪСТОЯНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

2.1. ДЕМОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

2.1.1. БРОЙ НАСЕЛЕНИЕ И ГЪСТОТА

По данни на Националния статистически институт от февруари 2014 г. населението общо за община Сапарева баня наброява 7 710 жители (данни по настоящ адрес). Около 53,4% от него е съсредоточено в град Сапарева баня – 4 117 жители, а останалата част в селата: Овчарци – 1075 жители, Ресилово – 1213 жители, Сапарево – 1292 жители, а в най-малкото село Паничище – 13 жители.

Жителите са разпределени сравнително равномерно в петте населени места на общината. Динамиката на населението в община Сапарева баня през последните години показва трайна, но като цяло - слаба тенденция на намаление.

Таблица 7: Население по постоянен адрес в община Сапарева баня 2011 - 2014 г.

Населени места	2011	2012	2013	2014
----------------	------	------	------	------

гр. Сапарева баня	4 294	4 284	4 262	4 252
с. Овчарци	1 107	1 107	1 097	1 080
с. Паничище	0	0	0	0
с. Ресилово	1 274	1 261	1 256	1 252
с. Сапарево	1 365	1 341	1 305	1 277
Община Сапарева баня	8 040	7 993	7 920	7 861

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

2.1.2. СТРУКТУРА

Въз основа данните на НСИ може да се направи извод, че за община Сапарева баня е характерно сравнително равномерното разпределение на населението в града и селата и балансираността му по признака пол - почти равен брой мъже и жени.

Таблица 8: Население в община Сапарева баня по местоживееене и пол към 03.02.2014 г.

Общо			Град			Село		
Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
7 710	3 838	3 872	4 117	2 049	2 068	3 593	1 789	1 804

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

По отношение на възрастовата структура, населението под 14 - годишна възраст, съставлява 10,5% от цялото население по данни на НСИ от февруари 2014 г. За сравнение, този процент е бил 11,3% за 2011 година, което описва тенденциите към намаляване броя на младите с настоящ и/или постоянен адрес на местоживееене на територията на общината.

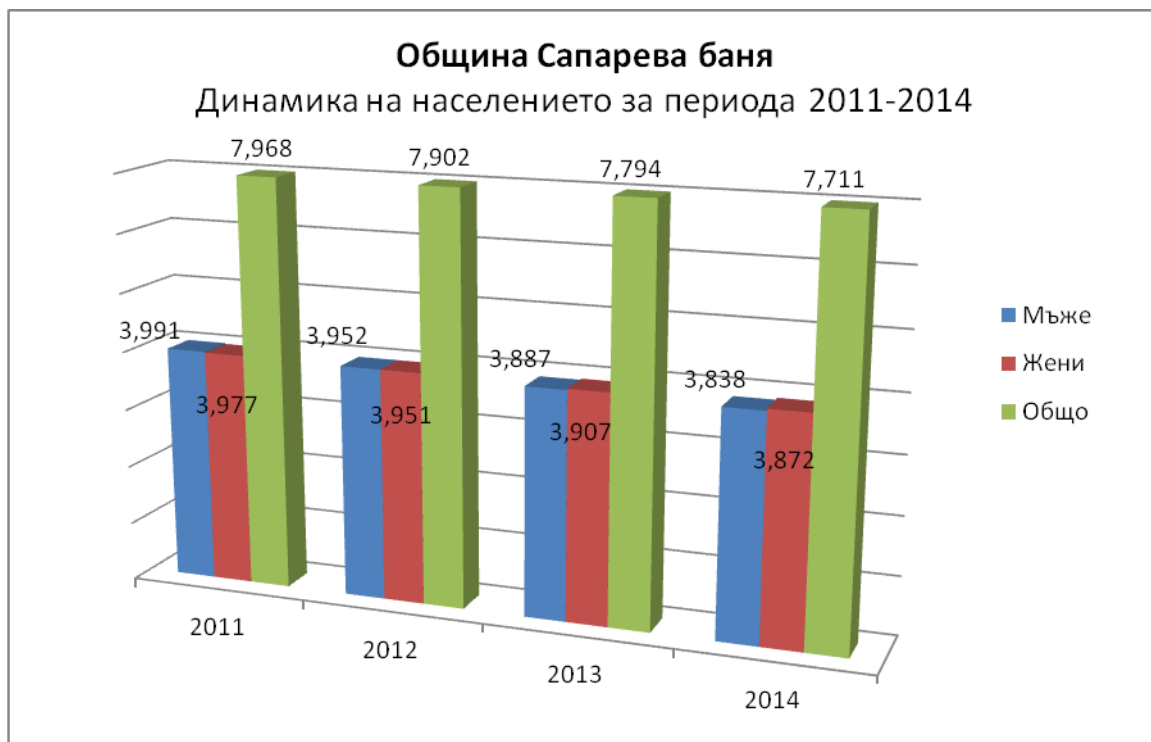
В същото време населението в надтрудоспособна възраст към момента е над 27,8%, като се е увеличило с повече от 4% за по-малко от 3 години, което е ясен признак за застаряване на човешкия капитал.

На Фигура 3 е илюстрирана динамиката на населението на Община Сапарева баня по брой и полова структура.

Общият брой на населението остава относително стабилен през последните няколко години, което прави общината едно от малкото изключения на фона на общите за страната отрицателни стойности на демографските показатели.

Ясно се виждат, обаче, тенденциите на намаляване броя на живеещите в общината, макар и този спад да е със сравнително бавни темпове. Това налага взимане на превантивни мерки, съобразени с националната рамкова политика за стимулиране раждаемостта и намаляване на отрицателните стойности на естествения прираст и механичната миграция.

Фиг. 3: Население по пол и възраст в община Сапарева баня към 03.02.2014 г.

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

Според данните към 2014г. около 60% е населението в трудоспособна възраст над 15 и повече години, под трудоспособна възраст са 12%, докато възрастните хора над трудоспособна възраст са 2 143 души или 28% от населението. Забелязва се тенденция хората под и в трудоспособна възраст в общината да намаляват, за сметка на групата на хората в пенсионна възраст. Като цяло пропорционалното съотношение между отделните възрастови групи се запазва и в община Сапарева баня няма трайна тенденция на застаряване на населението.

Таблица 9: Население в община Сапарева баня под, в и над трудоспособна възраст 2011-2014 г.

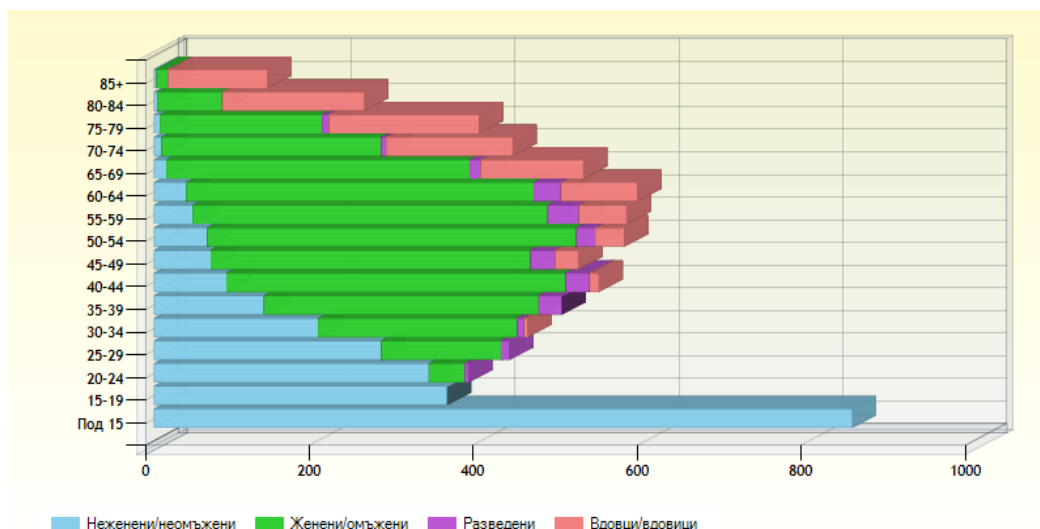
Години	2011	2012	2013	2014
Под трудоспособна възраст	1 127	1 109	1 087	1 073

В трудоспособна възраст	4 728	4 684	4 587	4 494
Над трудоспособна възраст	2 113	2 109	2 120	2 143

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

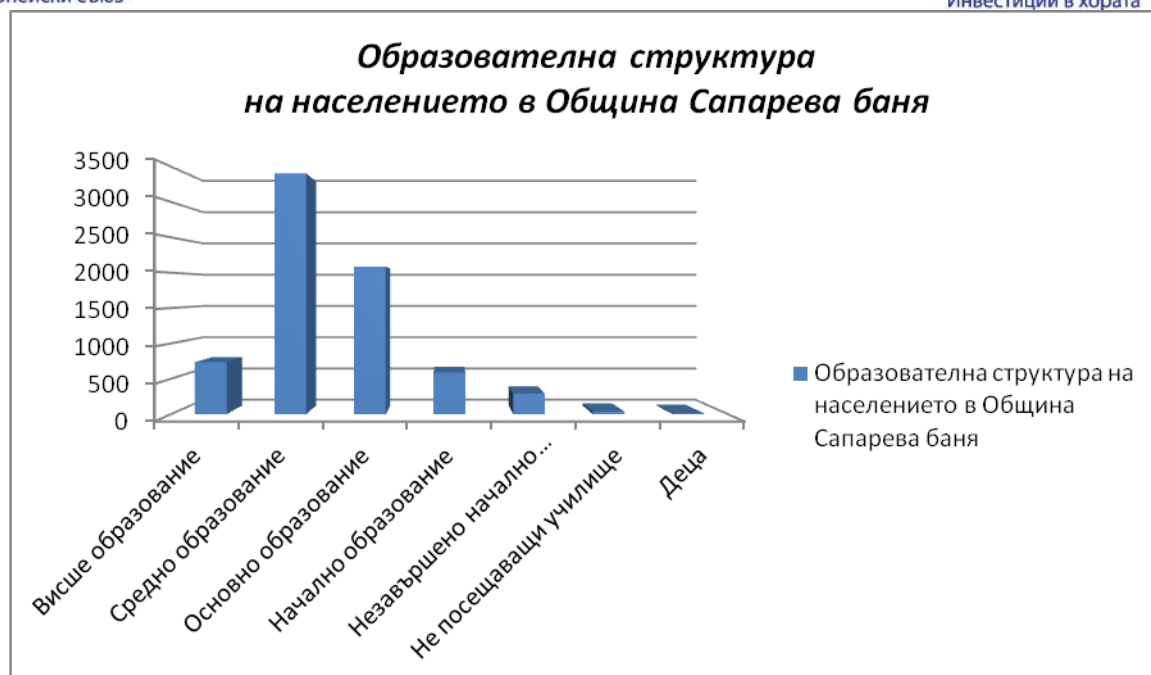
По признака семейно положение, данните на НСИ от последното преброяване през 2011г. сочат, че 51% от населението на община Сапарева баня (3 810 души) са семейни – женени/омъжени, около 3% са разведени, близо 13% са със статут на вдовец или вдовица. Несемейните са 33% от населението, като се спадне групата на децата и младежите до 18 години, делът на несемейните хора в община Сапарева баня е 17% от общото население. Резултатите от преброяването в началото на 2011 г. сочат, че 4% от населението (272 души) живее в условия на съжителство без брак, като 71% от тях са във възрастовата група между 20 и 39 години. (Виж Фиг. 4).

Фиг. 4: Население по местоживеене, възраст и семейно положение към 01.02.2011 г.

Източник: Национален статистически институт

Анализът на Фигура 5 показва, че в Община Сапарева баня преобладават хора с най-голям дял средно образование, следвани от хората с основно образование. Висшистите са значително по-малко на брой, почти колкото хората с начално образование. Делът на незавършилите началното си образование, както и този на непосещаващи училище не е голям.

Фиг.5 Образователна структура на населението в Община Сапарева баня

2.1.3. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ И МИГРАЦИЯ

Естественият прираст на населението на община Сапарева баня, съгласно официалните статистически данни, се определя като отрицателен, като бележи тенденция на намаление.

Таблица 10: Население на община Сапарева баня по възрастови групи 2011-2014 г.

Възрастова група	Година			
	2011	2012	2013	2014
0 – 7 г.	418	421	413	413
7 – 13 г.	419	426	416	400
14 – 17 г.	290	262	258	260
18 – 59 г., жени	2 146	2 136	2 099	2 062
18 – 62 г., мъже	2 582	2 548	2 488	2 432
над 60 г., жени	1 285	1 274	1 280	1 282
над 63 г., мъже	828	835	840	861

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

Механичният прираст (процесът на миграция) в община Сапарева баня като цяло, също е отрицателен.

Общо в резултат на естествения прираст и миграционните процеси населението в Сапарева баня се определя като намаляващо. Тенденциите са колебливи и в нормални граници, така че не може да се говори за демографска криза в общината.

2.1.4. ЕТНИЧЕСКИ СЪСТАВ

Около 97,5% от населението на община Сапарева баня се определя от български етнос. Ромите са 2% от населението, а 0.5% са с друга етническа принадлежност или не се самоопределят.

Таблица 10: Население в община Сапарева баня по етнически и възрастови групи към 01.02.2011 г.

Етнически групи	Възрастови групи									
	Общо	0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 - 79	80 +
Българска	7114	487	619	766	887	1007	1083	1074	807	384
Турска	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Ромска	161	26	27	26	30	20	15	15	2	0
Друга	9	0	1	0	1	0	3	3	1	0
Не се самоопределя	7	5	1	0	0	0	1	0	0	0
Общо	7292	518	648	792	918	1028	1102	1092	810	384

Източник: Териториално статистическо бюро – Кюстендил

2.2. ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО. ПАЗАР НА ТРУДА

2.2.1. ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

Ниската заетост, високите нива на безработица и неблагоприятните възможности и перспективи за икономическа дейност на регионално и общодържавно ниво, рефлексират пряко и върху активността и пазара на труда и в рамките на община Сапарева баня.

С оглед на горепосоченото, е необходимо набелязване на цели и действия за овладяване на неблагоприятните тенденции, чрез подпомагане на сруктуроопределящите отрасли от една страна и ограничаване на отрицателното въздействие на факторите върху заетостта.

Една от целите на стратегия “Европа 2020” е нивото на заетостта на населението на възраст 20-64 години да нарасне от 69 % до поне 75 % (национална цел на България), включително чрез по - голямо участие на жените, по - възрастните работници и по - добрата интеграция на мигрантите в работната сила. Полезен инструмент за постигане на тази цел е трудовата миграция. Всекидневни трудови мигранти са зетите икономически активни лица, които живеят в едно населено място и пътуват до друго населено място, в което работят. Явлението „всекидневна миграция“ е тясно свързано с икономическото състояние на населените места, тяхното местоположение и инфраструктура, както и с наличието и характеристиките на работната сила в тях. Значението на този процес за обществото е голямо, тъй като участието във всекидневните пътувания, за разлика от постоянното преселване не води до обезлюдяване на населени места или до нарушаване на възрастовата структура на населението.

Икономически активното население в община Сапарева баня възлиза на 3 102 души, което е 46,46% от жителите на територията. От тях, зетите лица са 83,1% (2 577 души), като безработните лица са средно 525 души или 16,9% от отчетеното икономически активно население.

По официални данни на Агенция по заетостта, Дирекция „Бюро по труда” – гр. Дупница, броят на регистрираните безработни лица на територията на община Сапарева баня за 2014г, е 597 души. Т.е. коефициентът на безработица за територията се определя на 13%, което го прави една от най - високите стойности за област Кюстендил.

Таблица 11: Брой регистрирани безработни лица в община Сапарева баня 2011 - 2014 г.

Година	2011	2012	2013	2014
Брой регистрирани лица	479	589	579	597
в т.ч. жени	240	321	275	294

Източник: Дирекция „Бюро по труда” – гр. Дупница

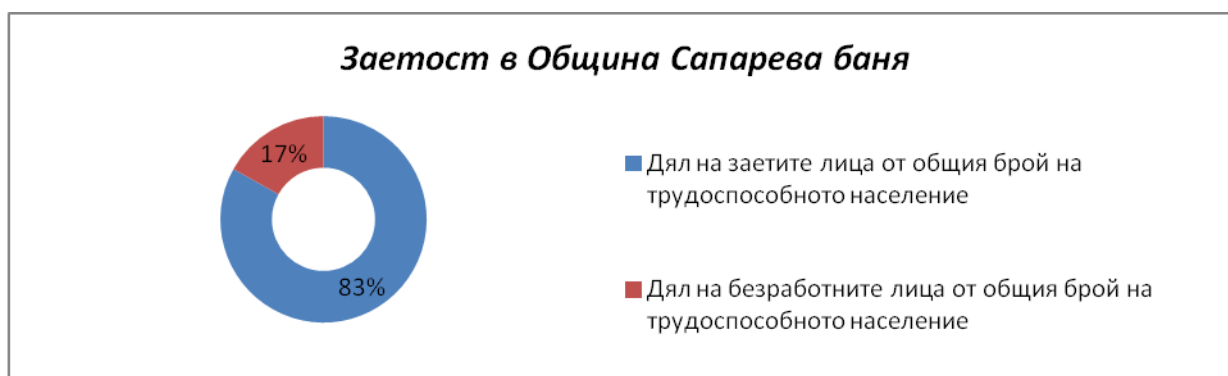
От горната таблица е видно, че относителният дял на жените в регистрираните безработни лица през анализирания период, е средно около 50%.

Най - голям относителен дял във възрастовата структура на безработицата имат лицата над 45-годишна възраст (около 49%). Около 33% от безработните са на възраст между 30 и 45 години. Младите хора до 29 годишна възраст са средно 18% от всички регистрирани безработни за периода 2011 – 2014г.

Таблица 12: Безработица в община Сапарева баня по възрастови групи за 2011 - 2014г.

Възрастови групи	2011	2012	2013	2014
- до 19 г.	8	10	4	2
- от 20 до 24 г.	29	59	43	46
- от 25 до 29 г.	46	52	56	49
- от 30 до 34 г.	46	48	57	64
- от 35 до 39 г.	65	72	69	61
- от 40 до 44 г.	65	74	56	63
- от 45 до 49 г.	59	73	74	70
- от 50 до 54 г.	63	78	78	88
- над 55 г.	98	123	142	154
ОБЩО	479	589	579	597

Източник: Дирекция „Бюро по труда” – гр. Дупница

Източник: Дирекция „Бюро по труда” – гр. Дупница

По данни на ДБТ - Дупница за периода 2010-2014 г. за община Сапарева баня са обявени 803 свободни работни места, от тях новоразкрити са само 4. На първичния трудов пазар са разкрити 756 от работните места. От 2010 г. до средата на 2014 г. в национални програми и проекти за насърчаване на заетостта са включени 171 лица. По мерки от Закона за насърчаване на заетостта са започнали работа 39 души. За периода 2011-2014 г. по проекти и мерки, финансирани от ОПРЧР са обучени 252 лица, а 253 са започнали работа.

Увеличаването на трудовите ресурси и повишаването на тяхната икономическа активност се налага, както поради създадените се неблагоприятни демографски тенденции в община Сапарева баня, така и поради необходимостта от постигане на устойчив икономически растеж и по - добри условия на работа и живот.

От друга страна, повишаване качеството на средата (трудова и бизнес), както и наличието на атрактивни природни ресурси и геостратегическо положение, ще превърне общината в привлекателна територия за инвестиции.

Включването на община Сапарева баня в Геопарк „Рила“ и заявените инвестиционни намерения от частни фондове, ще дадат възможности за намаляване процента на безработица, установяване на положителни тенденции на пазара на труда и преодоляване на негативните тенденции сред младите хора до 30 годишна възраст.

Необходимо е да се повиши нивото на информираност на населението за възможностите за стартиращи предприятия по оперативните програми, обединяване на усилията на бизнеса и структурите на гражданското общество за провеждане на разяснителни кампании, дни на отворени врати за провеждане на консултации, обучения за повишаване на личните умения и конкурентоспособност на безработните и стимулирането им да ползват възможностите за повишаване на квалификацията или преквалификацията им.

Изводите за икономическата активност на населението, основаващи се на направените демографски анализи и оценки, са следните:

- наличие на предпоставки за трудови пътувания до други общини, области, държави;
- коефициентът на икономическа активност в общината отразява тенденциите по този показател на макро равнище;
- най-голям брой безработни сред населението са лицата над 45 годишна възраст;
- относителният дял на безработните младежи (до 29 години) е висок и с много малко колебание;
- необходимост от прилагане на мерки за намаляване на безработицата.

2.2.2. ОБРАЗОВАНИЕ

Образователната система в община Сапарева баня е съобразена с действащите законови и подзаконови нормативни актове и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

Училищната мрежа на територията на общината осигурява общообразователна и професионална подготовка на учащите се в едно общинско основно училище, държавна професионална гимназия, частен колеж по туризъм и селско стопанство и едно ОДЗ с филиали.

Единственото основно училище в общината (ОУ "Христо Ботев"), се намира в административния център Сапарева баня. В другите населени места няма работещи училища. Учениците от селата се извозват с три училищни автобуса, предоставени безвъзмездно по НП „Оптимизация на училищната мрежа” през 2008 г. В основното училище (I – VIII клас) през учебната 2012-2013г. се обучават 358 ученика. Осигурена е целодневна организация на учебния процес за всички ученици от първи до седми клас по проект BG051PO001-3.1.06 „Подобряване на качеството на образованието в средишните училища чрез въвеждане на целодневната организация на учебния процес”. Училището е ремонтирано - поставен е ламинат на 15 учебни стаи; обзаведена е стая за занимания по интереси; подменени са мебелите в класните стаи, спортните уреди и съоръжения, учебни и занимателни игри; набавени са учебни пособия за учениците в Полуинтернатните групи, включително и столово хранене за обяд. В училището се провеждат часове по свободно избираема подготовка и извънкласни дейности, съобразени с желанията на учениците. В основното училище са интегрирани и се обучават деца със специални образователни потребности. С всички тях работят специалисти – ресурсни учители – логопед и психолог по проект BG051PO00-4.1.07 „Включващо обучение за ученици със специални образователни потребности и обучителни трудности”.

Не е налице проблем с интеграцията на ромските деца в община Сапарева баня, но има такъв със задържането им в училище, поради слаба ангажираност, мотивация на родителите и пр. Това обуславя необходимостта от ангажиране на социален работник и/или обществен възпитател.

Педагогическият персонал в училището е с добра професионална квалификация, съответно: с придобита образователно-квалификационна степен (ОКС) магистър – 37 бр.; с

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОКС бакалавър – 6 бр.; с ОКС професионален бакалавър – 3 бр., с допълнително придобити професионално-квалификационни степени (ПКС): с V-то ПКС - 8 бр., с IV-то ПКС – 9 бр. и с II-ро ПКС -7 бр. Няма свободни места, всички са заети от учители - специалисти. В допълнение, по проект BG051PO001-3.1.03-0001 „Квалификация на педагогическите специалисти”, 18 педагогически специалисти са преминали краткосрочни курсове в 5 направления за повишаване на квалификацията.

Извън проектната квалификация ежегодно училището финансира, организира и провежда квалификации на педагогическите специалисти по теми и направления, избрани от тях и актуални за постоянно извършваните промени в образованието.

Национални програми на МОН, по които се работи:

- „На училище без отсъствия”, мярка „Без свободен час” – за заместване на отсъстващи учители, осигурено 100% заместване през последните три учебни години.
- „С грижа за всеки ученик”, модул 4 „Осигуряване на допълнително обучение на учениците от прогимназиалния етап на основното образование за повишаване на нивото на постиженията им по общообразователна подготовка”.

Към момента, общинското училище разполага с достатъчен брой компютри, които са остарели и е необходимо да бъдат заменени със съвременна техника.

По проекти са извършени ремонти в училището, като е санирана сградата, подменен е покривът, ремонтирана е парната инсталация /”Насърчаване на устойчивото социално развитие в община Сапарева баня, чрез прилагане на мерки за енергийна ефективност в ОУ „Христо Ботев”, гр. Сапарева баня, финансиран по Приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество”, Операция 4.1 „Дребномащабни местни инвестиции”, Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/4.1-03/2010 „Подкрепа за прилагане на мерки за енергийна ефективност в общинската образователна инфраструктура на 178 малки общини”, Бюджетна линия BG161PO001/4.1-03/2010/. Външен и вътрешен ремонт, ремонт на инсталации и подмяна на дограмата на ОУ ”Хр. Ботев”, бе направена по проект, финансиран от Социално-инвестиционния фонд.

Изграден е плуven басейн към училището и е пуснат в експлоатация през 2010 г. по НП „Оптимизация на училищната мрежа” и учениците от 3 до 8 клас провеждат модул плуване.

В училището, по проект BG051PO001-4.3-01 „Ограмотяване на възрастни „Нов шанс за успех”, се провежда обучение на възрастни, чийто курс предвижда изучаването на учебното съдържание по учебните предмети от I – VII клас.

Капацитетът на училището задоволява нуждите на общината. Сградният фонд и оборудването като цяло са в добро състояние и осигуряват нормален учебен процес, но има върху какво още да се работи. Необходимо е благоустрояване на дворното пространство на училището, изграждането и оборудване на спортна площадка в двора му, ремонт на ограда и осветление.

За получаване на средно образование, учениците имат възможност да продължат в Професионалната гимназия по туризъм и администрация „Алеко Константинов”, гр. Сапарева баня или да пътуват до съседните по -големи градове - гр. Дупница, Благоевград, Кюстендил, София и Самоков. Този факт показва, че възможностите за получаване на средно образование в рамките на общината са ограничени и строго профилирани.

В ПГТА през учебната 2012-2013г. се обучават 110 ученика в 4 паралелки в две основни направления: „Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг" по професиите „Хотелиер" и „Сервитьор-барман" и „Секретарски и офис дейности" по професия „Офис-секретар". Професионалната гимназия, за съжаление, е със затихващи функции, като една от причините е големият брой напускащи общината след 7-ми клас ученици. От друга страна, гимназията има много малък прием на ученици от съседни общини.

Приоритет на община Сапарева баня, в тази посока, е запазването на гимназията като единственото средно учебно заведение. За целта е необходимо да се повиши качеството на образованието, като предпоставка за привличане на учениците от общината да продължат образованието си в гимназията. Тогава може да се говори за откриване на нови професионално профилирани паралелки, за да се посрещнат желанията и нуждите на учащите се.

Важно за образователното развитие на общината е отварянето на частния колеж, чиято акредитация предстои.

В гр. Сапарева баня функционира училищна спортна школа (УСШ), към която работят трима учители по направленията футбол, лека атлетика, биатлон и ски бягане. Школата се помещава в сградата на ОУ „Христо Ботев”. Заниманията се провеждат на Общинска спортна база - стадион, зимната общинска спортна база в с. Паничище и в

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

училищната спортна база. Изключително добри резултати на национално и международно ниво имат направленията по ски-бягане и биатлон.

На територията на общината функционира едно детско заведение ОДЗ „Света Ана”, гр. Сапарева баня, с филиали в селата Сапарево, Овчарци и Ресигово.

За анализирания период, общият брой на децата, които посещават детска градина на територията на Община Сапарева баня, намалява спрямо 2007 г. с 19 деца и през 2011 г. има 205 деца, разпределени в 10 групи.

На територията на общината има 2 яслени групи с капацитет от 26 деца, които се посещават от 25 деца през 2010 г., което е с 10 десет деца по-малко от 2007 г.

За отглеждането на децата се грижи медицински, педагогически и обслужващ персонал, съответстващ на изискванията за работа с деца от една до три години. Педагогическият персонал от 17 души, който възпитава децата е на много добро ниво – 8 души са с придобита образователно-квалификационна степен (ОКС) магистър, 4 - с ОКС бакалавър, 5 - с ОКС професионален бакалавър. Трима от педагозите са с допълнително придобити професионално-квалификационни степени (ПКС), с IV-то ПКС – един и с II-ро ПКС - двама.

Обединеното детско заведение осигурява реална възможност на всяко дете от общината да посещава детска градина. Капацитетните възможности на базата са за приема на около 300 деца.

През 2008 г. е извършен е основен ремонт на сградата – саниране и подмяна на дограма с PVC такава (финансирано по проекти), вътрешен ремонт и ново обзавеждане със собствени общински средства. Получено е оборудване за подобряване на материалната база и образователния процес. Към настоящия момент е необходимо подобряване на МТБ – закупуване на играчки, аудио-визуални средства, компютри и подновяване на къртовете за игра в занималните, оборудване на дворните пространства с комбинирани спортни съоръжения и къртове за свободни занимания на децата. През 2013 г., общината е спечелила проект с предмет „Реконструкция на открити детски площадки и велоалея в ОДЗ „Света Анна” – град Сапарева баня, област Кюстендил”, по програмата ПУДООС към МОСВ по „Национална кампания за чиста околна среда - 2013г.” на тема: „ОБИЧАМ ПРИРОДАТА И АЗ УЧАСТВАМ”. Възстановена е част от дворното пространство на ОДЗ, като е необходимо да се осигурят средства за благоустрояване и на останалата част. Дворните

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

пространства във филиалите на детското заведение се нуждаят от реконструкция, обновяване и оборудване със спортни съоръжения и кътове за свободни занимания и игри на децата.

За учебните и детски заведения в общината е осигурено медицинско обслужване в съответствие с Наредба № 3/2000 година за здравните кабинети в детските заведения и училищата. Те са оборудвани според изискванията и в тях работят медицински специалисти. Осигурен е безплатен транспорт за всички ученици от общината в съответствие с чл. 26, ал. 4 от Закона за народната просвета.

През учебната 2007 – 2008 г. успешно е въведена системата на делегирани бюджети в общинското образование. Нейната същност се изразява в промяна на ролите и отговорностите на общината и училищата, като на директорите се предоставят по-големи управленски и финансови правомощия. Определянето и разпределянето на средствата между учебните заведения е обективно и прозрачно. Системата на делегираните бюджети е ефективно средство за намаляване на разходите.

Основен проблем, като цяло, остава намаляващият брой на децата в резултат на демографски и миграционни процеси през последните години в община Сапарева баня.

Изводи и обобщения:

- налице е развива образователна мрежа, отговаряща на нормативните изисквания;
- училищната мрежа е оптимизирана максимално спрямо демографските и миграционни тенденции в общината, което е предпоставка за оптимално разходване на делегираните бюджети.
- необходимо е модернизирание на МТБ и разработване на последващи проекти за подобряването ѝ чрез външни донорски програми.
- необходимо е да се подпомогне професионалното обучение с изграждане на динамична връзка с представителите на бизнеса в бранша и подготовката за преминаване към дуална форма на обучение.
- популяризиране на гимназията по туризъм, чрез включването на учениците в изяви и кампании на общината, в които да се демонстрират знанията и уменията им и изграждане на положителен имидж на училището.
- насърчаване на партньорства с водещи училища от страната и Европа за обмен на добри практики.

- организиране на общински, регионални и национални форуми за обсъждане проблемите на образованието в малки населени места и възможните модели за повишаване на подкрепата от външни донорски организации и представителите на бизнеса.

2.2.3. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

В община Сапарева баня, здравната мрежа е представена само от извънболнична помощ. Няма регистрирани МБАЛ, ДКЦ и МЦ. Здравното и медицинско обслужване на населението на общината се осъществява главно в МБАЛ “Св. Иван Рилски” ЕООД – гр. Дупница, общинска болница; “Св. Иван Рилски – 2003” ООД – Дупница, МБАЛ “Д-р Никола Василев”, гр. Кюстендил, болници в гр. София и Филиал за спешна медицинска помощ (ФСМП) към Център за спешна медицинска помощ (ЦСМП) – Кюстендил. ФСМП обслужва 24 часа в денонощието населението, гостите и туристите на общината. Филиалът екомплектован със следния персонал: трима лекари, трима фелдшери, пет медицински сестри, шест шофьора и един санитар. За нормалното му функциониране са необходими шест лекари.

Към 2013г. първичната извънболнична медицинска помощ на територията на общината е разпределена в четири индивидуални практики за първична медицинска помощ. В населените места няма медицинско обслужване от приходящи лекари, медицинската помощ се осъществява в необходимия обем и съответства на нуждите на населението. В с. Овчарци няма регистрирана засега индивидуална практика за първична медицинска помощ.

Първичната медицинска помощ се извършва в сградата на бившата поликлиника в гр. Сапарева баня и в сградите на бившите селски здравни служби в останалие населени места. Състоянието на сградния фонд е лошо и има нужда от ремонти, включително и от гледна точка на енергийна ефективност.

В детското заведение и училището има оборудвани и регистрирани в РИОКОЗ кабинети. На територията на община Сапарева баня има само две аптеки и те са в административния център. Аптеките работят със РЗОК.

В гр. Сапарева баня частично се осъществява консултативна помощ от специалисти; лабораторни изследвания се извършват от медицинска лаборатория РАМУС – гр. София . Няма назначени здравни медиатори на територията на общината..

На територията на община Сапарева баня, към 2013 г., първичната стоматологична помощ се осъществява от шест практики от лекари по дентална медицина. Не се извършва профилактична дентална помощ в детските градини и училищата, което води до лош “зъбен статус” на децата. С оглед на горното, както и малкият брой заплащани от НЗОК манипулации, се наблюдава лош “зъбен статус” на цялото население.

От друга страна, сградният фонд, където се помещават практиките е в лошо състояние, включително и по отношение на енергийната ефективност.

Специализирана медицинска помощ населението на общината получава в гр. Дупница и/или гр. София, тъй като в община Сапарева баня не са разкрити лекарски и стоматологични специализирани практики.

На територията на община Сапарева баня функционира една специализирана болница за рехабилитация с капацитет 200 легла. СБР – Сапарева баня има свободен прием на пациенти, програма на НОИ и клинични пътеки.

Специализираната болница за рехабилитация „Сапарева баня” АД, гр. Сапарева баня е с профил на лечение на заболявания на опорно - двигателния апарат, периферната нервна система и кожата, като основен лечебен ресурс на болницата е минералната вода и извършваните с нея водни процедури.

В началото на 2013 година се регистрира съвместното дружество "Аква трийтмънт" - АД, гр. Сапарева баня с цел строителство на балнеоцентър. Центърът за рехабилитация „Преображение“ е съвместен проект на руската Фондация за съдействие и обезпечаване на социална и правова защита на служителите на съда и техните семейства „Закон, Справедливост и Милосърдие” гр. Москва и Община Сапарева баня. Строителството на „Преображение“ започна в края на 2013 година. Общата площ на Центъра е 55 784 кв. м. и ще включва: хотелска част; вили; парк; балнеологичен център; лечебно-диагностичен център; СПА зона и зона за отдих.

Задачите на Център за рехабилитация „Преображение“ ще бъдат:

- Помощ при организацията на специализирано стационарно лечение от водещи клиники в гр. Москва;
- Ранна диагностика на предразположение към онкологични и диабетични заболявания и различни наследствени заболявания;
- Диагностика и лечение на алергични и кожни заболявания;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Психологична помощ и лечение с помощта на емоционално-образна терапия;
- Лечение на заболявания на дихателните органи и опорно - двигателния апарат, гинекологични и урологични заболявания;
- Лечение на онкологични и общотерапевтични заболявания с помощта на методи на фотодинамиката;
- Рехабилитация на слединфарктно и слединсултно състояние;
- Рехабилитация на заболявания на сърдечно съдовата система.

Допълнителните услуги, които ще предлага центъра са: натурално био - хранене, диетология, фитотерапия и др.

Заложената бюджетната стойност за реализацията на проект „Център за рехабилитация „Преображение“ е 35 (тридесет и пет) млн. евро.

След приключване на строителството на Център за рехабилитация „Преображение“ ще се открият нови работни места за жителите на град Сапарева баня, а също така ще допринесе за благоприятното развитие на местния бизнес.

През последните години се наблюдава тенденция за засилване на частната инициатива в областта на вторичните здравни и лечебни практики. Открити са 4 частни кабинети за кинезитерапия, както и няколко спа центрове за рехабилитация и профилактика.

Изводи и обобщения:

- необходимост от популяризиране възможностите на общината за здравен туризъм през цялата година.
- установяване на партньорски отношения с европейски пенсионни фондове за възстановяване и отдых на хора в предпенсионна и пенсионна възраст.

2.2.4. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И УСЛУГИ

Община Сапарева баня има добре развита социална мрежа, в която функционират следните структури, дейности, програми и услуги:

- „Домашен социален патронаж“, открит през 1982 г. в гр. Сапарева баня. Капацитетът му е за 70 – 90 лица и обслужва всички населени места в община. Домашният социален патронаж предоставя топла храна по домовете.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- С предоставянето на социалната услуга в общността “Личен асистент” се подпомагат и разширяват възможностите за подобряване качеството на живот на хората от уязвимите групи и техните семейства. Качествената грижа в семейна среда на лица с увреждания и тежко болни самотни хора, подпомага постигането на социалната им адаптивност, от гледна точка на съществуващата инвалидност. Чрез предоставяне на тази услуга се създава възможност за намаляване на броя на настанените в специализирани институции хора с увреждания.

-□ Изграждане на достъпна среда за хората с увреждания. В съответствие с Европейските изисквания, заобикалящата среда (физическа и институционална), трябва да бъде достъпна за хората с увреждания. Това включва достъпен транспорт, достъпна битова, работна и учебна среда, достъпни публични места и обекти, достъп до информация, комуникации и услуги. Съобразявайки се с тези изисквания, Общинска администрация – Сапарева баня е създала условия за достъп на хора с увреждания за получаване на необходимата за тях информация или административни услуги в общината и продължава да работи в тази посока.

-□ Социална услуга в общността “Обществена трапезария”, се предоставя от Домашния социален патронаж и задоволява с храна хората, които не могат да си я осигурят сами. Краен бенефициент на този вид услуга, могат да бъдат всички самотни, възрастни хора с ниски доходи, лица с трайни увреждания, лица и семейства на месечно подпомагане, деца сираци, които не са в състояние да осигуряват сами жизнените си потребности.

- □Клуб на пенсионера - осигурява поддържането на социални контакти на пенсионерите, чрез осъществяване на дейности с културен, социален и здравен характер. □ В общината, към настоящия момент, са разкрити три клуба на пенсионера – в общинския център и в селата Сапарево и Ресилово. Членовете на тези клубове могат да ползват развлекателни игри, да четат вестници и пр.

- □ Клуб на хората с увреждания - осигурява поддържането на социални контакти, чрез осъществяване на дейности с различен характер. В общината до настоящия момент е разкрит един клуб в гр. Сапарева баня.

Развитието на социалните услуги в общината е от особена важност за осигуряване на достоен начин на живот на определени рискови групи от населението. В изпълнение на своята социална политика, община Сапарева баня активно работи за осигуряване на по-

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

добри и достойни условия на живот и възможности за социално включване на групите в социален риск, като мобилизира всички свои ресурси – човешки и материални.

Социалните дейности се осъществяват съвместно от общината и Дирекция „Социално подпомагане” – гр. Дупица, която има изнесени работни места в гр. Сапарева баня.

Изводи и обобщения:

- относително добре развити социални услуги;
- създаване на предпоставки за разкриване на нови за общината услуги;
- проучване на добри европейски практики, с цел трансрегионално сътрудничество и обмяна на опит в социалната сфера.

2.2.5. КУЛТУРА

Културата е един от факторите за устойчиво развитие и съхраняване на духовността на населението. В община Сапарева баня основните културни дейности са: читалищна, библиотечна, религиозна и музейна. За тяхното осъществяване е изградена съответната инфраструктура. На територията на общината функционират 5 читалища, които са едни от основните културно-просветни средища, като по-големите са „Просветен лъч”, гр. Сапарева баня и „Народни будители 1926”, с. Сапарево.

Таблица 13: Читалища в община Сапарева баня

№	Читалище	Населено място	Година на основаване	Библиотечен фонд	Читатели /брой посещения/
1.	„Просветен лъч-1905”	гр. Сапарева баня	1905г.	16 716 тома	1650
2.	„От извора – 2013”	гр. Сапарева баня	2013г.	Няма библиотечен фонд	-
3.	„Народни будители 1926”	с. Сапарево	1.11.1926г.	11 488 тома	84
4.	„Нов живот”	с.	1928г.	6 350 тома	30/63

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

		Ресилово			
5.	„Пробуда 1923”	с. Овчарци	1923г.	6 941 тома	61/763

Източник: Община Сапарева баня

Основната цел на читалищата на територията на общината, е да задоволява потребностите на гражданите, свързани с развитие и обогатяване на културния им живот, запазване и съхранение на традициите и родовата памет, разширяване на знанията и приобщаването им към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата, както и възпитаване на национално самосъзнание. В четири от тях се развива и библиотечна дейност.

Днес към НЧ «Просветен лъч-1905», гр. Сапарева баня, съществуват :

- фолклорна група «Германея» - осигурени мъжки, дамски и детски носии по проект ;
- мъжка фолклорна група;
- школа по пиано;
- школа по английски език;
- Арт школа “Дъга”-изобразително изкуство;
- курсове по народни танци;
- курсове по йога.

През периода 2010 – 2012г., сградата на читалище „Просветен лъч 1905” е изцяло реновирана със средства по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г.

В читалищата на селата съществуват:

- с. Сапарево - Фолклорна женска и детска групи;
- с. Овчарци - Фолклорен ансамбъл „Горнополска песен”;
- с. Ресилово - женска фолклорна група и детска група „Звънчета”.

Всички фолклорни групи, действащи на територията на общината, са носители на редица награди и отличия от участията си регионални, национални и международни фестивали.

В община Сапарева баня, ежегодно се провеждат следните традиционни празници:

- 1-ви януари - кукерски празник и сурвакане;
- Четиридесет дни преди Великден - Тодоровден – по стара традиция се организира надбягване с коне / кушия;

- 1-ви март – Ден на баба Марта;
- 3-ти март – Освобождението на България от турско робство;
- Велики Четвъртък – конкурс за боядисване на великденски яйца и Цветница;
- 24-ти май – Ден на славянската писменост и култура;
- Последна седмица на месец май – Празник на община Сапарева баня;
- 18-20 август – Международен фолклорен фестивал „Нестия - Сапарева баня”;
- 1-ви ноември – Ден на народните будители;
- 21-ви ноември – Ден на християнското семейство;
- 26-ти декември – Коледен концерт.

Също така в гр. Сапарева баня се провеждат ежегодно:

- Фестивал на минералната вода;
- „103 градусов хоровод”;
- Международен фолклорен фестивал „Войн Войнов“.

Библиотеката при Народно читалище „Просветен лъч-1905”, гр. Сапарева баня, е най - голямата библиотека на територията на общината. Читалищната библиотека е културен институт с повече от стогодишна история. Започва своята работа още със създаването на читалището през 1905 г. Извършват се основни библиотечно - информационни услуги, провеждат се културно - образователни инициативи за деца и възрастни. Библиотеката разполага с 4 компютърни конфигурации, от които 3 по програма „Глобални библиотеки - България”, мултимедия с екран.

Библиотеката притежава локален електронен каталог с 11 200 тома въведени библиотечни документа. Паралелно с този локален електронен каталог се разработва и каталог за ползване от потребители на уебсайта на библиотеката. Това прави библиотека най - модерната в Кюстендилска област, притежаваща добре обзаведена сграда, автоматизирана система, предоставяща свободен достъп до компютри с интернет връзка и собствен сайт www.libsbanya.info.

Реализирани са следните проекти:

- Програма «Глобални библиотеки-България»;

- Проект „Стимулиране на гражданската активност при използване на е-услуги сред населението на Сапарева баня” по Грантовата схема за финансиране на иновативни проекти 2013;

- Проекти към Министерството на културата;

- Проект „Ученически практики”, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси”.

Към настоящия момент читалище „Просветен лъч 1905”, гр. Сапарева баня, съхранява експонати и паметници от тракийската древност, които свидетелстват, че още траките са оценили лечебните качества на бликащите тук минерални води и са ги използвали за лечебни цели. Богатата история на този край ще бъде събрана в археологически и етнографски музей, за който има спечелен проект и предстои да бъде построен с финансиране по Програма за развитие на селските райони 2007-2013г.

През 2012 година културната инфраструктура е обогатена с нова сграда на Художествена галерия „Васил Крапчански”. Същата предстои да отвори врати за посетители.

От друга страна, сградите на читалищата по селата се нуждаят от ремонт - външен и вътрешен и преоборудване на МТБ.

В областта на културата, Общината работи в подкрепа на културните институти, творчески обединения и формации, доказали своята обществена значимост. По отношение на културното развитие, се очертават следните приоритети:

- подобряване на условията и средата в културните и образователни институции;
- подкрепа и възможности за подобряване дейността на самодейните състави;
- запазване на традиционни изяви и дейности с насока фолклорно богатство, бит и идентичност;
- популяризиране на добри практики по отношение на културни събития с дългогодишна традиция;
- подкрепа и популяризиране на музикалните таланти сред децата;
- опазване на културното наследство и подобряване на взаимодействието с местната общност;
- перспективи за развитието на културния туризъм и включването на археологически обекти в еко и туристически маршрути;

- включване на читалищата, автентичните фолклорни групи и занаятчиите в местни и регионални изяви и установяване на трайни партньорства с организации от неправителствения сектор, работещи на територията на общината и Рила;
- организиране на устойчиви изяви за популяризиране на местните традиции, бит, занаятчийство и уникални кулинарни продукти.

2.2.6. СПОРТ

Община Сапарева баня разполага със следните спортни бази – четири стадиона и една спортна площадка, които се ползват безвъзмездно от спортните клубове, учениците и гражданите на общината.

- Стадион в гр. Сапарева баня – терен от 24 дка, масивна сграда със съблекални, бани, стаи за домакин и съдии; оборудване със седалки, има необходимост от ремонт на цялата сграда;
- □ Стадион с. Сапарево – терен от 13 дка, масивна сграда на 2 етажа, полуразрушена;
- Стадион с. Ресилово – терен от 20,4 дка, масивна сграда на 2 етажа, полуразрушена;
- Стадион с. Овчарци - терен от 20,4 дка, масивна сграда на 2 етажа, полуразрушена;
- Спортна площадка с. Сапарево - в добро състояние, изградена по проект: „Реконструкция на открити детски площадки и велоалея в ОДЗ „Света Анна” – град Сапарева баня, област Кюстендил”, по програмата ПУДООС към МОСВ, Национална кампания за чиста околна среда - 2013г.” на тема: „ОБИЧАМ ПРИРОДАТА И АЗ УЧАСТВАМ”.

Най - големият стадион в общината се намира в гр. Сапарева баня и се състои от затревен терен с трибуни за 800 зрители и лекоатлетическа писта. Стадионът е общинска собственост, издържа се и се стопанисва от общината. Останалите стадиони и спортната площадка също са общинска собственост. Предвижда се изграждането на нови спортни площадки на територията на общината.

Материално - техническа база не е на добро ниво за развитие на професионален и масов спорт. Пригодна е за работа в направления като футбол, лека атлетика, биатлон, ски алпийски дисциплини. Налице е необходимост от изграждане на нова инфраструктура и подобряване на съществуващите терени и съоръжения.

На територията на община Сапарева баня действат следните спортни клубове по футбол и борба:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ФК „Германия“ – Сапарева баня;
- □ Клуб по борба – Сапарева баня.

На територията на общината има ски – лифт и няколко ски – влека.

През последните години, администрация Сапарева баня полага усилия за подобряване условията за спорт и изграждане на спортна инфраструктура, достъпна за местното население. Изграден е и пуснат в експлоатация покрит плувен басейн към ОУ “Христо Ботев” – гр. Сапарева баня. През 2010 г. е рехабилитиран и откритият плувен басейн към Специализираната болница за рехабилитация – гр. Сапарева баня, а през месец май, 2011 г. са пуснати в експлоатация още няколко открити плувни басейни. Извършен е и ремонт на градския стадион.

Въпреки положените усилия, като цяло спортната инфраструктура в Сапарева баня се характеризира с амортизираност на голяма част от съоръженията и ниската приложимост за развитие на масов и представителен спорт. Природните дадености на територията трябва да бъдат използвани за поддържане на необходимия жизнен стандарт и здравословен начин на живот и предполагат развитие на следните спортове - ски алпийски дисциплини, биатлон, лека атлетика, планинско бягане, автомобилни състезания, футбол, плуване, борба, вело и конен спорт и пр.

За целта е необходимо работа в посока осигуряване на публично - частно партньорство за финансиране на тези инициативи, т.к. възможностите за отпочив за жителите и гостите на община Сапарева баня са сравнително разнообразни.

Изводи и обобщения:

- изграждане на нови модерни съоръжения (писти, влека, лифтове и пр.);
- подобряване техническото състояние на наличната спортна инфраструктура;
- необходимост от средства за изграждане и ремонт на спортни площадки и съоръжения;
- необходимост от изграждане на спортен и туристически комплекс;
- необходимо е да се разкрият нови и разнообразни клубове и дисциплини за масов спорт.
- необходимост от изграждане на велоинфраструктура в населените места и в планината, както и велотрасе за екстремни спускания на лифта към Седемте

Рилски езера, екопътеки и спортна и туристическа инфраструктура във високите части на планината.

- организиране на устойчиви спортни състезания както за професионални състезатели и любители, така и за семейства.

3. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

3.1. ИКОНОМИЧЕСКИ И ОТРАСЛОВ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

3.1.1. ПРОМИШЛЕННОСТ

Промишлеността е слабо развит отрасъл, нетипичен за района на община Сапарева баня. На територията на общината има две фурни, един дървообработващ цех, три шивашки предприятия, една строителна фирма с бетонов възел, транспортни фирми за превоз на пътници и товари. Структурата на промишлеността не притежава доминиращ характер над останалите отраслови структури.

Икономиката на Сапарева баня може да се дефинира като моноструктурна и обслужващо-промишлена. Формира се основно от производства на шивашката /три шивашки цеха/, хранително-вкусовата и преработвателна - две фурни и дървопреработвателната промишленост /много слаба, само едно работещо предприятие/ и строителното предприемачество. Развити са и някои форми на промишлени услуги.

Таблица 14: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Сапарева баня за 2012г. по икономически дейности

Икономическа дейност (A21)	Предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи на дейността	Печалба	Загуба
	Брой	Хиляди левове					
А Селско, горско и рибно стопанство	9	172	250	103	245	21	...
С Преработваща промишленост	16	5 049	5 189	5 055	3 912	1 163	18
Е Доставка на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	...	...	...	...	...	...	...
Ф Строителство	13	3 226	3 354	3 335	2 847	595	...

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

G Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	88	2 027	10 293	9 868	10 070	326	190
H Транспорт, складиране, пощи	26	4 661	4 852	4 586	4 543	324	...
I Хотелиерство и ресторантьорство	52	2 706	3 521	3 434	3 413	316	257
J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	...	...	...	...	...	...	...
L Операции с недвижими имоти	8	548	787	393	989	...	217
M Професионални дейности и научни изследвания	...	...	...	...	...	...	...
N Административни и спомагателни дейности	...	...	...	...	114	...	...
P Образование	...	...	...	...	...	...	...
Q Хуманно здравеопазване и социална работа	5	...	...	...	...	32	...
R Култура, спорт и развлечения	...	...	...	...	22	...	...
S Други дейности	12	82	86	83	75	21	10
Сапарева баня - общо	242	20 665	30 566	29 037	28 286	2 936	1 009

Забележка: ... – конфиденциални данни

Източник: ТСБ - Кюстендил

Броят на предприятията в Сапарева баня е относително постоянна величина (т.е. почти не се наблюдава изменение в стойностите по този показател или те са незначителни) – през 2012г. те са 242, а за съпоставка - през 2009 г., броят им е 239. Най - голям относителен дял имат фирмите, работещи в областта на търговията, ремонт на автомобили и мотоциклети - 88 броя или 36% от всички предприятия на територията на община Сапарева баня. Нараснал е броя на предприятията в сектор „Хотелиерство и ресторантьорство” – 21%. Следват фирмите в секторите „Транспорт, складиране и пощи” (10%), преработваща промишленост (7%) и строителство – 5%. (Таблица 14)

Преобладаваща част от предприятията в община Сапарева баня – 90% са микро с до 9 заети лица. Следват ги малките фирми с 10 до 49 човека - 8%. Към 2012 г., в общината има три средни и липсват големи предприятия.

Таблица 15: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Сапарева баня за 2012г. по групи предприятия според броя на заетите

Групи предприятия	Предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи на дейността	Печалба	Загуба
	Брой	Хиляди левове					
Микро до 9 заети	218	7 042	15 284	14 367	14 930	-	751
Малки от 10 до 49	21	11 344	12 973	12 396	11 355	1 550	-
Средни от 50 до 249	3	2 279	2 309	2 274	2 001	-	-
Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-
Сапарева баня - общо	242	20 665	30 566	29 037	28 286	2 936	1 009

Източник: ТСБ - Кюстендил

Икономическото развитие на Сапарева баня през последните години не се характеризира с динамика, като общата икономическа криза и лошата бизнес среда, като цяло, се отразяват негативно на финансовите резултати на предприятията от общината.

Изводи и обобщения:

- промишлеността е нетипичен отрасъл за територията на общината;
- преобладават предимно микро предприятията, което оказва негативно влияние върху заетостта;
- налице са предпоставки за развитие на производства в хранително – вкусовия и преработвателен отрасъл, както и на стопанските сектори, допълващи направленията туризъм, балнеология, дърводобив;
- необходимо е използването на национални, европейски и други външни донорски програми в посока развитие на бизнеса.

3.1.2. СТРОИТЕЛСТВО

Строителството е слабо изразен сектор, който е засегнат сериозно от продължаващата криза в световен мащаб. В тази връзка под пряко влияние на кризата е и дейността на отрасъла в община Сапарева баня.

На база информацията от таб. 14, към 2012г. в сектора оперират 13 предприятия, с приходи от дейността 3 354 хил. лв., които съставляват около 11% от приходите от икономически дейности на територията на Сапарева баня. Към настоящия момент, в общината реално функционира една строителна фирма с бетонов възел.

Изводи и обобщения:

- строителният бранш на национално и местно ниво изпитва сериозни затруднения;
- необходим е анализ и популяризиране на икономическите, социални, екологични и др. ползи за обществото сред заетите в строителството, с цел неговата преориентация и диверсификация;
- нужда от организиране на информационни кампании за новите възможности за строителния сектор през новия програмен период, развиване на „зелени умения“ и повишаване дела на сградите, които отговарят на изискванията за енергийна ефективност;
- необходимост от повишаване дела на сградите, представляваща общинска собственост, които са реновирани и отговарят на стандартите за намаляване на енергийните разходи и предотвратяване на климатичните промени.

3.1.3. СЕЛСКО СТОПАНСТВО / АГРАРЕН СЕКТОР

Селското стопанство не е основен отрасъл и заема малък относителен дял в общинската икономика на Сапарева баня. Притежава потенциал за развитие, т.к. 40% от площта на общината се класифицира като земеделска земя. Благодарение на климатичните и природни дадености, подходящо е развитието на направленията овощарство, млечно говедовъдство, както и на оранжерийното производство.

Таблица 16: Земеделски производители и кооперации в община Сапарева баня за 2011-2014 г.

Показател	2011	2012	2013	2014
Брой земеделски производители	34	49	70	65
Брой земеделски кооперации	3	3	3	3

Източник: ОДЗ – Кюстендил

В областта на растениевъдството е застъпено отглеждането на масиви от зърнени култури /пшеница, ечемик, ръж и овес, царевица/, а от трайните насаждения най – голям дял заемат тези с ябълки. В общината се развива и зеленчукопроизводство. Най-големи са масивите с картофи – 1 070 дка през 2014 г. Отглеждат се още пипер, домати и фасул. (Таблица 17)

Таблица 17: Общи площи и средни добиви за основните култури, отглеждани в община Сапарева баня за 20011 – 2014г.

Култура	2011 г.		2012 г.		2013 г.		2014 г.	
	Площ (Дка)	Ср. добив кг/дка	Площ (Дка)	Ср. добив кг/дка	Площ (Дка)	Ср. добив кг/дка	Площ (Дка)	Ср. добив кг/дка
пипер	100	48	120	25	92	345	120	
домати	100	80	165	49,5	105	850	186	
картофи	1400	1980	1280	1344	1060	1590	1070	
фасул	450	55	580	69,6	620	74	350	
слънчоглед	60	150	220	100	200	215	-	
царевица	500	440	620	181	860	260	670	
пшеница	5100	300	5520	290	6490	306320	6220	
ечемик	500	270	990	320	550	330300	500	
ръж	4500	250	4500	260	3800	230	5560	
овес	500	180	680	260	834	230	725	
череша	170	135	173	95	173	230	173	
ябълки	360	533	360	503	360	800	360	
сливи	100	630	101,573	300	101,543	380	101,543	
круши	10	450	10	360	10	450	10	

Източник: ОДЗ – Кюстендил

Наличието и планираната реконструкция на находящите се на територията на община Сапарева баня, микроязовири за напояване, ще спомогнат за повишаване производителността, а оттам и конкурентноспособността на селскостопанската продукция и ще стимулира възстановяването на масивите трайни насаждения, които могат да се

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

превърнат в сериозен източник на временна заетост за местното население. Налице са условия, също така, за развитие на пчеларство и животновъдство.

Природният и ресурсен потенциал, от друга страна, създава предпоставки за развитие на екологично земеделие и биопроизводство, които биха дали добавена стойност на предоставяните услуги в направленията туризъм и балнеология.

Животновъдство

В резултат от реформите в селското стопанство, изразяващи се главно в ликвидиране на едрите форми на стопанисване на земята и преминаването на животновъдството почти изцяло в личните стопанства, се наблюдава значителен спад в броя на селскостопанските животни, която тенденция, освен в национален мащаб, е характерна и за община Сапарева баня.

За общината е типичен районът с преобладаващ планински характер и с висок относителен дял на тревните площи - 9 359 дка естествени ливади, 23 371 дка мери и пасища, 11 813 дка високопланински пасища.

Съотношението „тревни площи към ниви“, до голяма степен, определя екстензивният характер на земеделието в общината и специализацията в говедовъдство, овцевъдство и козевъдство, базирани на производството на сено от естествените ливади и ползване на значителния размер мери и пасища, чийто потенциал не се използва пълноценно.

Полупланинският и планински характер на територията дава възможност за производство на груби и зърнени фуражи, а съществуващите мери и пасища, особено алпийските, позволяват развитието на животновъдство и то най - вече на смесено направление – за мляко и месо, както и развитие на овцевъдството в направление мляко, месо и вълна. Обширните високопланински пасища дават възможност за лагериране на животните през летния сезон. Съществуващите условия позволяват отглеждането на около 400 говеда и на около 1700 овце.

Към настоящия момент, водещи подотрасли на местното животновъдство са говедовъдство и овцевъдството. В козевъдството и свиневъдството се забелязва спад, а пчеларството е с лек ръст на броя отглеждани пчелни семейства. Броят на конете през 2013г. е 339, като се използват предимно за работа и туризъм.

Говедовъдството е изцяло съсредоточено в частния сектор, където е преобладаващ броя на дребните ферми (1-3 крави), като има и пет средни (5-15 крави / биволици). Големите кравеферми са три /15-50 крави/. Животните са пръснати в частните земеделски стопанства и се отглеждат основно за лични нужди.

На територията на общината съществуват 13 големи овцеферми /100-300 глави/ и 15 средни /до 15 броя/. Изградени са три козеферми.

Броят на говедата на територията на общината, в края на 2012 г е 1 106 глави, от които крави – 900. Не може да се говори за определено застъпени породи, заради неконтролното осеменяване. Затова стадата са популация на породи от черношарено, кафяво и сиво говедо. Млеконадоят не е висок – 2800 – 3000 литра среден млеконадой от една крава. Към края на 2012 г. общо овцете в общината са 3 710 глави, като през 2013 г. се наблюдава спад – 1 270 глави.

Дребното стопанство не е рентабилно и не позволява да се изпълнят всички изисквания по европейските стандарти – контрол и хигиена на млекодобива, ветеринарно - медицински мероприятия и пр. За целта е желателно окрупняване на фермите и изграждане на съоръжения за развитие на отрасъла. Ограничаващият масовостта на млечното животновъдство фактор в района, е липсата на преработващи предприятия, колекционни точки за събиране, оценка и първична преработка на млечната суровина.

Неблагоприятни предпоставки за развитието на подотрасъл животновъдство са: несигурният пазар на продуктите, недостатъчният контрол върху вноса на тези продукти, нелоялната конкуренция и ниските изкупни цени и др.

Таблица 18: Общ брой добитък, отглеждан в община Сапарева баня

Показатели	2012г.	2013г.
Говеда	1 106	402
В т.ч. крави	900	294
Биволи	22	22
Биволици	11	11
Свине	439	250
В т.ч. свине-майки	23	11
Овце	3 710	1 270
В т.ч. овце-майки	3 150	1 050
Птици	3 500	2 600
В т.ч. носачки	2 850	1 950
Кози	638	557

В т.ч. кози-майки	440	450
Пчелни семейства - брой	850	984
Регистрирани пчелини	89	89
Зайци	80	70
Коне	300	339
Магарета	27	29

Малкият брой отглеждани животни се обяснява с ниската изкупна цена на млякото, високите цени на фуражите, слабото търсене на месо, причини, които принуждават населението да сведе броя на животните до оптималния минимум.

Основни проблеми в развитието на животновъдството са:

- ниски изкупни цени на животинската продукция;
- липса на пазари и финансови ресурси, система на защита на интересите на производителите и механизми за насърчаване на производството;
- необходимост от изграждане на навеси за животните във високопланинските пасища, което ще допринесе за по-ефективното им използване и др.

При така изведените потенциал и основни проблеми на досегашното развитие на селското стопанство, могат да бъдат формулирани някои *насоки за перспективно развитие*:

- Основните пречки за развитието на селското стопанство са: многобройни маломерни участъци обработваема земя, вследствие възстановяването на собствеността; недостиг на финансови средства; ниска производителност;
- Малко действащи поливни площи; състоянието на напоителните полета е незадоволително - съоръженията са остарели, разграбени са помпени станции, липсват инвестиции за възстановяването им;
- При внедряване на подходящи форми на стопанисване и технологии, съществуват условия за производство на екологични чисти продукти в секторите растениевъдство и животновъдство.

По отношение развитието на селското стопанство в района на община Сапарева баня, независимо от подходящите природни условия, се наблюдават следните неблагоприятни тенденции:

1. Липса на национална и общински стратегии за растителна защита.

2. Липса на селскостопански борси, което силно деформира цените в селскостопанския сектор.
3. Унищожаване на хидромелиоративните съоръжения.
4. Изменение в структурата на площите, поради застрояване и ликвидиране на традиционни земеделски производства.

Други проблеми пред развитието на селското стопанство в общината са: малки парцели земя, намалено население, ниски изкупни цени на продукцията при висока себестойност /високи цени на торове, пестициди, горива, части за поддържане на техниката/, липсата на достатъчно инвестиции за създаване на нови трайни насаждения и лошо поддържане на съществуващите, отсъствие на вода за напояване и др.

По принцип връзката между туризма и селското стопанство, е може би най-голямата възможност за насочване на ползите от туристическата индустрия към селските райони.

Фокусирането върху местно произведени продукти, може да доведе до устойчиво развитие за двата икономически отрасли. На първо място, засилването на консумацията на местни храни и биопродукти ще бъде от полза за местната икономика. Също така промотирането на емблематични хранителни продукти създава "образ" на туристическата дестинация, което може да помогне за привличането на нови посетители и увеличаване на икономическата устойчивост в дългосрочен план. Не на последно място - местно произведените хранителни продукти, продавани чрез алтернативни методи като фермерски пазари, специализирани изложения и магазини за органични храни, могат да насърчат традиционните селскостопански дейности в общината. Постигането на симбиоза между туризма и селското стопанство, чрез социално и екологично отговорни действия, предлага нови възможности за заетост и генериране на доходи за населението от общината.

Установяване на местоположението на местните занаятчии и традициите на занаятчийството, възстановяване и промотиране традициите на местната кухня, организиране на специални местни и областни събития, би разширило взаимовръзките между туризма и селското стопанство.

Препоръки:

- Стимулиране потреблението на туристическата индустрия от местни доставчици и подпомагане изграждането на мрежа от партньорства за налагане на пазара на селскостопански продукти, произведени в общината и региона;
- Инициативи за насърчаването на селскостопанските производители и местното занаятчийство;
- Подкрепа на селскостопанските производители чрез предоставяне за ползване на търговска марка/знак за качество;
- Развитие на МСП в областта на дървообработването, овощарството, пчеларството, гъбарството и др., с цел постигане на диверсификация в местните икономически дейности;
- Осъществяване на граждански диалог между институциите, представителите на бизнеса и структурите на гражданското общество за организиране на дейности за постигане на по-засилено икономическо сътрудничество между партньори в общината и на територията на Рила;
- Подкрепа и инициране на междуотраслови сътрудничества и платформи /“кръгли маси“, конференции, информационни центрове, в това число и изнесени на място информационни кампании от администрациите на Управляващите органи на оперативните програми и специализирани научни институти/;
- Установяване на партньорства между научни институти и бизнеса за прилагане на иновации, насочени в подкрепа на МСП;
- Повишаване на информираността на производителите на селскостопанска продукция за практическите предимства от ползване на информация от специализирани научни институти;
- Развитие на подхода „Лидер“ за повишаване на икономическия потенциал на общината, чрез подпомагане изграждането на местни структури и организации на гражданското общество (местни инициативни групи), като се подкрепят инициативи за планиране на мерки за социално-икономическо развитие на принципа отдолу – нагоре;
- Модернизацията на материалната база, технологичното оборудване за постигане на конкурентоспособност чрез екологично-устойчиви техники;

- Търсене на нови правно-организационни форми за комасирането на земята, за повишаване мотивацията на фермерите за инвестиции и преодоляване на икономическата миграция.

Общинска администрация Сапарева баня, съвместно с други заинтересовани организации, може да подпомага непряко земеделските производители, като насърчава:

- Създаването на организации на производители, които да дават възможност на земеделските производители да сформират групи за колективна продажба, което би им осигурило по-голямо пазарно влияние чрез постигане на по-добра пазарна цена по хранителната верига;
- Информирание за възможностите за развитие на специални видове производства, като биологично земеделие и биологично животновъдство;
- Подкрепа за създаване на взаимни фондове и застрахователни схеми, които да дадат възможност на земеделските производители да повишат информираността и познанията си във връзка с подобряване на позициите им за договаряне по хранителната верига и намаляване рисковете за производството;
- Идентифициране и популяризиране на уникални местни продукти и популяризирането им на специализирани форуми и изложения;
- Създаване на бази данни на селскостопански производители, собственици на гори, арендатори, кооперации за пренасочване на полезна информация от институтите към БАН и в частност Националния институт по метеорология и хидрология;
- Разработване на специализирани проекти в партньорство с НИМХ за изработка на продукт за предоставяне на необходимата агрометеорологична информация на земеделските стопани, както и издаване на специализирани прогнози, включващи и управление на агротехнологията, като:
 - дата на сеитба,
 - срокове за торене,
 - срокове за третиране с препарати против болести и вредители,
 - срокове за третиране с хербициди,
 - влагосъдържание на различни дълбочини в почвата,
 - дата за провеждане на поливане и размер на поливната норма,

- дата на достигане на технологична (жътвена) зрелост.
- Организиране на „изнесени“ обучения за земеделските производители на територията на общината от НИМХ и администрацията на ОП „Развитие на селските райони“.

Изводи и обобщения:

- налице са благоприятни условия за развитие на овощарство, зеленчуко и оранжерийно производство, животновъдство;
- предпоставки за развитие на алтернативни форми на производство – пчеларство и пр.;
- благоприятни условия за производство на екологично чиста селскостопанска продукция;
- налице са ограничаващи фактори за развитие на масово животновъдство и млекопроизводство;
- необходимо е модернизирание и технологично обновяване на земеделските и животновъдни стопанства.

3.1.4. ГОРСКО СТОПАНСТВО

Горските територии на община Сапарева баня заемат 36% от площта ѝ или **7 663 ха** земя. 1 028 ха от тях се стопанисват от ТП ДГС „Дупница“ и 6 474 ха от Общинско предприятие „Общинско лесничество“, гр. Сапарева баня.

Таблица 19: Разпределение на горските площитеритории в община Сапарева баня по видове собственост (ха)

	Държавен горски фонд	Частен горски фонд	Общински горски фонд	Религиозен горски фонд	Горски фонд на юридически лица	Общо горски фонд
Горски територии	1028	112	6474	1	48	7663

Източник: Държавно горско стопанство „Дупница“

Около 36% от горите са общински, държавни са 14%, частна собственост са 1,4% и едва 0,6% принадлежат на религиозни организации и юридически лица.

Таблица 20: Добита дървесина от общинска горска територия

2011г.	2012г.	2013г.	общо
5369 куб.м	5 327 куб.м	9 824 куб.м	20 520 куб.м

На територията на общината има регистрирани 2 броя дървообработвателни предприятия, като реално функциониращо е едно. Съществува 1 брой частен склад – площадка за продажба на дърва за огрев.

През 2013 г. са залесени 109 дка площ по проект, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013г.“.

Голямото разнообразие в надморската височина и разнообразният релеф на общината, определят разнообразието на микроклиматичните особености, а оттам и на почвените и растежните условия. В типологично отношение горската растителност е разпределена в Долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-700 м н.в.) и Средния планински пояс на горите от бук и иглолистни (700-2000 м н.в.).

От естествено разпространените, най-широко участие имат бял бор, черен бор, ела, смърч, бяла мура, бук, горун, цер, трепетлика, ива, бреза, мъждрян, габър, келяв габър, шестил и др. в чисти и смесени формации. Във височинния пояс над 1750 м. са разпространени високопланински смърч, бялборови-смърчови и елово-букови формации.

От изкуствено внесените чрез залесяване видове, най-голямо участие имат иглолистни култури - смърч, бяла мура, ела, бял бор, черен бор, дуглазка, веймутов бор, лиственица, а от широколистните - бреза и др.

От *храстовите видове* се срещат: хвойна, леска, шипка, дрян, черен бърз, червен бърз, къпина, диворастваща малина, ракета, синя смрика, високопланинска смрика, глог и др. *Тревната покривка* е съставена от житни (класица, овсига, власатка, главица, подбиче и др.), папрати, лазаркия, лузула, подбел, заешки киселец, ягоди, боровинки и др.

На територията на горския фонд се осъществяват и редица *странични ползвания* - разрешава се паша на едър и дребен добитък (в т.ч. във високопланински и горски пасища), но възможностите не се използват пълноценно. Добиват се листников фураж, трева и сено от поляните за прехрана на домашните животни, новогодишни елхи, дръвчета за озеленяване, смола, иглолистна вършина от бял бор и ела за нуждите на фармацевтичните заводи, картофи от временни ниви в далекопроводните просеки. Има добри условия за добив на горски плодове (боровинки, малини и др.), билки (риган, жълт кантарион, бял равнец, мащерка, мечо грозде и др.) и диворастящи гъби (манатарка, пачи крак).

Изводи и обобщения:

- налице са предпоставки за развитие и функциониране на дърводобивна дейност;
- слабо развита е и/или липсва дървообработваща дейност;
- налице е постоянен запас от дървесина;
- има условия за добив на горски плодове, билки и др.;
- налице е спорадично залесяване на площи от горския фонд;
- има благоприятни условия за развъждане на ценен дивеч;
- липсва достатъчна информация за модерно управление на горския ресурс и сателитните дейности свързани с него;
- необходимо е подобряване състоянието на горските пътища, с цел създаване на благоприятни предпоставки за засилване на контролните функции по опазване на горския фонд, осигуряване на превантивни действия за ефективно управление на горския фонд и достъп за гасене на горски пожари.

3.1.5. ТРАНСПОРТ И КОМУНИКАЦИИ

Основният транспорт в община Сапарева баня е автомобилният. Територията изцяло се обслужва от него, поради което състоянието на пътищата е от голямо значение за нормалния живот, както и за функционирането и развитието на икономиката.

Като цяло общината има добре изградена пътна мрежа, която с малки изключения позволява относително бърз достъп от населените места до общинския център и до националната пътна мрежа, включително и при зимни условия. Пътищата от общинската пътна мрежа се поддържат целогодишно и са в добро състояние.

Транспортната достъпност и обслужването на населените места в общината са на добро ниво. Втори и трети клас пътища от Републиканската пътна мрежа осигуряват достъпа до територията на общината, общинския център и селата. Само едно от селата се обслужва от общински път.

Транспортните услуги в община Сапарева баня са представени от автобусните превози, които се осъществяват от частни фирми по утвърдена общинска транспортна схема и пътническа въжена линия с капацитет 80 – 100 хил. души годишно. Основен проблем, освен състоянието на автобусния парк, което не отговаря на съвременните изисквания, е и прекратяване на договорните взаимоотношения (превоз до с. Паничище), поради слабия пътникопоток. В следствие, на което връзката гр. Сапарева баня - с. Паничище, се осигурява от маршрутни таксите.

В общината са въведени редица социални облекчения (пътувания по намалени цени) за някои категории редовно пътуващи граждани, като: учители, ученици, инвалиди, медицински работници и др. Осъществяват се и допълнителни и специализирани превози за ученици с автобуси, собственост на общината.

Съществуват възможности за развитие на атракционен транспорт и екотранспорт, като алтернатива на автомобилния /изграждане на пътнически въжени линии, в участъците, в които е технологично допустимо, в отговор на тенденцията за съхранение на околната среда и екологичното равновесие/.

На територията на община Сапарева няма железопътен транспорт. Връзката ѝ посредством ж.п. транспорт, се осъществява от ж.п. гара Дупница, до която има редовна автобусна линия Сапарево – Дупница – Сапарево. Разписанието на автобусите е съобразено с това на влаковете от и за София и автобусите за София, Кюстендил, Благоевград и др.

Общината е разположена в близост до три летища (София, Солун, Долна баня), като на територията ѝ се намира и нефункциониращо военно такова.

Общинската система за телекомуникации е представена от две поделения, предоставящи услуги в тази област – „Пощенски съобщения“ и „Далекосъобщения“.

Всички населени места са телефонизирани, но броят на стационарните телефони намалява за сметка на мобилните. В общината е налице покритие и на трите основни мобилни оператори за България.

Пощенското обслужване на територията се осъществява от районна пощенска станция (РПС) - Сапарева баня, клон на Софийското ТП на „Български пощи“ АД. Във всяко населено място в общината има подразделение на РПС - Сапарева баня. В неговите офиси се извършва широк спектър от услуги – освен типична пощенска експлоатация, клонът осъществява и финансово - разплащателни услуги, включително плащания на комунални услуги.

Достъп до интернет е главен бизнес и комуникационен ресурс. Неговата доставка за територията на община Сапарева баня по кабел (телефонни и телевизионни оператори) и безжично (мобилни оператори и сателитни телевизионни оператори), се развива динамично през последните години. Очаква се цената на интернет достъпа да става все по-ниска, при все по-висока скорост, с преимущество на оптично окабеляване за бизнеса и институциите и персонален безжичен достъп.

Изводи и обобщения:

- налице е пътна мрежа и добро състояние и в близост до главна пътна артерия, която свързва общината със съседните общини и националната пътна мрежа;
- наличие на транспортни връзки, особено важни за социално-икономическото развитие на общината;
- има функциониращи телефонна и комуникационна мрежи;
- липсват обособени обществени места за паркиране (паркинги).

3.1.6. ЕНЕРГИЕН СЕКТОР. ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ И ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Електроснабдяване:

Община Сапарева баня получава електрозахранване от националната електроенергийна система, посредством районната подстанция „Марек” 110/20 кв, намираща се в гр. Дупница. На средно напрежение се захранва посредством извод „Сапарева баня”, с работно напрежение 20 кв. Състоянието на съоръженията е добро, като

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

се извършват планови ремонти с цел поддържане на системата и безаварийното ѝ функциониране.

Общинска администрация е разработила План за енергийна ефективност за периода 2010-2015 г., като политиката ѝ в областта на ЕЕ е насочена към:

- намаляване на потреблението на горива и енергия;
- намаляване бюджетните разходи за енергия;
- намаляване на замърсяването на околната среда - намаляване на вредните емисии в атмосферата;
- подобряване на качеството на енергийните услуги;
- изграждане/реиновация на инфраструктура-геотермална централа;
- енергоспестяващо улично осветление;
- производство на биомаса, газификация, нови ВЕИ.

Действията на община Сапарева баня за повишаване на ЕЕ, са насочени към:

- Внедряване на геотермално отопление в 60% от общинските сгради;
- Изградено енергоспестяващо улично осветление;
- Проучване на възможностите за изграждане на соларни инсталации и предприятие, произвеждащо енергия от биомаса;
- Проучване възможностите за използване на слънчева енергия.

Община Сапарева баня е приела и Комуникационна стратегия за популяризиране възможностите за енергийна ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници на територията на общината. Анализът на ситуацията разкрива следните основни сравнителни предимства на община Сапарева баня, които благоприятстват изпълнението на Стратегията:

- Наличие на местен ресурс от ВЕИ – слънце, биомаса, водна енергия, геотермална енергия.
- Благоприятна демографска ситуация в общината.

Възобновяеми енергийни източници:

В община Сапарева баня съществуват много добри условия за изграждане на водноелектрически централи - ВЕЦ, тъй като е изключително богата на водни ресурси.

На територията ѝ е построена една централа на слънчева енергия с обща мощност 5mW. Има и една водноелектрическа централа изградена на р. Джерман с мощност 3 мегавата и произвежда 10 500 мегаватчаса годишно. Това е третата ВЕЦ на френската енергийна компания EDF Energies Nouvelles (EDF EN) в Р.България. Възможностите за експлоатация на възобновяеми енергийни източници, са свързани предимно с изграждането на геотермала и фотоволтаични паркове. В процес на разработка е проект за изграждане на геотермална централа. Ресурсите от геотермални води създават условия за използването им, при постигане на ниска себестойност на отоплението за битови и обществени абонати.

Съществува проект за изграждане на геотермална централа (ГТЦ) в гр. Сапарева баня, като потенциалът на резервоара се оценява на 10-12 Мвт. На първия етап се предвижда общият инсталиран капацитет на ГТЦ, да бъде 10,9 Мвт, с възможност за последващо разширение. Това ще даде възможност за комплексно използване на геотермалната енергия на няколко нива - до 36° за лечебни нужди, а другата - за отопление и топла вода на обществени и жилищни сгради.

Необходимо е да се извърши ново предпроектно проучване и евентуално да се направи нов сондаж, който да осигури вода с дебит, необходим за функционирането на геотермалната електроцентрала.

Оптималното използване на енергийните ресурси, предоставени от ВЕИ, е средство за достигане на устойчиво енергийно развитие и минимизиране на вредните въздействия върху околната среда от дейностите в енергийния сектор.

Газоснабдяване:

През северната част на общината, успоредно на пътя Самоков - Дупница, минава транзитният магистрален газопровод за Гърция, в участъка от компресорна станция "Ихтиман" до Дупница. Въпреки плановете за връзка с магистралния газопровод, такава все още не е изградена.

Необходимо е да се разработи план за газифициране на гр. Сапарева баня и с. Паничище в краткосрочен план, а впоследствие и за останалите населени места.

Изводи и обобщения:

- налице е добре развита и функционираща електроснабдителна система, която ще има нужда от разширение (строителство на алтернативно трасе), с оглед усвояване туристическия потенциал на територията;
- предприети стъпки в областта на енергийната ефективност;
- предпоставки за използване и развитие на ВЕИ.

3.1.7. ТУРИЗЪМ

Туризмът е основен приоритетен отрасъл за развитието на икономика на община Сапарева баня. Предвид географското си разположение, природните дадености и богатото си културно - историческо наследство, територията разполага с изключителен потенциал за развитие на този сектор. Планините, горешите минерални извори, уникалните езера и водопади, естествената природа, чистата околна среда и благоприятният климат са основни ресурси за успешното развитие на този сектор от местната икономика. Великолепното съчетание от всички тези туристически ресурси характеризират Сапарева баня като “златна мина“ за целогодишно развитие на комплексен туризъм: планински /зимен и летен/, селски, екотуризъм, маршрутно - познавателен, културен, религиозен и поклонически, лечебен (балнеоложки), спа и уелнес туризъм, екстремен туризъм.

Основните туристически бази в общината са се обособили в района на гр. Сапарева баня, село Паничище и високопланинската част на планината. Необходимо е да се насърчи развитието на туризма и в останалите населени места на територията на общината.

Таблица 21: Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване в община Сапарева баня 2011 - 2013 г.

Година	Общо обекти	Легла	Брой стаи	Реализирани нощувки			Пренощуващи лица			Приходи от нощувки	
				Общо	българи	чужденци	Общо	българи	чужденци	Общо	от чужденци
2011	10	952	367	43 695	41 755	1 940	22 683	21 335	1 348	788 161	33 901
2012	21	1 434	557	85 498	82 260	3 238	43 068	40 821	2 247	1 600 940	80 413
2013	22	1 381	541	82 317	79 721	2 596	45 087	43 442	1 645	1 610 151	80 858

Източник: ТСБ – Кюстендил

Тенденцията за успешно развитие на туристическия потенциал и реализиране на финансов ресурс от него продължава да се развива в благоприятна посока. Данните показват, че броят на пренощуващите лица и приходите от нощувки се увеличават, като приходите реализирани през 2012г. са 100% увеличение на тези в базовата 2011г. Ръстът на пренощуващите лица български граждани расте в постъпателно, докато при почиващите чужденци се наблюдава спад. Видно от горната таблица, е че реализираните приходи са от 1 – 2 нощувки за турист, т.е. твърдо е запазена тенденцията на т.н. „почивка за уикенда”. За реализиране на потенциала на отрасъла е наложително да се предприемат мерки за преодоляване на това състояние.

Към края на 2013 г., категоризирани са общо 43, в това число – 8 хотела, 5 хижи, 6 почивни станции, бунгала, 14 къщи за гости, 9 бр. стаи за гости. Общият им леглови капацитет е около 1 450 места. През 2014 г. в гр. Сапарева баня са регистрирани 8 нови къщи за гости и 4 самостоятелни стаи.

Към месец юни 2014г. капацитетът на легловата база в средствата за подслон и местата за настаняване на територията на община Сапарева баня е общо 1 520 легла, като в с. Паничище легловата база е от 804 легла, а в гр. Сапарева баня - 716 легла.

Всяка година броят на туристите и почиващите се увеличава. Това се обяснява, както с близостта на община Сапарева баня до столицата, конкурентните цени и разнообразните условия за целогодишен туризъм и спорт, така и с постоянно модернизиращата се техническа и туристическа инфраструктура. За оптималното усвояване на потенциала на територията, от друга страна, е необходимо изграждането на нови зони и съоръжения във високите части на планината, като ски писти, лифтове и влекае, голф игрища и атракционни, отговарящи на съвременните изисквания за функционалност, безопасност и екологичност.

Към настоящия момент са налице инвеститорски намерения за разработването на следните проекти:

- „Дестинация Рила” - Замислен е като уникален модел на целогодишен курорт, основаващ се на съвременната световна концепция за устойчивото развитие на планинския туризъм и социално-икономическата среда на регионите. Комплексът ще се изгради на площ от 55 000 декара между Сапарева баня и самоковското село Говедарци. Предвижда се строителство на ски център със 155 км писти, аква- и голф център, както и 80 вида други

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

занимания за туристи. Местата за настаняване ще бъдат разположени в отделни селища, като се предвижда изграждането на хотели между две и пет звезди. Целта е курортът да работи през всички сезони и да посреща над 200 хил. посетители годишно на възраст до 80 години. Инвеститорите предвиждат в курорта да бъдат въведени и първите у нас зони без автомобили. Планирано е да се открият над 8000 работни места, като освен това ще се подпомогне развитието и на други сектори като селското стопанство, здравеопазването, образованието, дървообработващата промишленост и пр. По план „Дестинация Рила“ трябва да бъде изграден за шест години, като това ще се случи на два етапа. Първият ще отнеме четири, а вторият – две години.

- Комплексен туристически център с. Паничище - предвижда се изграждане на ски зона с прилежаща инфраструктура, а именно: писти за алпийски дисциплини; писти за бегови дисциплини; туристически пътеки, които могат да се ползват като ски-пътища; кабинков лифт от Сапарева баня до Паничище; седалкови лифтове; ски влекаче; зона за екстремни спортове и делтапланеризъм; нови хотелски комплекси и ваканционни селища с 5000 легла, административен център, центрове за търговия, услуги, питейни заведения и пр.;

- Геопарк «Рила» - Община Сапарева баня, като учредител на Агенция за Регионално Развитие на Рила, подкрепя инициативата на сдружението за създаване на Геопарк на територията на Рила и успешното му присъединяване към Европейската Геопарк Мрежа. Европейската Геопарк Мрежа (European Geoparks Network - <http://www.europeangeoparks.org>), е създадена през 2000г. от четири територии в Гърция, Франция, Испания и Германия. Нейните членове (58 Геопарка в 21 Европейски страни, включително в Гърция, Румъния и Турция) са членове и на Световната Геопарк Мрежа, (100 Геопарка в 30 страни) под егидата на ЮНЕСКО (Global Geoparks Network – <http://www.globalgeopark.org>). ЮНЕСКО изцяло подкрепя Геопарк инициативите и допринася за тяхната международна легитимност включително, но не само чрез своето право на вето върху всички решения на Мрежата. Типични дейности за Геопарковете са гео-консервацията, образователните програми (за деца, ученици, студенти, местното население и туристите), туровете с екскурзовод, музейните експозиции и т.н., които са в тясно сътрудничество с местната общност и целящи устойчиво икономическо развитие на региона. Най-важен за Геопарка е холистичният подход към всички аспекти на природното

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

и културното наследство на един регион. Инициативата за създаване на Геопарк на територията на Рила е вдъхновена от основните предимства да бъдеш Геопарк:

- опазване и популяризиране на природното и културното наследство;
- нови научни изследвания;
- икономическо, социално и културно развитие, подобряване на качеството на живот;
- образование, информация и туристическа инфраструктура;
- силен инструмент за международна комуникация и промоция на територията;
- стимулиране на местни инициативи и изграждане на общностно мислене;
- създаване на нови регионални продукти;
- засилване на съществуващите и създаване на нови регионални партньорства между общинските администрации, местната общност, представителите на бизнеса, академичната общност, структурите на гражданското общество, членовете на Европейската Геопарк Мрежа.

Град Сапарева баня е изходен пункт за много туристически маршрути, водещи до обектите, както в Сапарева баня и околностите ѝ, селата и високата част на планината, така и до съседните общини – Самоков и Рила. Природните и културно историческите обекти в района, са:

- Седемте Рилски езера – най – посещаваната лятна дестинация от над 100 хил. туристи годишно от 35 страни;
- Гейзер – фонтан с температура на водата 103 градуса;
- Минерална вода;
- Парилото;
- Църква „Св. Никола”, гр. Сапарева баня;
- Останки от антична Германея – Източна порта, Западна порта в двора на Болницата за рехабилитация и музей в мазето на болницата;
- Тракийско селище Кременик;
- Етнографска сбирка;
- Художествена галерия;
- Градски парк „Николай Хайтов”, гр. Сапарева баня;
- Парк „Гейзера”;

- **Посетителски информационен център "Гейзера"**. Създаден е по проект „Екологична зона за отдих и туризъм - екопътека "Валявица", финансиран по Програма ФАР BG 0202.02 към МРРБ, с бенефициент община Сапарева баня. Намира се в непосредствена близост до единствения Гейзер-фонтан в България. Центърът предоставя комплексни информационни услуги и реклама в областта на туризма и започва работа на 29.09.2006 г.

Сапарева баня разполага с най - горещата минерална вода на територията на Р България. Същата е с добри лечебни качества и свойства, като това е и основната причина и предпоставка за развитие на балнеотуризъм.

Успешно се лекуват заболявания на:

- **опорно - двигателен апарат** (артрити, артрози, възпалителни и дегенеративни заболявания на ставите, травми, състояния след счупвания, болест на Бехтерев, подагра и др.);
- **периферна нервна система** (дискови хернии, дископатии, полиневропатии, възпаления на нервните коренчета и плексоси);
- **отравяния със соли на тежки метали** (олово, манган и други); **възпалителни заболявания на женските полови органи** (аднексити и стерилитети);
- **заболявания на кожата** (псориазис, дерматити и др.); **горни дихателни пътища** (синуити, фарингити, трахеити и др.)
- **поражения на централната нервна система** - рехабилитация след мозъчни инсулти.

Минералната вода намира приложение в:

- „Специализирана болница за рехабилитация” АД. Рехабилитационната болница предлага възможност за профилактика, лечение и почивка на открито. Минералният плаж с един басейн, минерални душеве, игрище за плажен волейбол и снек бар, разположен в парковата ѝ зона, е привлекателно място за жителите и гостите на гр. Сапарева баня.
- Градска баня с басейни с минерална вода, в която има обособен СПА център за различни процедури за отмора.

- Комплекс „Аква клуб Котвата” - място с всички удобства за почивка и забавление, включващ басейни с минерална вода и други атракциони.
- Хотели с басейни с минерална вода, спа центрове, спортни съоръжения за релакс и отмора.
- Новостроящ се балнеоложки център „Преображение” в местността „Св. Богородица”, гр. Сапарева баня, който ще предлага услуги в областта на профилактиката, балнеолечението и генетичните изследвания.

Друг структуроопределящ ресурс за развитие на туризма на територията на общината, е величествената Рила планина. Гордостта на планината са:

- Седемте Рилски езера – сакрално място за духовно общение с природата на Бялото братство - последователите на окултното учение на Петър Дънов. На това място всяка година на 19 август се провежда събора на Дъновистите, известен с танца си наречен „Паневритмия”;
- Водопад „Скакавица” - най-високият водопад в Рила планина на 1750 м надморска височина, с височина на водния пад 70 м. Водопадът е разположен в Скакавишката долина в подножието на източния склон на вр. Кабул, в Северозападна Рила;
- Сухото езеро ;
- Безотточно езеро „Паничище”.

Сапарева баня има разработени и построени следните туристически екопътеки и маршрути, съчетани от ниската към високата част на планината:

- Пътека на здравето – разположена в подножието на Рила планина;
- Сапарева баня – билото на хребета Бор – връх Таш Мандра – Каменна мандра – връх Кабул;
- Паничище - хижа Пионерска;
- Паничище – хижа Скакавица;
- Паничище – хижа Рилски езера;
- Паничище – местността Зелени преслап - връх Кабул;
- Хижа Пионерска – хижа Ловна;
- Хижа Пионерска – хижа Вада;
- Хижа Пионерска – местността Обесен камък;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Хижа Пионерска – хижа Скакавица;
- Хижа Пионерска – хижа Рилски езера;
- Хижа Скакавица – хижа Ловна;
- Хижа Скакавица - хижа Рилски езера;
- Хижа Скакавица – езеро Бъбрека;
- Хижа Скакавица – връх Кабул;
- Хижа Ловна – хижа Седемте езера;
- Хижа Ловна – хижа Рилски езера;
- Хижа Рилски езера – хижа Седемте езера;
- Хижа Седемте езера – Езерния връх – хижа Иван Вазов;
- Хижа Седемте езера – Отовишки връх – хижа Иван Вазов;
- Хижа Седемте езера – Циркусът на езерата – Чанак гьол /Паниците/ - хижа Иван Вазов;
- Хижа Седемте езера – връх Арамията /Хайдута/;

– **Екопътека „Валявица”** - По пътя на живата вода - започва от Гейзера-фонтан в гр. Сапарева баня и продължава през ландшафтно оформената екопътека по р. Валявица през Паничище, Паничишките езера и Скакавишкия водопад до „Сълзите на слънцето” - емблематичните Седем рилски езера, т.е. все около жива и формираща разнообразни природни феномени вода.

– **Туристически маришут от кв. Гюргево, гр. Сапарева баня - Манастирчето „Св. Стефан” - Ръжана** - Интересното разположение на манастирчето, аязмото под самата речна тераса с вода, която лекува очепол, красивата, целогодишно огряна от слънцето местност, правят манастирът един от най-привлекателните туристически обекти.

– **Част от Европейски туристически маришут Е-4 - Село Клисурса - Ковачката чешма - Седловината вада - Хижа „Ловна”.**

– **Туристически маришут Сапарева баня - Оброчище „Света Варвара” - Езерицето;** .

– **Туристическа пътека Сапарево - Манастирът „Свети Стефан” - Обесен камик - хижа „Пионерска”, Паничище.** Целта ѝ е с развитието на туризма в района, този път да се използва като алтернативен на пътя Сапарева баня - Паничище - х. „Пионерска”.

На територията на община Сапарева баня има още неразработени и непостроени еко пътеки, предлагащи интересни екодневни маршрути, т.е. има неизползван ресурс за изграждане на туристическа инфраструктура за в бъдеще.

В рамките на интензивното развитие на туристическата индустрия в района на Сапарева баня през последните години, е необходимо да се разработят още общински маршрути за опознавателен, религиозен, еко, селски, ловен и културен туризъм и включването им в регионалния и националния каталог на маршрутите.

Връзка и възможности за туризъм в съседни общини и региони:

Посещавайки община Сапарева баня, туристите ще имат възможност да посетят и други туристически дестинации, които се намират в непосредствена близост до града.

Община Самоков:

- Белчин бани – отличава се с потенциал от термални води и извлекана от тях геотермална енергия, крепост „Цари Мали град”.
- Курортът Боровец - основният туристически център в Община Самоков с международно значение, който предлага възможности за практикуване на всички видове зимни спортове;

Община Рила:

- гр. Рила – съчетание от великолепната природа, културни и исторически ценности, природни и икономически дадености, ценни паметници на културата, съхранени фолклорни традиции и обичаи.
- Рилски манастир - оживено и прочуто в целия християнски Изток средище на разностранна духовна дейност, към това се добавят и художествените стойности на неговия сложен архитектурен ансамбъл – материална среда, в която тези дейности се осъществяват през зрялото и късното Средновековие и особено в епохата на Българското възраждане.

Община Кюстендил:

- гр. Кюстендил - разполага с разнообразен природно-ресурсен потенциал, който позволява развитието на различни видове туризъм. Благоприятно е съчетанието на природните забележителности и културно - историческото наследство в района на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Кюстендил. Наличието на геотермални води непосредствено в обекти – паметници на културата и в зони с концентрация на културно - историческо наследство, е чудесен шанс и потенциал за развитие на балнеоложки, СПА, уелнес и културно - исторически туризъм.

- с. Шишковци – Комплекс "Владимир Димитров – Майстора";
- Манастирът "Св. Лука" - разположен в северното подножие на Осоговската планина, на около 4 км югозападно от с. Граница (община Кюстендил). Предполага се, че манастирът е основан през X век.
- Шегава – каньон, с множество красиви скални фигури и останки от крепости, а през него тече вода единствено при дъжд.
- Полско - Скакавишки водопад – третият по големина в България.
- Парк "Хисарлъка".

Община Невестино:

- Кадин мост - намира се в центъра на село Невестино, на около 15 км от Кюстендил. През 1968 г. е обявен за архитектурно - строителен паметник на културата от национално значение.

Община Бобошево:

- с. Скрино – Руенски манастир "Св. Иван Рилски" – родното място на Свети Иван Рилски, счита се за един от първите български манастири, основан скоро след покръстването на българския народ през 9 век при царуването на Княз Борис – Михаил.

Община Кочериново:

- Стобски пирамиди – природен феномен, едни от най - популярните сред туристите скални пирамиди; с тях се свърват няколко легенди за неосъществена любов.

Община Дупница :

- **парк «Рила»** - най - новият и модерен парк в България, отворил врати през 2010г. Разположен е върху площ от 280 дка, дължината му е 2км, има 8 км каменни алеи. Паркът се намира на 1,5 км от центъра на гр. Дупница. В парка са разположени: езеро с водни колела, футболно игрище, волейболно игрище, тенис кортове, баскетболно игрище, басейн с олимпийски размери, детски басейн, зоокът, детски кът, барбекюта, обособен терен за фитнес тренировки.

- Художествена галерия;
- Часовникова кула.

Изводи и обобщения:

- наличие на благоприятни условия и ресурси за развитие на сектор туризъм в широк аспект целогодишно за всички възрастови групи (планински /зимен и летен/, селски, екотуризъм, маршрутно - познавателен, културен, религиозен и поклонически, лечебен (балнеоложки), спа и уелнес туризъм, екстремен и голф туризъм);
- необходимо е актуализиране на общинската програма за развитие на туризма, популяризиране и реклама на туристическите обекти;
- необходимо е изготвянето на Общ устройствен план на община Сапарева баня с обособяване на нови територии и зони за туризъм и отдих;
- подпомагане реализирането на заявените инвестиционни намерения за изграждане на проект «Дестинация Рила», комплексен туристически център Паничище, Геопарк „Рила” и др. проекти на територията на община Сапарева баня, които имат безспорно голям потенциал за социално-икономическото развитие на общината;
- промотиране и популяризиране на културно - историческото наследство и местните занаяти, обичаи и обреди чрез организиране на иновативни събития с участие на туристи;
- предпоставки за създаване на междубщински проекти и партньорства за развитие областта на туризма;

- подпомагане създаването на интегриран туристически продукт за региона на Рила, чрез изграждане на партньорство между рилските общини за разработване на общ туристически портал;
- провеждане на общи събития между Рилските общини, като фестивали, културни форуми, спортни състезания, научни форуми и други публични изяви на територията на Рила с цел постигане на устойчив туризъм и социално-икономическо развитие.

3.1.8. ТЪРГОВИЯ И УСЛУГИ

Търговията и услугите заемат значителен дял в икономиката на община Сапарева баня през последните години – около 90 % от предприятия, развиват дейност в тези сектори.

Общественото обслужване на населението е добре осигурено с разнообразни магазини, офиси и ателиета за услуги. В много от селата, търговските обекти са “смесени”, т.е. предлагат широк набор от стоки от първа и друга необходимост.

Ремонтът на различни електроуреди, шивашките и фризьорски услуги се извършват от частни лица.

На територията на общината функционират:

- Газостанции – 2 броя;
- Бензиностанции – 3 броя, едната от които е собственост на “Петрол” АД, а другите са на частни фирми. Всички те се намират в гр. Сапарева баня;
- Три частни фирми, предлагащи консултиране и подпомагане извършването на сделките с недвижими имоти, както и доста частни лица, които се занимават с покупко - продажбата на земя;
- Три сервиза за ремонт на автомобили;
- Магазин за авточасти с пункт за смяна на масла;
- Три магазина за строителни материали;
- Заведения за хранене;
- Кафенета – 43;
- 8 хотела, бунгала, 14 къщи за гости, 9 бр. стаи за гости и др.

Финансовите услуги, предоставяни на гражданите и бизнеса, се извършват от клонове на две банки - “ДСК” и “Уникредит БУЛБАНК”, които имат офиси в гр. Сапарева

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

баня, както и от поделенията на “Български пощи” ЕАД, с представителства във всички населени места на територията на общината.

Застрахователните услуги са слабо развити и се извършват от частни лица, които са представители на почти всички големи застрахователни компании.

Високото качество на телефонните разговори се осъществява от мобилните оператори на Мтел, Глобул и Виваком.

Във всички населени места има достъп до интернет услуги. Те се осъществяват, освен от “БТК” АД и от интернет - доставчик – “Кабел Сат Запад”, за всички населени места в община Сапарева баня.

Търговията и услугите на територията на общината са сравнително добре развити и задоволяват основните потребности на населението в тази сфера. Те са и отразяват със структуроопределящо значение за местната икономика. Общата им привлекателност, като дейност генерираща бърза печалба при минимум разходи и извършваща интеграция между производство и потребление и нейният дял в общите стойности на ключови финансови показатели за местната икономика е все още ограничен.

Изводи и обобщения:

- основен дял в местната икономика имат предприятията от обслужващите сектори;
- наблюдава се тенденция към устойчивост и/или леко нарастване на основните икономически показатели;
- предприятията от отрасъла, осигуряват най – голям дял на заетост на територията на общината.

3.2. ВОДЕЩИ ОТРАСЛИ

Икономическият анализ на състоянието и развитието на община Сапарева баня се анализира и оценява по четири основни показатели: брой на активните стопански субекти; нетни приходи от продажби (в хил. лв.), брой на заетите (наетите) лица и размер на ДМА. При детайлен анализ на секторната структура на местната икономика става ясно, че водещи отрасли са:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

търговия и услуги и хотелиерство и ресторантьорство. Предприятия в сектор промишленост, строителство и селско стопанство почти не функционират.

Сапарева баня са развива и утвърждава като курортен и туристически център. Природните богатства, климат и местоположение на общината са предпоставка за развитието на различни видове туризъм и икономически сфери и дейности, подкрепящи или допълващи този сектор.

Изводи и обобщения:

Подкрепата на местния бизнес може да се осъществи чрез организиране на специализирани търговски борси, панаири, участие в изложения за разкриване на нови пазарни ниши и увеличение на пазарния дял.

3.3. ТЕХНОЛОГИЧНА МОДЕРНИЗАЦИЯ И ИНОВАЦИИ

В община Сапарева баня основен проблем на местната икономика са амортизираното оборудване и остарели технологии, снижаващи конкурентността на много производствени структури. За тази цел следва да се разработи маркетингова стратегия за привличане на външни технологични и финансови ресурси и да се създадат и развият бизнес мрежи и клъстери, които да покриват цял производствен цикъл (от иновационния процес до след продажбеното обслужване).

Успешните клъстери позволяват по-лесен достъп до информация, създаване на смесени представителства, съвместна марка и маркетинг, достъп до обучение и споделяне на рисковете и разходите. Потенциалите на община Сапарева баня определят нейното успешно включване и развитие в клъстери “Туризъм и всичко свързано с него”, “Екологично селско стопанство ” и др. Тези сектори следва да бъдат подкрепени и развити на територията на община Сапарева баня.

3.4. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПРОЦЕСИ

Община Сапарева баня заема едно от последните места по брутен вътрешен продукт сред общините в България. Регистрираните фирми на територията на общината са много малко на брой.

Като сектори с най - важна социално - икономическа значимост и потенциал за развитие се определят туризмът, земеделието и хранителната промишленост.

Диверсифицирането на туристическия бизнес и разширяване и разнообразяване на предлаганите туристически услуги са важна предпоставка за създаване на регионален туристически продукт, който ще популяризира територията и ще привлече външни инвестиции. Благотворно влияние върху общинската икономика ще окажат увеличаване броя на пазарите, разнообразяване на произвежданата продукция; увеличаване на площите с алтернативни култури и развитие на пасищното животновъдство. Близостта на градовете Дупница, Кюстендил и София, като локален икономически център, спомага при укрепване на икономическите връзки и за възникване и развитие на клъстери и подизпълнители в приоритетните области

Изводи и обобщения:

- добре развиващ се сектор туризъм, който има най – голям потенциал за развитие;
- добре развиващ се сектор услуги, който има неусвоен потенциал;
- сравнително добре представена шивашка промишленост;
- слабо участие в икономическото развитие на строителния сектор;
- икономическата криза води към спад на предприятията и броя на заетите;
- ниско общоикономическо развитие на общината и липса на диверсифицирана икономика;
- ниска конкурентоспособност на местните стопански субекти;
- липса на финансови ресурси за технологично обновяване и стартиране на нови производства и стопански дейности;
- необходими са иновации и развойна дейност в селскостопанската област.

4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

4.1. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

4.1.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Транспортната достъпност на общината е много добра по отношение на пътната мрежа с национално значение. Общината се обслужва от два пътя – един второкласен и един третокласен. Единственият първокласен път в област Кюстендил - път София – Кулата с европейска категоризация Е-79, формиращ направлението на Трансевропейския транспортен коридор ЕТК №4, минава на 12 км на запад от община Сапарева баня.

Републиканска пътна мрежа:

Основни обслужващи пътища за общината, са:

- Второкласен път II - 62 Костенец – Самоков - Сапарева баня – Дупница, с дължина 15 км, който свързва територията със съседните общини и столицата;
- Третокласен път 6284 Дупница – Самораново - Ресилово - Овчарци - Сапарева баня – Сапарево, който свързва общинският център със съседните села от общината, гр. Дупница и второкласния път – II – 62.

Изградената републиканска пътна мрежа е с добро състояние на асфалтовата настилка, с изключение на пътния участък, преминаващ през населеното място Ресилово.

Общинска пътна мрежа:

Таблица 22: Дължина на общинската пътна мрежа на територията на община Сапарева баня

№	Път номер	Пътища от общинската пътна мрежа	Километрично положение от км – до км.	Дължина /км/
1	KNL 1191	/III-6204/ гр.Сапарева баня – Паничище – х. Пионерска.	0,000 – 14,900	14.900
2	KNL 3190	/II- 62, Дупница – Клисура/ Сапарева баня /III – 6204/.	0,000 – 2,700	2,700
3	KNL 3192	/II- 62, Дупница – Клисура/ Сапарева баня – с. Сапарево /III – 6204/.	0,000 – 2,500	2,500
4	KNL 3194	/III-6204/ Овчарци – м. Овчарченски водопад.	0,000 – 1,000	1,000
5	KNL 3193	/III-6204, Ресилово – Овчарци/ - Ресиловски манастир.	0,000 – 1,000	1,000
6	ОБЩО			22,100

Изградената общинска пътна мрежа е с асфалтова настилка. Състоянието ѝ е сравнително добро. По пътните трасета на общинската пътна мрежа има изградени мостове, водостоци, подпорни стени, които са във влошено състояние.

Местните пътища са с дължина 20 км.

Преасфалтирани и реконструирани са всички главни улици в общината, осигуряващи достъп до главните пътища и до село Паничище.

Път 62084 Сапарева баня - Паничище - х. Пионерска е реконструиран и рехабилитиран в най - опасните участъци и в по - голямата част от трасето си. Има необходимост от реконструкция и ремонт на пътя /III-6204/ гр. Сапарева баня – Паничище – х. Пионерска в участъка км 3+569.38 до км 9+147.20. За извършване на тази рехабилитация, община Сапарева баня е бенефициент по Договор № 10/321/01442 от 12.12.2013 г. с предмет: „Строително - монтажни работи по проект № 10/321/01442 за обект „Път IV – 62084 Сапарева баня – Паничище в участъка от км 3+569.38 до км 9+147.20”, финансиран по мярка 321 на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г.

Добрата пространствена конфигурация на второкласния и третокласен път (двата пътя се движат успоредно през територията на общината), спомага за по - доброто транспортно обслужване на населените места, като улеснява достъпа им от и до общинския център. Степента на изграденост е добра.

Второкласните и третокласни пътища се поддържат от Областно пътно управление - гр. Кюстендил – РПС - Дупница.

През територията на общината не преминават автомагистрала. Общината се намира на отстояние от 80 км от магистрала Тракия и на 18 км от магистрала Струма.

Относително близко е разположена и до летищата в София, Солун и Долна баня.

Улична мрежа:

Общата дължина на уличната мрежа в община Сапарева баня е 97,5 км, от които в гр. Сапарева баня - 78 км, а в кметствата – 19,5 км. Относителният дял на благоустроената с трайна настилка улична мрежа, е 17 % за цялата община, като в по-голямата си част е с нарушено асфалтово покритие и се нуждае от ремонт.

Община Сапарева баня има спечелени и реализирани проекти по „Програма за развитие на селските райони 2007–2013г.“, мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места” за благоустрояване на улици (изграждане на асфалтова настилка) в гр. Сапарева баня с обща дължина 1 806 м.л. и благоустрояване на парк „Гейзера” и изграждане на паркинг в Сапарева баня на обща стойност 2 021 304 лв.

На територията на общината, на 3км от гр. Сапарева баня, се намира изградено летище, което има неусвоен потенциал и би могло да бъде с добра реализация по отношение развитието на сектор туризъм.

Друг проблем, по отношение достъпността на градската среда, е недостигът на изградени места за паркиране, които освен друго, биха могли да бъдат приходно перо за общинския бюджет.

4.1.2. КОМУНИКАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Общинската система за телекомуникации е представена от две поделения, предоставящи услуги в тази област – „Пощенски съобщения“ и „Далекосъобщения“.

На територията на гр. Сапарева баня функционира фирми с офиси в гр. Дупница, които предлагат куриерски и транспортни услуги.

Общината има добро покритие на трите мобилни оператора Мтел, Глобул и Виваком.

На територията на община Сапарева баня има изградени трасета за предоставяне на телекомуникационни услуги – кабелна телевизия и интернет.

4.1.3. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА

Територията на община Сапарева баня се захранва от електроразпределителното предприятие „ЧЕЗ Разпределение България“ АД. Електропреносната мрежа и ел. съоръженията са в добро техническо състояние и имат достатъчен резерв.

Електроразпределителната мрежа СН в община Сапарева баня е с дължина 113 км и се състои от следните елементи: въздушни линии, подстанции и трафопостове, които се обслужват от ЧЕЗ “Разпределение България” АД – клон Дупница. Изградените трафопостове са 74 броя с обща инсталирана мощност 17420 кVA.

Електроенергийната система на община Сапарева баня се характеризира с добре изградена мрежа и инженерно-технически съоръжения. Тя не създава сериозни конфликти по отношение на захранването с електроенергия на битовите потребители и производствените консуматори. В бъдеще ще се наложи изграждането на нов 20кV

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

електропровод, който да захранва новоизградените туристически ядра – ски – зони, комплекси и голф игрища.

Всички населени места на територията на община Сапарева баня са електрифицирани.

Повишаването на енергийната ефективност чрез оптимизиране на енергопотреблението за обществени нужди, е свързано с изпълнението на проекти за подмяна на осветителните тела от уличната осветителна мрежа с енергоспестяващи. Мярката се прилага постоянно и вече две трети от осветителните тела в общината са подменени с енергоспестяващи.

Община Сапарева баня е предприела действия по реконструкция и енергоефективна модернизация на съоръженията за улично осветление. След внедряването, на която се очаква разходите за улично осветление да намалее наполовина. Реконструкцията и модернизацията на уличното осветление ще се реализира на два етапа. Първият етап предвижда изпълнение на енергоефективни дейности по системата за улично осветление в община Сапарева баня - града и трите села в общината, с цел подобряване на осветеността и намаляване на енергопотреблението. На този етап се предвижда цялостна подмяна на съществуващите осветителни тела и на тяхно място трябва да се монтират нови високоефективни енергоикономични осветителни тела.

Вторият етап е изграждане и въвеждане в експлоатация на цифрова управляваща система и мониторинг на системата за улично осветление с безжично предаване на информация на Централен диспечерски център.

4.1.4. ВОДОСНАБДИТЕЛНА И КАНАЛИЗАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Водоснабдяване:

Дейностите по водоснабдяване на територията на община Сапарева баня се осъществяват от общинска фирма „ВиК – Паничище” ЕООД, гр. Сапарева баня, което поддържа и стопанисва съответните водопроводни мрежи.

Водоснабдяването в общината се осигурява от 8 източника - водохващания на реките Скакавица, Валявица, Черни Искър, Горица и Фудиня, както и от изворите „Лаго”, „Извора” и „Белите ели”. Всички селища са водоснабдени. Като цяло, особено през летния сезон, не

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

се налага въвеждането на режим на водоподаване, с изключение на провеждането на ремонтни дейности.

Качеството на питейните води е добро. Хлорирането на водите също е на необходимото ниво и се прави епизодично.

Дължината на изградената водопроводна мрежа в община Сапарева баня е както следва: 25,14 км - външни водопроводи и 121,32 км - вътрешна водопроводна мрежа. Системата е в сравнително добро състояние, тъй като е подновена изцяло. Има нужда от реконструкция на малки участъци.

Необходимо е изграждането на водопроводна мрежа в с. Паничище и в новообособените квартали в местността „Св. Богородица”, гр. Сапарева баня, включително и за новоизграждащия се медико - диагностичен център.

За периода 2010 - 2012 г. е стартирал и приключил голям инфраструктурен проект за изграждане на водопроводна инфраструктурата в с. Ресилово, финансиран по ПРСР.

Канализация:

Канализационна мрежа е изградена на 100% във всички населени места, с изключение на с. Паничище. В с. Паничище отпадъчните води се събират в септични ями. Изграден е само главен довеждащ канализационен колектор. Към момента са разработени инвестиционни проекти за изграждане на канализационната мрежа на населеното място, които трябва да бъдат финансирани. Необходимо е да се изготвят инвестиционни проекти за изграждане на канализационна мрежа за новообособените квартали в местността „Св. Богородица”, гр. Сапарева баня, включително и за новоизграждащия се медико - диагностичен център.

За периода 2010-2012 г. е стартирал и приключил голям инфраструктурен проект за ВиК инфраструктурата в с. Ресилово, финансиран по ПРСР, предмет на който бе и изграждането на канализационната мрежа на населеното място.

На територията на общината няма изградена Пречиствателна станция за отпадни води. Отвеждането на отпадъчните води може да бъде и посредством модулни ПСОВ за всяко от населените места.

Необходимо е проблемът с изграждането на канализационна мрежа и отвеждането на отпадъчните води да бъде решен, тъй като по този начин ще се подобри качеството на живот на населението, гостите и туристите в общината, ще се подобри инфраструктурата,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

предпоставка за развитието на общината и ще се работи ефективно в посока опазване на околната среда.

4.2. СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

4.2.1. ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Образователната инфраструктура на територията на общината е представена от едно общинско основно училище, държавна професионална гимназия, частен колеж по туризъм и селско стопанство и едно ОДЗ с филиали.

Сградата на общинското училище е санирана, с подменени покрив и дограма и с подобрена МТБ. Училището е оборудвано с компютърни кабинети (разполага се с компютри, които са остарели и е необходимо да бъдат заменени със съвременна техника), стая за занимания по интереси; спортните уреди и съоръжения, учебни и занимателни игри; набавени са учебни пособия за учениците в Полуинтернатните групи, включително и столово хранене за обяд; изграден е плувен басейн. Необходимо е благоустрояване на дворното пространство на училището, изграждането и оборудване на спортна площадка в двора му, ремонт на ограда и осветление.

На територията на общината функционира едно детско заведение ОДЗ „Света Ана”, гр. Сапарева баня, с филиали в селата. Сградата на ОДЗ е санирана, с подменена дограма, с вътрешен ремонт и ново обзавеждане, с възстановено частично дворно пространство. Към настоящия момент е необходимо подобряване на МТБ – закупуване на играчки, аудио-визуални средства, компютри и подновяване на кътовете за игра, както и осигуряване на средства за благоустрояване на дворното пространство.

Наложително е търсене на варианти и възможности за безвъзмездно външно финансиране на образователната инфраструктура.

4.2.2. ИНФРАСТРУКТУРА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Инфраструктурата на здравеопазването в община Сапарева баня е на незадоволително ниво.

Първичната извънболнична медицинска и стоматологична помощ на територията на общината се извършва в сградата на бившата поликлиника в гр. Сапарева баня и в сградите на бившите селски здравни служби в останалите населени места. Състоянието на сградния фонд е лошо и има нужда от ремонти, включително и от гледна точка на енергийната ефективност.

За учебните и детски заведения в общината е осигурено медицинско обслужване в съответствие с Наредба № 3/2000 година за здравните кабинети в детските заведения и училищата. Те са оборудвани според изискванията и в тях работят медицински специалисти. От друга страна, обаче, не се извършва профилактична дентална помощ в детските градини и училищата, което води до лош “зъбен статус” на децата.

Необходимо е да се търси подкрепа и безвъзмездно финансиране от различни европейски програми или външни донори. С подобряване на сградния фонд и модерно преоборудване и обзавеждане и поради наличието на балнеоложко лечение ще се привлекат повече потребители, което пък от своя страна ще е в полза за икономическото развитие на общината.

4.2.3. ИНФРАСТРУКТУРА НА СОЦИАЛНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Община Сапарева баня има добре развита социална мрежа, в която функционират следните структури, дейности, програми и услуги: „Домашен социален патронаж”; “Личен асистент”, “Обществена трапезария”, Клуб на пенсионера (в гр. Сапарева баня, с. Сапарево и Ресилово), □ Клуб на хората с увреждания (в гр. Сапарева баня). Социалните дейности се осъществяват съвместно от общината и Дирекция „Социално подпомагане” – гр. Дупица, която има изнесени работни места в гр. Сапарева баня.

Изградена е и достъпна среда за хората с увреждания, която в съответствие с европейските изисквания, предполага достъпен транспорт, достъпна битова, работна и учебна среда, достъпни публични места и обекти, достъп до информация, комуникации и услуги.

Развитието на социалните услуги в общината е от особена важност за осигуряване на достоен начин на живот на определени рискови групи от населението. В изпълнение на своята социална политика, община Сапарева баня активно работи за осигуряване на по-

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

добри и достойни условия на живот и възможности за социално включване на групите в социален риск.

4.2.4. ИНФРАСТРУКТУРА НА КУЛТУРНИТЕ ДЕЙНОСТИ

В община Сапарева баня основните културни дейности са: читалищна, библиотечна, религиозна и музейна. За тяхното осъществяване е изградена съответната инфраструктура. На територията функционират 5 читалища, като в четири от тях се развива и библиотечна дейност.

През периода 2010 – 2012г., сградата на читалище „Просветен лъч 1905”, гр. Сапарева баня, е изцяло реновирана със средства по ПРСР. В допълнение, библиотеката му разполага с 4 компютърни конфигурации, три от които по програма „Глобални библиотеки - България”, мултимедия с екран и локален електронен каталог с 11 200 тома въведени библиотечни документа. Паралелно с този локален електронен каталог се разработва и каталог за ползване от потребители на уебсайта на библиотеката.

Предстоящо е изграждането на археологически и етнографски музей, за който има спечелен проект и предстои да бъде построен с финансиране по ПРСР.

През 2012 г., културната инфраструктура е обогатена и посредством новата сграда на Художествена галерия „Васил Крапчански”.

От друга страна, сградите на читалищата по селата се нуждаят от ремонт - външен и вътрешен и преоборудване на МТБ.

4.2.5. ИНФРАСТРУКТУРА НА СПОРТНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Спортната инфраструктура на територията на Общината е общинска собственост и включва:

- стадиони в гр. Сапарева баня, селата Сапарево, Ресигово и Овчарци;
- спортна площадка в с. Сапарево, изградена по проект: „Реконструкция на открити детски площадки и велоалея в ОДЗ „Света Анна” – град Сапарева баня, област Кюстендил”, по програмата ПУДООС към МОСВ, Национална

кампания за чиста околна среда - 2013г.” на тема: „ОБИЧАМ ПРИРОДАТА И АЗ УЧАСТВАМ”

- физкултурен салон и покрит плувен басейн в ОУ „Хр. Ботев”, гр. Сапарева баня;
- ПВЛ „Рилски езера” – с общинско участие, пусната в експлоатация на 01.04.2009г. с дължина 2 136м и капацитет 700 души/час.

На територията на общинския център са пуснати в експлоатация открити плувни басейни, а през 2010 г. е рехабилитиран и пуснат в експлоатация и откритият плувен басейн към Специализираната болница за рехабилитация – гр. Сапарева баня.

Предвижда се изграждането на нови спортни площадки и съоръжения на територията на общината.

Въпреки положените усилия в това направление, като цяло спортната инфраструктура в Сапарева баня, се характеризира с амортизираност на голяма част от съоръженията и ниската приложимост за развитие на масов и представителен спорт. За целта е необходимо осигуряване на публично - частно партньорство за финансиране на тези инициативи. Необходимо е да се извършат ремонтни дейности на следните основни обекти:

- Основен ремонт на съблекалните на стадиона в гр. Сапарева баня;
- Пълна реконструкция на лекоатлетическата писта на стадиона и покриване с тартанова настилка;
- Изграждане на 2-3 комбинирани спортни площадки в гр. Сапарева баня.
- Разширяване на три километровата писта за ски бягане в с.Паничище – местността Аждера.
- Основен ремонт на зимната спортна база в местността Аждера, Паничище.

Препоръки:

Необходимо е да се изгради нова и да се подобри спортната инфраструктура в планината, за което общинската администрация следва да се фокусира в провеждането на активен диалог с инвеститори за установяване модели на публично-частно партньорство, фокусиране на интерес и предоставяне на възможности за ползване на насърчителни мерки по ЗНИ на територията на общината.

4.3. БИЗНЕС ИНФРАСТРУКТУРА

На територията на община Сапарева баня, инфраструктурата на бизнеса е недостатъчно представена. Населението има достъп и ползва услугите на ограничен брой банкови институции - клонове на две банки, които имат офиси в гр. Сапарева баня, както и от поделенията на “Български пощи” ЕАД, с представителства във всички населени места на територията на общината.

Застрахователните услуги са слабо развити и се извършват от брокери и агенти - частни лица, които са представители на почти всички големи застрахователни компании.

4.4. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Административната структура на общината включва Общински съвет с 13 общински съветници, 1 кмет на община, 2 заместник кмета, 3 кмета на кметства. Структурата на администрацията включва длъжности, пряко подчинени на кмета на общината- секретар, юрисконсулт, главен архитект, дирекция „ФСДУС” и две дирекции, пряко подчинени на двамата заместник кметове – една в общата администрация и една в специализираната администрация:

На територията на община Сапарева баня има поделение на РУП – Дупница.

Общината няма съдебна структура на територията си. Населението на общината се обслужва от Районния съд в град Дупница.

4.4.1. АДМИНИСТРАТИВНО И ТЕРИТОРИАЛНО УСТРОЙСТВО

Община Сапарева баня е административно - териториална единица по смисъла на Закона за административно и териториално устройство в Република България (ЗАТУРБ), част от област Кюстендил. Административен център на общината, е град Сапарева баня. Съгласно Закона за регионалното развитие, област Кюстендил се включва към Югозападния район за планиране (ЮЗРП). Община Сапарева баня включва 5 населени места, от които 1 град и 4 села.

За подобряване на физическата и жизнената среда на община Сапарева баня и за осигуряване на устойчива и екологична среда с по-високо качество на живот и нови възможности за икономическо развитие и социален просперитет и утвърждаване като привлекателно място за живеене и като притегателен център за инвеститори и посетители, е необходима гъвкавост при прилагане на местни политики. Политиката за пространствено развитие ще бъде определена главно от концепция за пространствено развитие на община Сапарева баня, която към момента на разработване на Общинския план за развитие на община Сапарева баня за периода 2014-2020, не е изготвена.

Горепосоченият стратегически документ ще се изготви в съответствие с Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 (НКПР) – средносрочен стратегически документ, който дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики. Заедно с Националната стратегия за регионално развитие 2012 – 2022 г., тя е основен документ и дългоочакван инструмент за интегрирано планиране и устойчиво пространствено, икономическо и социално развитие.

Концепцията за пространствено развитие на община Сапарева баня ще определя средносрочните перспективи и цели за пространствено развитие на територията ѝ по отношение на мрежата от населените места, връзките със съседните общини и областния център, както и интегрирането на територията на общината в регионалната транспортна, енергийна и телекомуникационна мрежа. Тя ще съдържа:

- функционално - йерархична структура на мрежата от населени места в общината и връзки с центровете на съседните общини, областни и други градски центрове, свързани с развитието на общината.
- оси на развитие - с регионално, над общинско и общинско значение и връзки с осите на развитие на съседни общини и с националните оси.
- транспортни и други инфраструктурни мрежи - с областно и местно значение, включително връзки със съседни общини и трансгранични връзки.
- функционално зониране на пространството - индустриални и бизнес зони с регионално и местно значение на територията на общината, зони за туризъм и отдих с регионално и местно значение, зони за транспортни дейности, защитени територии,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

пространствена организация на инфраструктурата в областта на здравеопазването и образованието.

4.5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

4.5.1. ЕКОЛОГИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Територията на община Сапарева баня се характеризира с добри показатели по отношение състоянието на околната среда. Едно от предимствата на общината, е чистата природа, което е предпоставка за производствени и селскостопански дейности в екологично запазена среда. На територията на общината няма контролни пунктове и система за измерване състоянието на компонентите на околната среда – въздух, води, почви, шум и др., което не дава пълна и регулярна представа за състоянието на околната среда.

Контролът върху състоянието на околната среда се провежда от ИАОС по определени компоненти на средата и фактори в съответствие с поредицата от специализирани закони за управление на околната среда, приети през последните години за сближаване със законодателството на ЕС.

КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Състоянието на качеството на атмосферния въздух на територията на общината, се обуславя от редица фактори: географско положение, структура и степен на икономическо развитие, горивни процеси, производствени процеси, производство на топло и ел. енергия, пътен транспорт, третиране и депониране на отпадъци, селскостопански дейности, пренос на въздушни маси от други райони.

Разглеждайки посочените фактори, влияещи върху качеството на атмосферния въздух /КАВ/ трябва да отбележим, че територията на община Сапарева баня е в благоприятно положение.

Географското разположение и надморската височина предпазват от натрупване и застояване на въздушни маси, не благоприятстват натрупването на вредни емисии.

Липсата на производствени мощности замърсяващи атмосферния въздух благоприятстват КАВ.

В следствие включването на част от общината в територията на НП "Рила", запазената природа, неразвита промишленост, малък брой хора и автомобили, се определя и чистотата и добрите показатели на качеството на атмосферния въздух.

КАЧЕСТВО НА ВОДИТЕ

На територията на общината се замърсява предимно река Джерман, като основните замърсители са битово - фекалните отпадни води. Това обуславя и необходимостта от изграждане на Пречиствателни станции за отпадни води. Изграждането на такива съоръжения ще доведе до значително подобряване на качеството на водите, както и благосъстоянието и начина на живот на населението.

ПОЧВИ

Най - високите части от територията на община Сапарева баня, са покрити с кафяви горски почви, като в района на разпространението им, ерозията е силно развита. В по-ниските части обикновено са разположени канелени горски почви, делувиални почви, делувиално-ливадни почви, алувиално-делувиални почви и алувиално-делувиално ливадни.

Няма значителни проблеми, които да застрашават екологичното състояние на почвите. Основните заплахи произтичат от:

- газовете от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат под формата на киселинни дъждове;
- комунално-битова дейност – изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение замърсяват почвите и подпочвените води;
- изсичане на горите, водещо до изтощаване на почвите, ерозия и засоляване;
- производството на нитратна земеделска продукция.

ОТПАДЪЦИ

На територията на община Сапарева баня се образуват различни видове отпадъци, като преобладават делът на битовите и селскостопанските. Процентното участие на производствените отпадъци е незначително. В общината е внедрена система за разделно събиране на отпадъци. Организирано сметосъбиране и сметоизвозване на ТБО има във всички населени места.

Сериозен проблем за общината е депонирането и преработването на твърдите битови отпадъци. В момента се използват няколко нерегламентирани сметища. Използва се методът на запръстяване на слоеве отпадък, след което продължава натрупване на отпадъци в следващ слой.

Община Сапарева баня е сред учредителите на регионално сдружение за изграждане и експлоатация на завод за преработка на битови отпадъци в Дупница, заедно с общините Дупница, Кюстендил, Трекляно, Невестино, Бобов дол и Бобошево.

ШУМ

На територията на община Сапарева баня не се констатира шумово натоварване на околната среда. Характерно е шумовото натоварване от автомобилния транспорт.

РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА

На територията на община Сапарева баня няма предпоставки за радиационно влияние върху средата.

Общата оценка за състоянието на околната среда в община Сапарева баня е много добро. Природните и климатични дадености на територията са с благоприятни екологични характеристики. В градската част липсват крупни производствени замърсители. От анализа на съществуващото състояние на околната среда, могат да се формулират следните основни проблеми на територията на общината:

- наличие на нерегламентирани места за депониране на отпадъци;
- няма изградено регионално депо за ТБО;
- няма изградени пречиствателни станции за отпадни води;

- наличие на ерозия.

ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

Зелените площи са недостатъчни, като площ и брой за населените места в общината. Това, обаче не създава сериозни екологични проблеми на населението, защото територията е със силно развита растителност и многобройни планински и полупланински зони. Основният проблем преди всичко се състои в това, че поддържането на парковете и градините в населените места е недостатъчно. Във връзка с опазването на природата и развитието на туризма, следва да се полагат постоянни грижи и даденостите да се използват за прогресивни цели.

ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Община Сапарева баня е една от общините, в които не се наблюдава наличие на значими екологични проблеми или зони с нарушени екологични параметри. Сериозни замърсявания и увреждания на околната среда, застрашаващи човешкото здраве, не се наблюдават, което е предпоставка за високо качество на живот за жителите и посетителите на общината.

Основните програмни и стратегически документи, свързани с опазването на околната среда в общината са недостатъчни или следва да бъдат актуализирани. Използването на такива програми ще позволи по-ясното дефиниране и отстраняване на съществуващите проблеми в тази сфера, начините и стъпките за тяхното решаване (например конкретни проекти), както и възможните източници на финансиране.

За тази цел следва да се изготви анализ на постигнатото в периода 2007 - 2013г., да се актуализират целите и приоритетите за следващия планов период, както и да се изготви набор от количествени и качествени индикатори, позволяващи оценка на напредъка при изпълнението на съответните програми.

Приоритетните насоки за бъдещата работа в сферата на опазване на околната среда са: решаването на проблемите с водоснабдяването и замърсяването на водите, отпадъците, решаване на проблемите с атмосферното замърсяване от бита и пр. Осигуряване на достъпност и популяризиране на богатото биологично разнообразие и защитените

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

територии в общината, също следва да бъде приоритет с оглед значимостта им за развитието на туризма, който е важен източник на доходи за местното население.

Друг значим аспект при формирането на бъдещата екологична политика на общината, е оценка на очакваните промени в климата и влиянието им върху територията на община Сапарева баня, свързани най-вече с промяната в режима на температурите и валежите, загубата на биологично разнообразие, щетите върху селското и горското стопанство от засушавания, пожари и др., нарастването на честотата и интензитета на екстремните климатични събития, както и защитата на населението от природни бедствия.

В тази връзка, при определяне на политиката си за развитие, общинската администрация следва да отчете трите основни приоритета на Стратегията „Европа 2020” в сферата на климатичните промени и енергията, а именно:

- намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % (или дори с 30 %, ако бъдат изпълнени условията) спрямо 1990 г.;
- добиване на 20 % от енергията от възобновяеми енергийни източници;
- увеличаване на енергийната ефективност с 20 %.

Територията разполага с уникални природни и водни ресурси, съхранена природа и богато културно-историческо наследство, които са предпоставки за развитието на балнеоложки и специфичен туризъм, селско стопанство, устойчиво горско стопанство и развита промишленост. Общината ще разработи програма за развитие на туризма, която е от изключителна важност за икономическото развитие на района. Следвайки програмата, общината максимално ще използва природния потенциал за развитие на туризма и ще се превърща в привлекателно място за туристи, гости и хора с различни здравословни проблеми.

На територията липсват ярко изразени екологични проблеми, замърсявания и увреждания на околната среда, застрашаващи човешкото здраве, което е предпоставка за високо качество на живот за жителите и посетителите на общината.

4.6. SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът на община Сапарева баня е обективно следствие от социално–икономическия анализ. Включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

идентифицират силните и слабите страни на общината и оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи пред общинското развитие.

Силни страни	Слаби страни
- Благоприятни природни и климатични условия; - Наличие на ресурси за развитие на планински, балнеоложки / уелнес и религиозно – културен, селски и алтернативен туризъм, геотуризм и пр.; - Ясно изразен инвеститорски интерес; - Благоприятни условия за развитие на селското стопанство – традиционно и екологично; - Предпоставки за развитие на хранително-вкусовата и преработвателна промишленост; - Наличие на разнообразен горски фонд, позволяващ развитие на алтернативен туризъм, дърводобив и дървообработване; - Близост и сравнително добра достъпност до потенциални пазари, транспортни коридори и пр.; - Техническа инфраструктура в сравнително добро състояние; - Висок дял на активно население.	- Л и п с а н а конкурентноспособна и развита икономика; - О т с ъ с т в и е н а високотехнологична икономика; - И з о с т а в а щ о развитие на аграрния сектор; - Н и с к а з а е т о с т , висока безработица и ниски доходи; - О г р а н и ч е н и външни инвестиции; - Н е д о с т а т ъ ч н о развита подкрепяща туристическия потенциал инфраструктура и услуги, стара леглова база; - О г р а н и ч е н д о с т ъ п до социални и здравни услуги; - Л и п с а н а условия за квалификация и преквалификация на населението; - Н е д о б р о състояние на инфраструктура за пречистване на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Силни страни	Слаби страни
	в о д и и о т п а д ъ ц и . - Недостатъчна техническа осигуреност по отношение на пожарната безопасност в горите и борбата с ерозията и залесяването; - Малък брой публично-частни партньорства.
Възможности	Заплахи
- Диверсифициране на туристическия и балнеоложки продукт с цел осигуряване на целогодишна заетост (изграждане на нови ски – зони, леглова база, голф игрища и прилежаща инфраструктура); - Подобряване на туристическия маркетинг и създаване на туристически атракции; - Възможности за привличане на частни инвеститори и средства от фондовете на Европейския съюз; - Създаване на условия и развитие за биологични земеделски стопанства; - Създаване на условия и развитие на предприятия от сектор услуги и хранителната и хранително – вкусова промишленост; - Създаване на квалификационен и образователен център в области, подпомагащи туризма и балнеологията; - Развитие на дърводобив и обработка; - Конкурентноспособно развитие на МСП; - Осигуряване на заетост и нови работни места; - Трудова мобилност на кадрите; - Изграждане и модернизиране на инфраструктура на здравеопазването и спортните дейности; - Изграждане и рехабилитация на техническата и екологична инфраструктура; - Използване на геотермалните ресурси за отопление и производство на електроенергия; - Коопериране и сътрудничество между	- Продължаващо влияние на световната икономическа криза; - Загубата на инвеститорски интерес; - Негативно влияние на глобализацията, климатичните промени, енергийната зависимост; - Невъзможност да се получи финансиране от структурните фондове на ЕС, с което да се затрудни реализацията на инвестиционните проекти в общината; - Липса на активност на местните НПО и бизнеса за разработване на проекти за усвояване на средства от европейските фондове; - В и с о к п р о ц е н т н а б е з р а б о т и ц а , н и с к и д о х о д и и ж и з н е н с т а н д а р т ; - Задълбочаване на демографските проблеми и застаряване на населението; - Забавяне на комасацията на земята и липса на интерес от сдружаване между отделните земеделски производители и фермери за създаване на модерно земеделие и прилагане на съвременни методи; - Забавяне решаването на проблемите с депонирането на ТБО и отвеждането на отпадни води; - Увеличаване на нарушените територии в резултат на строителни дейности по туристически проекти и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

общината и съседни общини за съвместно развитие на туристически маршрути, маркетинг и реклама на дестинациите. - Изграждане на комплексни инвестиционни проекти - „Дестинация Рила“, туристически център Паничище и др. - Включване на община Сапарева баня в територията на Геопарк Рила.	липса на средства за тяхната рекултивация; - Проява на свлачищни и срутищни процеси в планинската част на общината; - Незаконна сеч и браконьерство в горите; - Действащо законодателство в частта строителство в горски и защитени зони; - Общ икономически упадък, финансови кризи, лоша бизнес среда.
--	--

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

III. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020Г.

3.1. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА ПЛАНИРАНЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Общинският план за развитие на Община Сапарева баня е стратегически документ, даващ визия, насоки и действия за желаното устойчиво развитие на общността за седемгодишен период от време. Изготвянето му, от една страна, надгражда планираното и осъщественото за предходния планов период, а от друга е подчинено и обвързано с тенденциите и политиките, заложи в стратегическите програмни документи от по – висок порядък.

Рамката, която определя записаното в ОПР 2014 – 2020г., акцентира върху:

- резултатите, изводите и препоръките от извършения социално – икономически и SWOT анализ, тенденциите в развитието и потенциала на територията;
- генералните приоритети и принципи на регионалните, държавни и европейски стратегии и политики;
- вижданията и препоръките на структурите на бизнеса и гражданското общество към функциите и работата на местната власт.

Ключовите промени в стратегическата рамка за новия планов период се определят от кохезионната политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, разписани в стратегия „Европа 2020” и „Териториален дневен ред на ЕС - 2020”, както и от отзвука им в Националната програма за развитие „България 2020”, Националната концепция за пространствено развитие 2013 – 2025г. и др. национални стратегии и политики. Рамката отразява принципните моменти и документите от по-ниско йерархично ниво, каквито са Регионалният план за развитие на ЮЗР и Областна стратегия за развитие на Област Кюстендил 2014 – 2020г.

Стратегията “Европа 2020” въвежда за плановия период 2014 – 2020г., три направления на развитие:

- интелигентен растеж – обославящ се от икономика на знания и иновации;

- устойчив растеж – акцентиращ върху нисковъглеродна икономика, ВЕИ и конкурентоспособност чрез ефективно използване на ресурсите, добра бизнес среда за МСП и активно предприемачество;

- приобщаващ растеж – паралелно развитие и на традиционната икономика с висока заетост на нискоквалифицирана работна ръка, буфер срещу бедността, средство за социално и териториално сближаване.

Посочените направления дават отражение върху формулираните приоритети за развитие на държавите от ЕС в „Териториален дневен ред на ЕС - 2020“, а именно:

1. Полицентрично и балансирано териториално развитие – иновативни мрежи между градовете;

2. Интегрирано развитие – в градовете, в селските и в специфичните/неформални райони;

3. Териториална интеграция в граничните и транснационални региони – трансгранично коопериране;

4. Конкурентоспособност на регионите чрез силни местни икономики;

5. Подобрена обвързаност между индивиди, общини и предприятия – децентрализация, достъпност от центъра към периферията;

6. Управление и обвързване на природните и културни ценности на регионите.

Националният ангажимент по изпълнение на приоритетите, разписани в Стратегия «Европа 2020», е в основата на разработения документ Национална програма за реформи 2011 – 2015г. Програмата се актуализира всяка година, като настоящият ОПР е съгласуван с

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

актуализацията от април 2013 г. Основните цели, които РБ поема, са свързани с текущите нужди и предизвикателства пред икономиката, а именно:

- По-добра инфраструктура - по-добра свързаност с останалите региони, достъпни услуги и по-добра свързаност помежду им и с по-слабо развитите територии, запазване и утвърждаване на българското културно-историческо наследство и природно богатство;

- Конкурентоспособна младеж - намаляване на дела на преждевременно напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование, стимулиране на заетостта на младежите и др.;

- По-добра бизнес среда – по - ниска данъчна тежест за бизнеса и домакинствата в ЕС, намаляване на броя на живеещите в бедност и осигуряване на по - висока заетост, повече инвестиции (вкл. в НИРД и иновации), фискална стабилност;

- По-голямо доверие в държавните институции – ефективна съдебна система и гарантиране на върховенството на закона, защита на интересите на гражданите и бизнеса, социална справедливост и сигурност.

Националната програма за развитие „България 2020” е националният документ от най – висок стратегически ранг, който определя приоритети и целите на развитие на страната, с оглед постигане заложените принципи в Стратегия «Европа 2020». Националната програма съдържа осем приоритни направления за развитие:

- Приоритет 1: Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила – разписаните дейности са: повишаване на доверието в образователната система; нарастване на дела на заетостта, свързан с целенасоченото използване на знанията и уменията; увеличаване на иновативния потенциал и конкурентоспособността на икономиката; постигане на по-висока производителност на труда и подобряване на жизнения стандарт на заетите; възможности за по-широко социално включване; изграждане на по-добра инфраструктура за образованието и здравеопазване, с осигуряване на по-добър здравен статус и по-качествена и здравословна околна среда на населението.

- Приоритет 2: Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване – мерките се отнасят до превенция, социално включване и смекчаване на последиците от социалното изключване на лица в неравностойно положение.

- Приоритет 3: Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал – мерките са насочени към развитие на потенциала на българските райони и превръщането им в привлекателно място за живеене и бизнес, със съхранена природа и уникални културни паметници и традиции.

- Приоритет 4: Развитие на земеделието за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси - приоритетните дейности са насочени към балансиране на отрасъла, преодоляване на технологичното изоставане, повишаване на общата производителност, подобряване и опазване на околната среда.

- Приоритет 5: Подкрепа за развитие на високопроизводителна индустриална база и модерна иновативна инфраструктура, стимулиране на иновативната активност и научните изследвания.

- Приоритет 6: Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.

- Приоритет 7: Изграждане на адекватна енергийна инфраструктура, подкрепа за повишаване на ресурсната ефективност и намаляване на енергийната зависимост – мерки насочени към изграждане на енергийни инфраструктурни мрежи и подобряване на конкурентоспособността на българската икономика.

- Приоритет 8: Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари – дейности по изграждането и реконструкцията на транспортната инфраструктура и създаването на оптимални условия за развитие на икономиката, за подобряване на достъпа до пазари и за ограничаване на замърсяването на околната среда.

Във връзка с Приоритет 3, с Постановление № 696 от 24 август 2012 г. на Министерски съвет, е приета Националната стратегия за регионално развитие 2012 – 2022г. НСРР е основополагащ документ, определящ стратегическата рамка на държавната политика за балансирано и устойчиво развитие на регионите в контекста на общата европейска кохезионна политика. Стратегията играе важна роля за постигане на съответствие и взаимно допълване между целите и приоритетите на политиката за

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

регионално развитие и секторните политики и стратегии, които спомагат за балансирано развитие на районите. Мерките, които предвижда, подкрепят развитието на съвременна икономика, стимулиране на предприемачеството, развитие и модернизиране на инфраструктурата, създаване на устойчиви работни места и технологично развитие.

Друг документ, очертаващ стратегическата рамка за изготвяне на ОПР 2014 – 2020г. на община Сапарева баня, е Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025г. НКПР е средносрочен документ за подпомагане на правилното насочване на средствата по оперативните програми в следващия програмен период от 2014-2020 г., към зони с натрупани диспропорции, но и към такива с най-подходящи условия и неизползван потенциал. В документа са отчетени най-важните приоритети в транспортно-комуникационната и инженерно-техническата инфраструктура, които са от изключително значение за обвързаността на страната със съседните страни и региони и за отварянето на страната към глобализацията се свят. Стратегическите ѝ цели обхващат - интегриране в европейското пространство, полицентрично териториално развитие, пространствена свързаност и достъп до услуги; съхранено природно и културно наследство, стимулирано развитие на специфични територии, конкурентноспособност чрез зони за растеж и иновации.

Като документ от ниво 2 на стратегическо планиране, който отчита специфичните характеристики, състоянието и потенциалът на района, е Регионалният план за развитие на ЮЗР 2014 – 2020 г. Той определя приоритети за местно устойчиво развитие, изхождайки от стратегическите цели на НСРР. Съобразявайки се с резултатите от социално – икономическия анализ на региона, институционалните и стратегически рамки и документи, нагласите на обществеността и местните общински и частни организации, динамично и устойчиво развитие, висок икономически растеж и заетост, подобро качество на живот, съхранено природно и културно наследство, визията за развитие на ЮЗР е за „национален еталон за балансирано развитие чрез интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.” В Регионалният план за развитие на ЮЗР са заложили следните приоритети:

- Приоритет I. Повишаване конкурентноспособността на регионалната икономика;
- Приоритет II. Развитие на техническата инфраструктура;
- Приоритет III. Опазване и подобряване на състоянието на околната среда;

- Приоритет IV. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси и подобряване качествата на урбанизираната среда.

Стратегическата рамка на ОПР на община Сапарева баня за разглеждания период, е пряко свързана и в унисон с Областна стратегия за развитие на област Кюстендил от ниво 3 за 2014 – 2020 г.

Визията за развитие на област Кюстендил 2014 – 2020 г., е формулирана по следния начин: „Социално - икономическо развитие, достигащо средноевропейските показатели, базирано на балансирано използване на природните ресурси, наследство от хилядолетна история и култура, европейско териториално сътрудничество, съвременна комплексна инфраструктура, с привлекателни условия за бизнес и инвестиции, хармонична социална среда за живот, труд и отдих и непрекъснато развитие на човешкия капитал, възраждащи се традиции и слава като балнеоложки център и "Овощната градина" на България».

Заложена е прогнозата, че в резултат от прилагането на Стратегията за развитие на област Кюстендил, ще се повиши значително степента на икономическо развитие и ще се подобрят условия за живот в населените места в областта, като стремежът е към приближаване към средното ниво на социално-икономическо развитие в ЕС, реализирайки интелигентен, устойчив, приобщаващ и щадящ околната среда и нейните ресурси растеж. Ще се разчита на специфичния потенциал на областта за развитие на традиционните отрасли и използване на стратегическото му географско положение. За реализирането на визията се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства. Освен това се обръща внимание на запазването и подчертаването на регионалната идентичност на района и неговото културно богатство и многообразие.

Изведените стратегически цели в плановия документ, са както следва:

1. Социално-икономическо развитие на базата на устойчив икономически растеж, чрез развитие на конкурентноспособна диверсифицирана регионална икономика, основаваща се на “икономика на знанието” и развитие на електронното управление и човешкия капитал. Прилагане на съвременни социални политики.

2. Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване на техническата инфраструктура и свързаността в областта и качеството на средата в населените места.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3. Развитие на Европейско териториално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване.

4. Запазване и подобряване качествата на околната среда чрез интегриране на глобалните екологични цели и развитие на екологичната инфраструктура.

3.2. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Настоящият Общински план за развитие на община Сапарева баня, се явява надстройка и е тясно свързан със стратегическия документ за предходния планов период 2007 – 2013г. В последния, е формулирана следната визия за развитие на общината към 2013г.: „Община Сапарева баня – развит туристически център и устойчива общност с конкурентноспособна икономика, гарантираща заетост и растеж, модерна инфраструктура, качествена жизнена среда, чиста природа и проспериращо население”.

Предлаганата визия за актуалния период на развитие е сходна, като я доразвива в главна стратегическа цел и четири стратегически цели. Заложените цели и приоритети запазват логиката на тези от предходния ОПР, като доразвиват и поставят акценти върху измененията в стратегическата рамка.

Отчетени са конкурентните предимства и възможности въз основа на географското положение, природни и културно – исторически дадености и съществуващата инфраструктура и човешки капитал като потенциал за развитие, на базата на които да се доразвият дейностите по цялостно благоустройство и подобряване състоянието на територията.

Общинският план за развитие на община Сапарева баня е хармонизиран със затвърдени принципи на стратегическо планиране на местното развитие, основни от които са:

- обвързаност на планираните мерки по между си за съвместно подобряване на местното развитие;
- съответствие с принципите и правилата за прилагане на структурните инструменти в областта на регионалната политика на ЕС;
- координация и съгласуваност с европейските, националните и местните политики;

- информираност и публичност на процесите на планиране и програмиране, финансиране, изпълнение, наблюдение и оценка в областта на интегрираното регионално и местно развитие;

- съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие, със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;

- концентрация на усилията, човешките ресурси и финансовите средства за осъществяване на належащите в стратегията цели;

- отвореност за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към бързо променящите се условия на средата, в която ще се реализира стратегията;

- партньорство между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения.

Стратегическите цели показват посоката за развитие в основните проблемни области – икономическо развитие, инфраструктура, социална сфера, околна среда и др. Социално – икономическият анализ и SWOT-анализът очертаха голям брой проблеми и възможности за развитието на територията. От друга страна, ограничеността на възможностите и ресурсите, налага съсредоточаване на усилията по приоритети. Изборът на приоритети за устойчивото и балансирано развитие на общината бе подчинено на няколко важни критерия, като надграждане на силните страни и изграждане на конкурентни предимства на национално ниво, острота на регистрираните проблеми, неотложност на разрешаването на проблемите, налични възможности за решаването на проблемите, връзка на дадения проблем с други проблеми. В рамките на всеки приоритет са формулирани специфични цели и мерки, включващи сходни по характер конкретни дейности, насочени към постигането на дефинираните в стратегията цели. Планираните мерки ще надградят и подчертаят силните характеристики и се стремят да преобразуват и преодолеят слабостите, очертани в SWOT-анализа.

В резултат на проведените проучвания сред местната общност, на база изготвения социално-икономически анализ, SWOT-анализ и генерираните изводи за тенденциите в развитието, текущото състояние и бъдещия потенциал за развитие и в съответствие със

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

стратегическите и програмни документи на по-високо ниво, беше формулирана следната **визия за развитие на общината:**

ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ

Благоприятно място за живот, развит туристически и балнеоложки център с конкурентноспособна икономика, основана на знание, растеж и заетост, с достъпна и качествена среда и съхранена природа.

Община Сапарева баня програмира своите дългосрочни възможности за развитие, устойчив икономически растеж и повишаване на благосъстоянието, основавайки се на характерния потенциал, в налагането и идентифицирането ѝ като привлекателна дестинация за планински, балнеоложки, селски и екотуризм и пр.

Приоритетни за развитието на общината ще бъдат дейностите, подкрепящи развитието на туристическия сектор и балнеологията и стимулиращи привличане на нови инвестиции, което ще допринесе и за повишаване на заетостта – постоянна и сезонна.

Ще се подкрепят допълващи дейности, които осигуряват условия за създаване на малък и среден бизнес, свързан с основните ресурсни дадености – аграрно и горско стопанство, хранителна, лека и преработвателна промишленост и услуги.

Образователната, здравната и социалната инфраструктури ще се адаптират към съвременните изисквания и действителност, опирайки се на стратегическите документи и политики. Ще се предприемат действия за повишаване на заетостта, като специално внимание се отдели на младежите и трайно безработните и преодоляване на социалното изключване.

Ще се подкрепи експонирането и социализацията на недвижимите паметници на културата на територията на общината, даващи добавена стойност към развитието на икономическия сектор.

Ще се извършат необходимите инвестиции в техническа инфраструктура, гарантиращи привлекателност и достъпност на територията и населените места.

3.3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

За достигане ниво на развитие на общината, стратегическият документ има за задача да фокусира управленските процеси и да даде рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че да се възстанови икономическата жизнеспособност и да се създадат конкурентни предимства на база съществуващия потенциал. Формулирани са следните стратегически цели:

Главна стратегическа цел – Постигане на качествен и устойчив икономически и социален растеж на местно ниво

С оглед на поставената главна стратегическа цел, Общинският план за развитие на община Сапарева баня за периода 2014-2020 г., поставя следните **4 стратегически цели**:

Стратегическа цел 1: Повишаване качеството на живот чрез интелигентно и устойчиво икономическо развитие и растеж.

Стратегическа цел 2: Балансирано и устойчиво развитие на територията и повишаване достъпността на населените места.

Стратегическа цел 3: Осигуряване на достъп до качествени услуги и среда - социални, здравни, образователни, културни.

Стратегическа цел 4: Увеличаване потенциала на администрацията.

Така формулирани, целите въвеждат конкретни параметри във визията за развитие. Тяхното постигане е обвързано с правилно определяне на приоритетите, идентификация на съответстващи на целите и приоритетите мерки, разработване на конкретни дейности и проекти.

Определянето на приоритетите е динамичен процес, който зависи от степента на изпълнение на заложените мерки, както и от външни фактори. Приоритетите могат да бъдат променяни при проявлението на факторите на средата, било то външни или вътрешни. Процесът на тяхното определяне и актуализиране е задължение на общината, като за целта е препоръчително успоредно с мониторинга по изпълнение на ОПР, да се извърши и средносрочен преглед на документа с цел неговото адаптиране към актуалните условия.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3.4. ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ И МЕРКИ

Приоритетите за развитие на община Сапарева баня произтичат от визията за развитие и поставените стратегически дългосрочни цели. Те определят посоката на развитие и рамката на институционалните и инвестиционни усилия от страна на администрацията. Дефинирани са приоритетните области, към които ще бъдат насочени усилията на социално-икономическата политика за устойчиво и балансирано развитие.

Четири са приоритетните области, разглеждани в плана за развитие на община Сапарева баня:

Приоритет 1 „Устойчиво развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика”.

Извеждането на този приоритет определя община Сапарева баня, основано на характерните природни специфики и дадености, като икономика с приоритет развитието на туризма и балнеологията и специфичните и допълващи ги стопански сектори и производства и стимулирането на заетостта и развитието на човешкия капитал в тези направления.

Приоритет 1 ще бъде реализиран от следния набор от специфични цели и мерки:

Специфична цел 1. Подобряване и развитие на условията за туризъм и балнеология.

Мярка 1. Подобряване условията и инфраструктурата за туризъм.

Мярка 2. Подобряване условията и инфраструктурата за балнеология.

Мярка 3. Проучване, експониране и социализиране на природните, археологически и културни паметници и дадености.

Мярка 4. Осигуряване на публичност и подкрепа за развитие на туризма и балнеологията.

Специфична цел 2. Подобряване условията и развитие на ключови производства в района.

Мярка 1. Стимулиране на селскостопанския сектор и създаване на условия за алтернативни стопанства и дейности.

Мярка 2. Стимулиране и подобряване условията за развитие на хранителната, хранително – вкусовата и преработвателна дейност.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 3. Стимулиране и подобряване условията за развитие на сектор услуги.

Мярка 4. Създаване на условия и насърчаване на инвестициите.

Специфична цел 3. Повишаване на заетостта и подобряване качеството на човешкия капитал.

Мярка 1. Подобряване условията за квалификация и преквалификация на населението.

Мярка 2. Подобряване достъпа до информация и подпомагане на проектите за заетост и стопанска инициатива.

Мярка 3. Подкрепа за технологично развитие и иновации.

Приоритет 2 „Балансирано и устойчиво развитие на териториалната достъпност и инфраструктура”

Приоритетът е насочен към развитие на потенциала на общината и превръщането ѝ в привлекателно място за живеене и бизнес, със съхранена природа и уникални културни паметници и традиции. Мерките, реализирани по този приоритет, ще допринасят за интегрираното развитие на територията, за подобряване на техническата инфраструктура и за засилване на икономическото, социалното и териториалното сближаване.

Приоритет 2 ще се реализира чрез следния набор от специфични цели и мерки:

Специфична цел 1. Подобряване на плановата и проектна осигуреност.

Мярка 1. Изготвяне на общ устройствен план на община Сапарева баня, устройствени планове и проекти, цифровизация.

Специфична цел 2. Подобряване и развитие на техническата инфраструктура.

Мярка 1. Рехабилитация и подмяна на пътна и улична мрежа и инфраструктурата.

Мярка 2. Рехабилитация и подмяна на водопроводна и канализационна инфраструктура.

Мярка 3. Изграждане и подмяна на екологична инфраструктура.

Мярка 4. Подобряване на енергийна инфраструктура и енергийна ефективност.

Мярка 5. Изграждане на ВЕИ.

Специфична цел 3. Подобряване качеството на живот чрез достъпна околна среда.

Мярка 1. Подобряване елементите на зелената система.

Мярка 2. Подобряване управлението на отпадъците.

Мярка 3. Запазване на биоразнообразието и природните ресурси.

Приоритет 3 „Постигане на благосъстояние чрез подобряване на услугите и развитието на човешкия капитал”

В основната си част, дейностите по приоритета ще намерят финансиране чрез оперативни програми “Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 г., „Наука и образование за интелигентен растеж” 2014-2020 г., „Програма за развитие на селските райони” 2014-2020 г. Мерките в него са ориентирани към разширяване на достъпа до качествено образование; постигане на по-голяма гъвкавост на образователната система, спрямо промените в пазара на труда; създаване на условия за качествена заетост, гарантираща социално включване; подобрен достъп до здравеопазване; осигуряване на по-добър здравен статус на населението и подобряване на социалното включване, подкрепа за развитие на културни дейности, спорт и отдих.

Приоритетът включва мерки, които целят постигането на четири специфични цели.

Специфична цел 1. Подобряване на образователната среда и инфраструктура.

Мярка 1. Подобряване на материалната и техническа база.

Мярка 2. Актуализиране и развитие на формите за квалификация и преквалификация.

Мярка 3. Изграждане на благоприятна среда за среща на образованието и бизнеса.

Специфична цел 2. Подобряване на здравните услуги.

Мярка 1. Подобряване на материалната и техническа база.

Мярка 2. Създаване на условия за повишаване на информираността за превенция и профилактика.

Специфична цел 3. Подобряване на социалните услуги.

Мярка 1. Подобряване и разширяване на набора от социални услуги и подкрепа за уязвимите групи.

Специфична цел 4. Създаване на благоприятни условия за културен и социален живот и спорт.

Мярка 1. Подобряване състоянието на местните културни институции.

Мярка 2. Подпомагане развитието на самодейните инициативи и събитийен календар.

Мярка 3. Изграждане на нова и подобряване състоянието на съществуващата спортна инфраструктура.

Мярка 4. Подкрепа за спортни инициативи и активност на населението.

Приоритет 4 „Укрепване на административния капацитет”

Приоритетът е насочен към осигуряване на адекватна институционална среда и предоставяне на ефективни публични услуги, като необходими условия за благоприятна бизнес среда и икономически растеж.

Специфична цел 1. Подобряване и развитие на административния капацитет.

Мярка 1. Подобряване достъпа на административно обслужване.

Мярка 2. Повишаване квалификацията на администрацията.

Специфична цел 2. Насърчаване на партньорства.

Мярка 1. Разширяване на мрежата от партньорски местни и държавни публични организации.

Мярка 2. Създаване на условия за сътрудничество със структурите на гражданското общество и бизнеса.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

IV. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

ТАБЛИЦА 23: ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА НА ОПР САПАРЕВА БАНЯ 2014-2020 Г. В ХИЛ.ЛВ.

Период 2014 - 2020	Местно публично финансиране			Външно публично финансиране						Частно финансиране		Общо
Приоритет	Общински бюджет	Местни публични фондове	Общ дял (%)	Централ ен бюджет	Общ дял (%)	Фондове на ЕС	Общ дял (%)	Други източници	Общ дял (%)	Фондове, фирми	Общ дял (%)	
Приоритет 1 „Устойчиво развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика”	1 213		0,17	101	0,01	41 392	5,68	9 938	1,36	776 916	92,78	829 560
Приоритет 2 „Балансирано и устойчиво развитие на териториалната достъпност и инфраструктура”	2 512		4,21	2 312	3,87	48 730	81,61	3 262	5,46	2 894	4,85	59 710
Приоритет 3 „Постигане на благосъстояние чрез подобряване на услугите и развитието на човешкия капитал”	47		0,47	317	3,22	4 436	45,03			5 052	51,28	9 852
Приоритет 4 „Укрепване на административния капацитет”	7		0,6	150	14,6	873	84,8					1 030
ОБЩО	3 779			2 880		95 431		13 200		684 862		800 152

V. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Основен инструмент за проследяване степента на изпълнение на ОПР, е системата от индикатори за наблюдение и оценка. Изборът на индикаторите се основава на специфичните характеристики на стратегическата част на ОПР и съвременните методи за мониторинг на стратегическото планиране. Новата кохезионна политика на ЕС предвижда съвкупност от индикатори, съобразени с трите цели на стратегията Европа 2020 и предвидени за използване на регионално и местно ниво. Индикаторите са организирани около темите за социалното, икономическото и териториалното сближаване в Европа и предлагат методология за измерване на научно-техническия прогрес, конкурентноспособността, образованието, транспорта, състоянието на околната среда, социалната интеграция, бедността и здравния статус на населението.

Съгласно Методически указания на Министъра на РРБ, е планирана система от индикатори и структурирането ѝ в два основни компонента – **индикатори за въздействие** и **индикатори за резултат**. Двата вида индикатори съвместно позволяват да се определи степента на постигане на целите и приоритетите от съдържанието на ОПР на община Сапарева баня.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за отчитане ефективността на стратегията и политиката за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приносът на това развитие за общото развитие на региона.

Таблица 24. Индикатори за въздействие

Индикатор за въздействие	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Стойност		
				Базова (2013)	Междинна (2017)	Целева (2020)
Стратегическа цел 1: Повишаване качеството на живот чрез интелигентно и устойчиво икономическо развитие и растеж.						
Реализирани	Брой	ИСУН	годишно	0	38	51

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

проекти						
Намаляване на нивото на безработица	%	Агенция по заетостта	годишно	13	11	9
Стратегическа цел 2: Балансирано и устойчиво развитие на територията и повишаване достъпността на населените места						
Дял от населението с подобрена жизнена среда на обитаване	%	Община Сапарева баня	годишно	нп	70	95
Стратегическа цел 3: Осигуряване на достъп до качествени услуги и среда - социални, здравни, образователни, културни						
Дял от населението с достъп до качествени услуги	%	Община Сапарева баня	годишно	нп	70	95
Стратегическа цел 4: Увеличаване потенциала на администрацията						
Служители с повишена квалификация	Брой	Община Сапарева баня	годишно	0	10	16
Реализирани партньорства	Брой	Община Сапарева баня	годишно	0	3	7

От друга страна, индикаторите за резултат се отнасят до наблюдението и оценката изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения от реализацията на интервенциите.

Таблица 25. Индикатори за резултат

№	Индикатор за резултат	мерна единица
1	Равнище на безработица	%
2	Коефициента на заетост	%
3	Коефициент на икономическа активност	%
4	Ремонтирани пътища	км
5	Ремонтирана и подобрена улична мрежа	км
6	Обновени водопроводни и канализационни мрежи	км
7	Изградени пречиствателни станции	брой

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

8	Премахнати нерегламентирани сметища	брой
9	Изградени депа за ТБО	брой
10	Предприятия в общината	брой
11	Произведена продукция в нефинансовите предприятия на общината	хил. лева
12	Нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на общината	хил. лева
13	Печалби в нефинансовите предприятия на общината	хил. лева
14	Средна годишна работна заплата в общината	лева
15	Местни и чуждестранни инвестиции в общината	лева
16	Създадени "он-лайн" административни услуги	брой
17	Общински служители, участвали в програми за обучение	брой
18	Новосъздадени местни туристически продукти и/или услуги	брой
19	Места за настаняване и/или средства за подслон	брой
20	Реализирани нощувки в местата за подслон и настаняване	брой
21	Туристи посетили туристически, културни обекти и природни забележителности	брой
22	Реставрирани и обновени културни обекти	брой
23	Новосъздадени/подобри туристически атракции	брой
24	Компютри на 100 ученика в училищата	брой
25	Интернет места на 100 ученика в училищата	брой
26	Включени безработни лица в квалификационни курсове	брой
27	Социални услуги, предоставяни в общността	брой
28	Обработваеми земеделски площи	дка
29	Поливни земеделски площи	дка
30	Новозалесени площи в горското стопанство	дка

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

31	Детски и спортни площадки	брой
32	Икономии от внедрени общински мерки за енергийна ефективност	кW
33	Санирани обществени сгради	брой

VI. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация. В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват: кметът на общината, кметовете на кметства, общинската администрация, общинският съвет, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

Кметът на общината организира наблюдение изпълнението на общинския план за развитие, като за резултатите от него се разработва годишен доклад, който се обсъжда и одобрява от общинския съвет по предложение на кмета. Годишният доклад служи за осигуряване на данни за изготвяне на междинната и последващата оценка на ОПР и съдържа информация за:

- общите условия за изпълнение на общинския план за развитие и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
- постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение и резултат;
- действията, предприети от компетентните органи, с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на общинския план за развитие;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;

- преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на ОПР през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;

- мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на ОПР;

- мерките за постигане на необходимото съответствие на ОПР със секторните политики, планове и програми на територията на общината;

- мерките за прилагане принципа на партньорство;

- резултатите от извършени оценки към края на съответната година;

- заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Реализацията на ОПР подлежи на **междинна, последваща**, а при необходимост и други **тематични оценки**.

Междинната оценка се изготвя не по-късно от 4 години от началото на периода на нейното действие и включва:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението;

- оценка на степента на постигане на съответните цели;

- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;

- изводи и препоръки за актуализация на съответния документ.

Последващата оценка се извършва не по-късно от една година след изтичането на периода на действие на ОПР и включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;

- оценка на общото въздействие;

- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;

- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Наблюдението и оценката на ОПР включват следната **последователност от действия**:

- Избор на критерии и показатели за наблюдение и оценка на плана;

- Наблюдение на изпълнението;

- Съпоставка на постигнатото с целевото състояние;

- Предлагање и предприемане на коригиращи действия.

Използваните методи са: проучване на документация, наблюдения на място, социологически проучвания (анкети, интервюта, фокус групи със заинтересовани страни), набиране и систематизиране на статистическа информация и пр. Подходящата периодичност за събиране на информация, анализ и оценка на изпълнението, е на годишна основа.

Актуализацията на ОПР следва да се разработва в съответствие със съответните нормативни изисквания. Съгласно чл. 38. от Правилника за прилагане на ЗРР, ОПР се актуализира:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- в съответствие с актуализирания документ за изпълнение на областната стратегия за развитие;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на ОПР;
- на основата на резултатите от междинната или последващата оценка.

За актуализиране на ОПР се разработва **Актуализиран документ за изпълнение на ОПР** за остатък от периода на неговото действие. Изработването и приемането на документа, се извършва при условията и по реда за изработване и приемане на ОПР. За ефективното и ефикасното изпълнение на ОПР, Програмата за неговата реализация може да се актуализира при необходимост с решение на Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

При актуализацията на ОПР следва да се анализира и оцени динамичното въздействие на външните и вътрешните фактори и условия върху социално-икономическите характеристики на развитието на общината и качеството на околната среда, като на тази

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

основа се разработи по-реалистична и адекватна стратегическа рамка и система за управление и изпълнение на целите на плана до края на съответния период.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

VII. ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР), Общинският план за развитие и решението на общинския съвет за неговото приемане, се публикуват на страницата на общината в интернет, което ще бъде своевременно изпълнено от Общинска администрация Сапарева баня. За резултатите от наблюдението на изпълнението на ОПР се разработва годишен доклад, който ще се публикува на страницата на общината в Интернет.

При разработването на ОПР на Сапарева баня беше приложен принципа на партньорство, чрез включване на широк кръг заинтересовани страни, както в процеса на планиране, така и в процесите на обсъждане и консултиране, идеи за финансиране, изпълнение, наблюдение, оценка и контрол.

Прилагането на принципа на партньорство включва информиране за ОПР на всички заинтересовани страни, възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на публични дискусии, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството - власти на различните равнища, социални и икономически партньори, гражданско общество.

Планът е ориентиран основно към дейности в сферата на компетенция на местните власти, като ключови партньори на местно равнище се явяват структурите на гражданското общество, представители и сдружения на бизнеса, изследователски и научни институции.

Изграждането на ефективни партньорства в процеса на планиране и изпълнение ще даде възможност да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на средства. Партньорството ще допринесе за доизграждане на връзки между различните субекти с влияние върху местното развитие.

В процеса на изпълнение на ОПР на община Сапарева баня, следва да бъде широко застъпено публично-частното партньорство, като инструмент за оптимизиране на предоставяните продукти и услуги за обществото.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението, гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на ОПР. Чрез тях, той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението и процеса на взимане на решения.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на ОПР, се осъществява от Кмета на община Сапарева баня и общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на ОПР, следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинската администрация и екипа за управление, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информирание и въвличането на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ОПР.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа, са от особено значение за успешното реализиране на ОПР и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие. Местните органи на управление в община Сапарева баня трябва да се стремят да осигурят условия за:

- Периодични срещи между заинтересованите страни;
- Участие в съвместни проекти;
- Привличане на представители на заинтересованите страни в наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие;
- Организиране на форуми и други събития в рамките на проекти за идентифициране на основните форми за взаимодействие, разпределяне на отговорностите и мобилизиране на местните ресурси;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Включване на местната общност и поддържането на контакти с местните граждански групи и институции, с цел осигуряване на прозрачност в местната политика;
- Своевременно информиране на обществеността чрез сайта на общината в Интернет, за предприетите действия от страна на администрацията по реализацията на актуализирания ОПР;
- Изпълнението на ОПР изисква дългосрочни усилия, но той може да се изпълни успешно, само ако се прилага стъпка по стъпка, т.е. като се изпълняват поетапно отделните проекти, залегнали в него с осигуряване на адекватна информираност, участие и мотивация на заинтересованите страни и цялата местна общност.

Главната цел на действията за прилагане на принципа за партньорство, е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за устойчиво развитие, относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ, С КОЯТО СЕ ХАРАКТЕРИЗИРАТ ПРОЕКТТЕ ЗА НЕГОВОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ, СЪОТВЕТНИТЕ ФИНАНСОВИ РЕЗУЛТАТИ И ЗВЕНА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТТЕ

№	НАИМЕНОВАНИЕ	ИНДИКАТИВНА СТОЙНОСТ (ХИЛ.ЛВ.)	ИЗТОЧНИК НА ФИНАНСИРАНЕ	ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ	ОТГОВОРНО ЗВЕНО	ПАРТНЬОРСКА СТРУКТУРА	ВРЕМЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ						
							2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Приоритет 1 „Устойчиво развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика”					СУМА: 829 560								
Специфична цел 1. Подобряване и развитие на условията за туризъм и балнеология					СУМА: 816 330								
Мярка 1. Подобряване условията и инфраструктурата за туризъм					СУМА: 600 200								
Д1	Изпълнение на комплексен проект „Дестинация Рила”	220 000	ЧФФ	1 туристически комплекс	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Изграждане на голф игрища и прилежаща инфраструктура	20 000	ЧФФ	2 голф игрища с прилежаща инфраструктура	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X	X	X	X
Д3	Изграждане на туристически ски зони с прилежаща инфраструктура и тренировъчна база в с. Паничище и във високата част на планината (ски писти, лифтове, влека, системи за сняг, спортен център по биатлон, ски бягане и алпийски дисциплини, различни спортни съоръжения, леглова база и др.)	300 000	ЧФФ	1 туристически комплекс с 2 ски зони и 4 туристически ядра	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X	X	X	X
Д4	Изграждане на аква паркове, гр. Сапарева баня	1 700	ФЕС, ОБ, ЧФФ	2 аква парка	Частни		X	X	X	X			

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

					инвеститори								
					Община Сапарева баня								
Д5	Реализиране на проект за кабинкова въжена линия Сапарева баня – Паничище	12 500	ЧФФ	1 кабинкова въжена линия	Частни инвеститори	Община Сапарева баня		X	X	X			
Д6	Възстановяване на бивше военно летище в землището на гр. Сапарева баня и въвеждането му в експлоатация	40 000	ЧФФ, ПЧП	1 летище	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X			
Д7	Изграждане на зона за отдих м-ст Джуганица, кв. Гюргево, гр. Сапарева баня	1 000	ФЕС, ОБ	1 зона за отдих	Община Сапарева баня		X	X	X				
Д8	Създаване на екопътеки и маршрути, погледни площадки, места за отдих и подобряване на съществуващите такива	1 800	ФЕС, ОБ	10 проекта	Община Сапарева баня			X	X	X			
Д9	Създаване на условия за конен и алтернативен туризъм (велопътеки, планинско колоездене, ловен и риболовен туризъм и пр.)	1 200	ФЕС, ОБ, ЧФФ	6 проекта	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X			
Д10	Подпомагане изграждането на къщи за гости в селата и категоризацията им	2 000	ЧФФ	6 проекта	Частни инвеститори	Община Сапарева баня		X	X	X			
Мярка 2. Подобряване условията и инфраструктурата за балнеология					СУМА: 172 000								
Д1	Стимулиране, насърчаване и създаване на условия за	100 000	ЧФФ	размер на инвестицията	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	увеличение ръста на инвестициите в развитие на балнеологията, лечебния, СПА и уелнес туризъм (изграждане на хотели и балнео центрове)												
Д2	Изграждане на център „Преображение”	70 000	ЧФФ, ОБ, ПЧП	1 център	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X			
Д3	Сондаж на нов кладенец и прокопаване на съществуващ	2 000	ФЕС, ОБ, ПЧП	1 нов сондаж, 1 рехабилитира н сондаж	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X			
Мярка 3. Проучване, експониране и социализиране на природните, археологически и културни паметници и дадености						СУМА: 43 850							
Д1	Експониране, консервиране и социализиране на археологически обекти (стария град Германея, Кременик, Градището)	40 000	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	3 обекта	Частни инвеститори	Община Сапарева баня	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Създаване на Геопарк Рила на територията на общината	1 000	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	1 геопарк	Община Сапарева баня		X	X	X	X			
Д3	Реализиране на проект за изграждане на мини - етнографски комплекс на река Горица, с. Овчарци	500	ФЕС, ОБ	1 етнографски комплекс	Община Сапарева баня			X	X				
Д4	Ремонт на храм „Успение Богородично”, изграждане на съпътстващи постройки; реставриране на сградата и ремонт ограда на храм „Св.	1 000	ФЕС, ОБ, ЧФФ	2 реставрирани църкви	Община Сапарева баня			X	X	X			

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	Николай” и облагородяване на прилежащото пространство на двата храма, с. Сапарево, община Сапарева баня												
Д5	Реставриране и експониране на църквата „Св. Никола”, гр. Сапарева баня	200	ФЕС, ОБ, ЧФФ	1 реставрирана църква	Община Сапарева баня			X	X	X			
Д6	Ремонт и поддръжка на паметници и храмове с местно значение, в частност: - Реконструкция и ремонт на сгради с религиозно решение и подобряване на прилежащите пространства, включително вертикална планировка и озеленяване на манастир „Св. Архидякон Стефан”; - Ремонт на Храм "Св. Влмчк. Георги Победоносец " и камбанария, изграждане на съпътстващи постройки, ограда и облагородяване на прилежащото пространство, кв. Гюргево, гр. Сапарева баня; - Благоустрояване на	600	ФЕС, ОБ	3 обекта	Община Сапарева баня			X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	двортното пространство и построяване на ограда на храм "Успение Богородично", гр. Сапарева баня.												
Д7	Подобряване състоянието на туристически, природни и културно-исторически обекти и достъпа до тях	400	ФЕС, ОБ	4 проекта	Община Сапарева баня			X	X				
Д8	Създаване на електронен регистър и цифровизация на културното и историческо наследство на територията на общината	150	ФЕС, ОБ	1 регистър	Община Сапарева баня			X	X				
Мярка 4. Осигуряване на публичност и подкрепа за развитие на туризма и балнеологията						СУМА: 280							
Д1	Изграждане на Туристически информационен център в гр. Сапарева баня	100	ФЕС, ОБ	1 ТИЦ	Община Сапарева баня			X	X				
Д2	Реализиране на проект за създаване на общ информационен портал, промотиращ Рила и рилските общини	40	ФЕС, ОБ	1 интегрирана информацион на система	Община Сапарева баня	Други общини и институции, НПО		X					
Д3	Организиране и участие в изнесени промоции и изложения в страната, побратимени градове, трансгранични партньори и пр.	140	ФЕС, ОБ	14 прояви	Община Сапарева баня	Други общини и институции, НПО	X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 2. Подобряване условията и развитие на ключови производства в района						СУМА: 12 210							

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 1. Стимулиране на селскостопанския сектор и създаване на условия за алтернативни стопанства и дейности						СУМА: 9 000							
Д1	Проучване на потребностите и предоставяне на общински поземлен фонд за изграждане на масиви с трайни насаждения и животновъдни ферми	1 200	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	6 терена	Община Сапарева баня	Частни инвеститори	X	X	X				
Д2	Подобряване условията и насърчаване на растениевъдството, овощарството и оранжерийното производство	300	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	Размер на инвестицията 600 дка	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X			
Д3	Подобряване условията и насърчаване на пасбищно животновъдство	400	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	200 дка	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X				
Д4	Подобряване условията и насърчаване на биологично земеделие и животновъдство	600	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	3 стопанства	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X			
Д5	Проучване на потребностите и насърчаване на пчеларство	200	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	200 пчелни семейства	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X				
Д6	Възстановяване и модернизиране на напоителните съоръжения, включително изграждане на язовир „Шарбан дере“	6 000	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	Км реконструирани напоителни канали 1 брой язовир	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X	X		

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено и разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Д7	Подобряване условията и насърчаване развитието от мрежа от колекторни точки, пунктове и места за съхранение на селскостопанска продукция	300	ФЕС, ОБ, ЧФФ, ПЧП	2 колекторни точки 2 пункта за селскостопанска продукция	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X						
Мярка 2. Стимулиране и подобряване условията за развитие на хранителната, хранително – вкусовата и преработвателна дейност.					СУМА: 1 000										
Д1	Създаване на условия и подкрепа за развитие на предприятия от хранителната, хранително – вкусовата и преработвателна дейност	1 000	ЧФФ	Размер на инвестицията	Частни инвеститори		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 3. Стимулиране и подобряване условията за развитие на сектор услуги.					СУМА: 500										
Д1	Създаване на условия и подкрепа за развитие на предприятия за сектор търговия и услуги, с приоритет допълващите сектор туризъм и балнеология	500	ЧФФ	Размер на инвестицията	Частни инвеститори		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 4. Създаване на условия и насърчаване на инвестициите					СУМА: 1 710										
Д1	Разработване на програма за насърчаване на малкия и среден бизнес в общината, вкл. селско стопанство (интензификация на производството и	10	ОБ	1 програма	Община Сапарева баня		X	X							

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	стимулиране на екологичното земеделие и животновъдство)													
Д2	Насърчаване на технологична модернизация и на системи за управление	500	ФЕС, ЧФФ	3 проекта	Частни инвеститори			X	X					
Д3	Преустройство на съществуващи общински сгради с цел посрещане на инвеститорски интерес	1 200	ФЕС, ОБ, ПЧП	3 сгради	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X				
Специфична цел 3. Повишаване на заетостта и подобряване качеството на човешкия капитал							СУМА: 1 020							
Мярка 1. Подобряване условията за квалификация и преквалификация на населението.							СУМА: 600							
Д1	Реализиране на проекти за квалификация и преквалификация по ОП РЧР	200	ФЕС, ЦБ, ОБ	40 души	Община Сапарева баня	АЗ, ДТБ	X	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Стаж за млади хора с цел адаптиране в работна среда	100	ФЕС, ЦБ, ОБ	20 души	Община Сапарева баня	АЗ, ДТБ	X	X	X	X	X	X	X	X
Д3	Субсидии и защитена заетост за трайно безработни и лица, които не могат да се реализират на пазара на труда	300	ФЕС, ЦБ, ОБ	60 души	Община Сапарева баня	АЗ, ДТБ	X	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 2. Подобряване достъпа до информация и подпомагане на проектите за заетост и стопанска инициатива							СУМА: 120							
Д1	Информирание за възможностите за	20	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой души	Община Сапарева		X	X	X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	финансиране на проекти за създаване на собствен бизнес				баня								
Д2	Информирание и стимулиране започването на собствен бизнес за трайно безработни лица	100	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой проекти	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Мярка 3. Подкрепа за технологично развитие и иновации					СУМА: 300								
Д1	Подпомагане на дейността по сдружаване на субекти в туризма, селскостопански производители и пр.	300	ФЕС, ОБ, ЧФФ	2 клъстъра	Частни инвеститори	Община Сапарева баня		X	X				
Приоритет 2 „Балансирано и устойчиво развитие на териториалната достъпност и инфраструктура”					СУМА: 59 710								
Специфична цел 1. Подобряване на плановата и проектна осигуреност					СУМА: 700								
Мярка 1. Изготвяне на общ устройствен план на община Сапарева баня, устройствени планове и проекти, цифровизация					СУМА: 700								
Д1	Изготвяне и актуализиране на общ устройствен план на общината, устройствени, кадастрални и застроителни планове на отделните населените места и заснемането им в цифров модел	500	ЦБ, ОБ	5 плана	Община Сапарева баня		X	X	X				
Д2	Паспортизация на общинската собственост	50	ОБ	10 паспорта	Община Сапарева баня		X	X					

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ДЗ	Изготвяне на инвестиционни проекти за финансиране чрез оперативните програми и др. източници.	150	ФЕС, ОБ	5 проекта	Община Сапарева баня		X	X	X				
Специфична цел 2. Подобряване и развитие на техническата инфраструктура						СУМА: 56 700							
Мярка 1. Рехабилитация и подмяна на пътна и улична мрежа и инфраструктура						СУМА: 22 800							
Д1	Рехабилитация на пътища от републиканска пътна мрежа	5 000	ФЕС, ЦБ	30 км рехабилитира на мрежа	Областно пътно управление		X	X	X	X	X	X	X
Д2	Рехабилитация на общинска пътна мрежа	7 000	ФЕС, ОБ	22 км рехабилитира на мрежа	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
ДЗ	Изграждане и рехабилитация на улична мрежа, тротоари, алеи и достъпна среда в населените места в общината	10 000	ФЕС, ОБ	Км изградена мрежа; км рехабилитира на мрежа; км изградени тротоари и алеи	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Д4	Изграждане на обществени паркинги и зони без автомобили	800	ФЕС, ОБ, ПЧП	Брой паркинги	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X			
Мярка 2. Рехабилитация и подмяна на водопроводна и канализационна инфраструктура						СУМА: 17 000							
Д1	Изграждане на ВиК мрежа в гр. Сапарева баня	3 000	ФЕС, ОБ	Км изградена мрежа	Община Сапарева баня		X	X	X				
Д2	Изграждане на ВиК мрежа	8 000	ФЕС, ОБ	Км изградена	Община		X	X	X				

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено то им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	в с. Паничище			мрежа	Сапарева баня								
ДЗ	Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежи в с. Сапарево и с. Овчарци	6 000	ФЕС, ОБ	Км изградена мрежа; км рехабилитира на мрежа	Община Сапарева баня			X	X	X			
Мярка 3. Изграждане и подмяна на екологична инфраструктура						СУМА: 5 000							
Д1	Изграждане на селищни ПСОВ	5 000	ФЕС, ОБ, ПЧП	Брой ПСОВ, брой обхванати домакинства	Община Сапарева баня			X	X	X			
Мярка 4. Подобрявана на енергийна инфраструктура и енергийна ефективност						СУМА: 9 900							
Д1	Изграждане на геотермална централа	2 500	ФЕС, ОБ, ПЧП	1 геотермална централа	Община Сапарева баня	Частни инвеститори	X	X	X				
Д2	Изграждане на газопроводно отклонение от магистрален газопровод и газификация на населени места (1-ви етап)	5 000	ФЕС, ОБ, ПЧП	1 отклонение; брой обхванати домакинства	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X	X	X	X
ДЗ	Санитарне на обществени сгради и подобряване на енергийната им ефективност	1 200	ФЕС, ОБ	Брой санирани сгради	Община Сапарева баня			X	X	X			
Д4	Реконструкция, обновяване и мерки за енергийна ефективност на еднофамилни и многофамилни жилищни сгради	1 000	ЧФФ	Санитарни 100 сгради	Частни инвеститори		X	X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Д5	Въвеждане и поддържане на енергоспестяващо улично осветление в общината	200	ФЕС, ОБ	1 автоматизира на система	Община Сапарева баня		X	X						
Мярка 5. Изграждане на ВЕИ					СУМА: 2 000									
Д1	Насърчаване на инвестициите във ВЕИ (изграждане на соларни паркове, производство на енергия от биомаса, водни централи)	2 000	ФЕС, ОБ, ЧФФ	Брой обекти	Община Сапарева баня	Частни инвеститори		X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 3. Подобряване качеството на живот чрез достъпна околна среда					СУМА: 2 310									
Мярка 1. Подобряване елементите на зелената система					СУМА: 90									
Д1	Поддържане на зелените площи в населените места	50	ФЕС, ОБ	Кв.м. площ	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Изграждане на паркови пространства в населените места	40	ФЕС, ОБ	Кв.м. площ	Община Сапарева баня		X	X	X					
Мярка 2. Подобряване управлението на отпадъците					СУМА: 420									
Д1	Закриване и рекултивация на нерегламентирани сметища	80	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой сметища	Община Сапарева баня		X	X	X					
Д2	Изграждане на системата за разделно събиране, рециклиране и компостиране на отпадъци	40	ФЕС, ЦБ, ОБ, ПЧП	Система обхващаща 100% територията на общината	Община Сапарева баня	Частни инвеститори	X	X						

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ДЗ	Изграждане на претоварна площадка за твърди битови отпадъци (ТБО)	300	ФЕС, ЦБ, ОБ	1 претоварна станция	Община Сапарева баня			X	X				
Мярка 3. Запазване на биоразнообразието и природните ресурси					СУМА: 1 800								
Д1	Запазване биологичното разнообразие и свързаните с него ресурси, почви, екосистеми, с цел поддържане екологичните функции и целостта на природните дадености	500	ФЕС, ЦБ, ОБ	Дка площ	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Д2	Поддържане и изграждане на горски пътища с цел подобряване извозването на дървесина и свеждане до минимум негативното влияние върху екосистемите	500	ФЕС, ЦБ, ОБ	Км горски пътища	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
ДЗ	Въвеждане и подобряване на превантивни дейности за намаляване на опасността от горски пожари в общинските горски територии чрез изработване на високотехнологична система за пасивно пожаронаблюдение	600	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой противопожарни кули	Община Сапарева баня			X	X				
Д4	Залесяване на изоставени и ерозирали земи	200	ФЕС, ОБ	Дка площ	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 3 „Постигане на благосъстояние чрез подобряване на					СУМА: 9 852								

Този документ е създаден в рамките на проект "Община Сапарева баня – по-ефективни общински политики чрез подпомагане качествено то им разработване и прилагане", договор № 13-13-53/31.10.2013, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

услугите и развитието на човешкия капитал”														
Специфична цел 1. Подобряване на образователната среда и инфраструктура							СУМА: 345							
Мярка 1. Подобряване на материалната и техническа база							СУМА: 225							
Д1	Подобряване МТБ и закупуване на компютърни конфигурации за общинско училище	15	ФЕС, ЦБ, ОБ, ЧФФ	Брой закупени компютри	Община Сапарева баня	Частни инвеститори	X	X						
Д2	Подобряване МТБ и закупуване на компютърни конфигурации и аудио-визуални средства за обединено детско заведение	10	ФЕС, ЦБ, ОБ, ЧФФ	Брой закупени компютри и средства	Община Сапарева баня	Частни инвеститори	X	X						
Д3	Облагородяване дворни пространства на образователните заведения	200	ФЕС, ЦБ, ОБ	2 дворни пространства	Община Сапарева баня			X	X					
Мярка 2. Актуализиране и развитие на формите за квалификация и преквалификация							СУМА: 100							
Д1	Подкрепа на педагогическите иновации, квалификация и продължаващо обучение на заинтересованите страни (учители, ръководители, родители, възрастни)	50	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой обучени лица	Община Сапарева баня	НПО	X	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Осигуряване на условия за активно образователно и социално приобщаване на деца и възрастни от социално уязвими групи	50	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой включени лица	Община Сапарева баня	НПО	X	X	X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 3. Изграждане на благоприятна среда за среща на образованието и бизнеса						СУМА: 20							
Д1	Формиране на социални и граждански компетентности, стажове, борси и пр.	20	ФЕС, ЦБ, ОБ, ЧФФ	Брой включени лица	Община Сапарева баня	НПО, Частни инвеститори	X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 2. Подобряване на здравните услуги						СУМА: 324							
Мярка 1. Подобряване на материалната и техническа база						СУМА: 260							
Д1	Разкриване на здравна служба с. Паничище	200	ФЕС, ЦБ, ОБ	1 здравна служба	Община Сапарева баня			X	X				
Д2	Разкриване на лекарска практика в с. Овчарци	3	ФЕС, ЦБ, ОБ	1 лекарска практика	Община Сапарева баня		X	X					
Д3	Подобряване на МТБ в здравните центрове в населените места	50	ФЕС, ЦБ, ОБ	4 здравни служби	Община Сапарева баня			X	X	X			
Д4	Подобряване състоянието на МТБ на стоматологичните кабинети в образователните институти	7	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой кабинети	Община Сапарева баня		X	X	X				
Мярка 2. Създаване на условия за повишаване на информираността за превенция и профилактика						СУМА: 64							
Д1	Организиране на профилактични прегледи на социално значими заболявания	24	ФЕС, ЦБ, ОБ	Два пъти годишно	Община Сапарева баня	МЗ	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Създаване условия за осигуряване на здравни услуги на социално слаби	30	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой лица	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	лица с прекъснати здравно осигурителни права												
ДЗ	Възстановяване на стоматологичната практика и профилактика в образователните институции	10	ФЕС, ЦБ, ОБ	2 кабинета	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 3. Подобряване на социалните услуги						СУМА: 3 600							
Мярка 1. Подобряване и разширяване на набора от социални услуги и подкрепа за уязвимите групи						СУМА: 3 600							
Д1	Разкриване на социални услуги за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на хората с увреждания и старите хора - личен асистент, домашен помощник, социален патронаж, дневни центрове, клубове на пенсионера и др	600	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой потребители; брой услуги	Община Сапарева баня	МТСП, АСП	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Изграждане на домове за стари хора	3 000	ЧФФ	2 проекта	Частни инвеститори	Община Сапарева баня		X	X	X	X		
Специфична цел 4. Създаване на благоприятни условия за културен и социален живот и спорт						СУМА: 5 583							
Мярка 1. Подобряване състоянието на местните културни институции						СУМА: 30							
Д1	Подобряване на МТБ на читалищата в населените места	30	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой читалища	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Мярка 2. Подпомагане развитието на самодейните инициативи и събитийен календар						СУМА: 25							
Д1	Разработване на	5	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой проекти	Община	НПО,	X	X					

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	етнографски фолклорен календар				Сапарева баня	читалища								
Д2	Самодейност сред младите – танци, песни и традиции	20	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой изяви	Община Сапарева баня	НПО, читалища	X	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 3. Изграждане на нова и подобряване състоянието на съществуващата спортна инфраструктура					СУМА: 5 500									
Д1	Изграждане на спортно - тренировъчна зала в гр. Сапарева баня	4 000	ФЕС, ОБ, ЧФФ	Брой зали	Община Сапарева баня				X	X	X			
Д2	Изграждане и реновиране на спортни площадки, терени и съоръжения	1 500	ФЕС, ЦБ, ОБ, ЧФФ	Брой съоръжения	Община Сапарева баня			X	X	X				
Мярка 4. Подкрепа за спортни инициативи и активност на населението					СУМА: 28									
Д1	Изработване и популяризиране на общински спортен календар	7	ФЕС, ЦБ, ОБ, ЧФФ	Годишен календар	Община Сапарева баня	Спортни клубове, частни инвеститори	X	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Подпомагане на местни спортни клубове	21	ОБ, ЧФФ	Брой клубове	Община Сапарева баня	Спортни клубове, частни инвеститори	X	X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 4 „Укрепване на административния капацитет”					СУМА: 1 030									
Специфична цел 1. Подобряване и развитие на административния капацитет					СУМА: 350									
Мярка 1. Подобряване достъпа на административно обслужване					СУМА: 300									
Д1	Дейности по изпълнение на стратегията „Електронно правителство” на Р. България.	300	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой сертификати	Община Сапарева баня	Държавни структури, бизнес	X	X	X					

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 2. Повишаване квалификацията на администрацията						СУМА: 50							
Д1	Повишаване квалификацията на служителите за по - качествено предоставяне на услуги на гражданите и бизнеса	25	ФЕС, ОБ	Брой преминали обучение	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Д2	Повишаване капацитета за разработване и управление на проекти	25	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой преминали обучение	Община Сапарева баня		X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 2. Насърчаване на партньорства						СУМА: 680							
Мярка 1. Разширяване на мрежата от партньорски местни и държавни публични организации						СУМА: 620							
Д1	Разширяване партньорството със съседни общини, институции на регионално и национално ниво	500	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой проекти	Община Сапарева баня	Общински и държавни администрации	X	X	X	X	X	X	X
Д2	Участие в проекти на НСОРЕ	60	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой проекти	Община Сапарева баня	Общински и държавни администрации, НСОРЕ	X	X	X	X	X	X	X
Д3	Разширяване на партньорската мрежа посредством проекти с побратимени градове, общини и региони на ниво ЕС	60	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой проекти	Община Сапарева баня	Структури на общински администрации	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 2. Създаване на условия за сътрудничество със структурите на гражданското общество и бизнеса						СУМА: 60							
Д1	Участие в проекти и	60	ФЕС, ЦБ, ОБ	Брой	Община	НПО	X	X	X	X	X	X	X

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	сътрудничество с неправителствени организации и структури на гражданското общество			инициативи	Сапарева баня									
--	--	--	--	------------	---------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*ФЕС – Фондове на ЕС; ОБ – Общински бюджет; ЦБ – Централен бюджет; ПЧП – Публично-частно партньорство; ЧФФ – Частни финансови фондове

IX. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Предварителната оценка се разработва от независим консултант, успоредно с подготовката на проекта за Общинския план за развитие на община Сапарева баня (*Приложение 1*). Тя съдържа прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите на социално - икономическо развитие на общината и екологична оценка.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ФИГУРИТЕ

Таблица 1. Разстояния в километри от град Сапарева баня до някои градове в България

Таблица 2. Основни данни за община Сапарева баня и останалите общини в област Кюстендил

Таблица 3. Селищна структура на община Сапарева баня към 03.02.2014 г.

Таблица 4. Кадастър община Сапарева баня към 2014 г.

Таблица 5. Недвижими паметници на културата в община Сапарева баня

Таблица 6. Религиозни обекти на територията на община Сапарева баня

Таблица 7. Население по постоянен адрес в община Сапарева баня 2011 - 2014 г.

Таблица 8. Население в община Сапарева баня по местоживее и пол към 03.02.2014 г.

Таблица 9. Население в община Сапарева баня под, в и над трудоспособна възраст 2011-2014 г.

Таблица 10. Население на община Сапарева баня по възрастови групи 2011-2014 г.

Таблица 11. Брой регистрирани безработни лица в община Сапарева баня 2011 - 2014 г.

Таблица 12. Безработица в община Сапарева баня по възрастови групи за 2011 - 2014г.

Таблица 13. Читалища в община Сапарева баня

Таблица 14. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Сапарева баня за 2012г. по икономически дейности

Таблица 15. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Сапарева баня за 2012г. по групи предприятия според броя на заетите

Таблица 16. Земеделски производители и кооперации в община Сапарева баня за 2011-2014 г.

Таблица 17. Общи площи и средни добиви за основните култури, отглеждани в община Сапарева баня за 20011 – 2014г.

Таблица 18. Общ брой добитък, отглеждан в община Сапарева баня

Таблица 19. Разпределение на горските площитеритории в община Сапарева баня по видове собственост (ха)

Таблица 20. Добита дървесина от общинска горска територия

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Таблица 21. Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване в община Сапарева баня 2011 - 2013 г.

Таблица 22. Дължина на общинската пътна мрежа на територията на община Сапарева баня

Таблица 23. Индикативна финансова таблица на ОПР Сапарева баня 2014-2020 г. в хил.лв.

Таблица 24. Индикатори за въздействие

Таблица 25. Индикатори за резултат

Фигура 1. Карта на област Кюстендил

Фигура 2. Разпределение на площта на община Сапарева баня по видове територии

Фигура 3. Население по пол и възраст в община Сапарева баня към 03.02.2014 г.

Фигура 4. Население по местоживееене, възраст и семейно положение към 01.02.2011 г.

Фигура 5. Образователна структура на населението в община Сапарева баня

Фигура 6. Заетост в община Сапарева баня

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Общинският план за развитие на Община Сапарева баня за периода 2014 – 2020г., е приет от Общински съвет – Сапарева баня с Решение № 1 от Протокол №12/30.07.2014г.